

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

PAULA HYVÄRINEN

Jälkihuollon nuorten palvelumallin kehittäminen

HYVINVOINTIPALVELUIDEN KEHITTÄMISEN JA
JOHTAMISEN TUTKINTO-OHJELMA
2023

Tekijä Hyvärinen, Paula	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Syyskuu 2023
	Sivumäärä 76	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Jälkihuollon nuorten palvelumallin kehittäminen		
Tutkinto-ohjelma Hyvinvointipalveluiden kehittäminen ja johtaminen		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kehittämistyö toteutettiin Porin Sininauhassa, jonka tarkoituksena oli palvelumuotoilun keinoin kehittää asiakaslähtöinen palvelumalli mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsiville jälkihuollon nuorille ja Porin Sininauhan toimijoille.</p> <p>Tavoitteena oli asiakaslähtöisen palvelumallin avulla edistää jälkihuollon nuorten yhteiskuntaan integroitumista. Palvelumalli tehtiin jälkihuollon nuorelle, jolla on ollut haasteena pysyä osana yhteiskuntaa päihdetaustansa takia. Tavoitteena oli tuottaa asiakkaille myönteisempää kokemusta ammattilaisten kanssa työskentelystä ja vahvistaa asiakkaan omia voimavaroja.</p> <p>Tiedonhakua on tehty Satakunnan Ammattikorkeakoulun kirjaston, Rauman kaupungin kirjaston kautta ja Google scholarista jälkihuollon nuorten yhteiskuntaan integroitumisesta, sen haasteista ja tuen tarpeista. Kehittämistyön metodologisena lähestymistapana oli palvelumuotoilu, sen asiakas- ja käyttäjäkeskeisyyden takia. Aluksi selvitettiin asiakasymmärrys nuorten (n=3) teemahaastattelujen avulla. Lisäksi toteutettiin työntekijöille (n=7) teemakysely. Haastatteluaineisto analysoitiin sisällönanalyysillä, jonka tuloksena saatiin asiakasymmärrys, joiden perusteella kuvattiin kolme asiakaspersoonaa. Deduktiivisen sisällönanalyysin avulla pyrittiin selkeyttämään teemahaastattelujen ja -kyselyjen tuloksia ja mahdollistamaan niiden havainnollistaminen lukijoille. Asiakaspersoonien perusteella luotiin palvelupolku, jonka tarkoituksena oli kuvata jälkihuollon nuoren matkaa ja vuorovaikutusta viranomaisten kanssa. Porin Sininauhassa järjestetyssä työpajassa pohdittiin prototyyppiä. Työskentelyn tavoitteena oli palvelumallin prototyypin ideoiminen jälkihuollon nuorille. Työpajassa käytiin kysely- ja haastattelutuloksien pohjalta läpi, millainen palvelumalli mahdollisesti voisi olla jälkihuollon nuorille toimiva.</p> <p>Kehittämistyön tuloksena saatiin ymmärrys jälkihuollon nuorten haasteista ja tarpeista ja laadittiin palvelumalli. Tulokset korostivat nuorten tarvetta henkilökohtaiselle tuelle ja pysyvyydelle yhteiskuntaan integroitumisen prosessissa, mitkä ovat erittäin merkittäviä nuorille. Jälkihuollossa olevat nuoret ovat usein haavoittuvassa asemassa, koska heillä saattaa olla taustallaan vaikeita elämänkokemuksia. Nämä kokemukset voivat lisätä riskiä mielenterveys- ja päihdeongelmille.</p>		
Avainsanat sosiaalihuolto, jälkihuolto, mielenterveys- ja päihdepalvelut, traumainformoitu työote		

Author Hyvärinen, Paula	Type of Publication Master's thesis	Date September 2023
	Number of pages 76	Language of publication: Finnish
Title of publication Developing a service model for young people in aftercare		
Degree programme Master's Degree Programme In Developing and Managin Welfare Services		
Abstract The development work was carried out in Pori Sininauha, the purpose of which was to develop a customer-oriented service model for young people with mental health and substance abuse problems in the aftercare system and for the actors of Pori Sininauha. The aim was to promote the integration of young people in aftercare into society by means of a customer-oriented service model. The service model is designed for young people in aftercare who face the challenge of remaining part of society because of their substance abuse background. The aim is to provide clients with a more positive experience of working with professionals and to strengthen the client's own resources. Information was sought through the library of Satakunta University of Applied Sciences, Rauma City Library and Google scholar on the social integration of young people in aftercare, its challenges and support needs. The methodological approach of the development work was service design, due to its customer- and user-centredness. Initially, client understanding was explored through thematic interviews with young people (n=3). In addition, a thematic questionnaire was administered to employees (n=7). The interview data was analysed using content analysis, resulting in customer insights that were used to describe three customer personas. Deductive content analysis was used to clarify the results of the thematic interviews and questionnaires and to allow them to be illustrated to the readers. Based on the client personas, a service pathway was created to describe the aftercare youth's journey and interaction with the authorities. A workshop was organised in Sininauha, Pori, to reflect on the prototype. The aim of the workshop was to come up with a prototype service model for young people in aftercare. Based on the results of questionnaires and interviews, the workshop explored what kind of service model could possibly work for young people in aftercare. As a result of the development work, an understanding of the challenges and needs of young people in aftercare was gained and a service model was developed. The results highlighted the need for personalised support and permanence in the process of social integration, which are very important for young people. Young people in aftercare are often in a vulnerable position, as they may have difficult life experiences in their background. These experiences can increase the risk of mental health and substance abuse problems.		
Keywords social care, aftercare, mental health and substance abuse services, trauma-informed approaches		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	SOSIAALIHUOLLON JÄLKIHUOLTOPALVELUT JA NIITÄ TARVITSEVAT NUORET	8
2.1	Jälkihuoltopalveluja tarvitsevien nuorten haasteet ja tuen tarpeet	12
2.2	Nuoren mielenterveys- ja päihdeasiakkaan tukeminen	16
2.3	Traumainformoitu työote jälkihuoltonuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa.....	19
2.4	Aikaisempia tutkimuksia sosiaalihuollon palveluista jälkihuoltonuorille.....	22
3	KEHITTÄMISTYÖN KOHDEORGANISAATIO	28
4	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	30
5	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS.....	30
5.1	Tutkimuksellinen kehittäminen	30
5.2	Palvelumuotoilu.....	32
5.2.1	Kartoita ja ymmärrä	33
5.2.2	Ennakoi ja ideoi.....	37
5.2.3	Mallinna ja arvioi	38
5.2.4	Konseptoi ja vaikuta.....	39
6	KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET.....	41
6.1	Yhteiskuntaan integroitumisen tuen tarve ja haasteet	41
6.2	Jälkihuoltopalveluista saatu tuki.....	43
6.3	Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tuki	45
6.4	Nuorten kuulluksi tuleminen ja osallistuminen.....	47
6.5	Jälkihuollon ammattilaisten näkemys palveluiden tarpeesta ja sisällöstä.....	50
7	ASIAKASPERSONAT ASIAKASYMMÄRRYKSEN TULOSENA	63
7.1	Jälkihuollon palvelumalli	65
8	POHDINTA.....	70
8.1	Kehittämistyön tulosten pohdinta.....	70
8.2	Eettisyys kehittämissä.....	72
8.3	Luotettavuus kehittämissä.....	73
	LIITE 1: KIRJALLISUUSKATSAUS	82
	LIITE 2: SAATEKIRJE PORIN SININAUHAN ASIAKKAILLE	88
	LIITE 3: SAATEKIRJE PORIN SININAUHAN TYÖNTEKIJÖILLE	89
	LIITE 4: TIETOSUOJASELOSTE	90
	LIITE 5: TUTKIMUSLUPA.....	92
	LIITE 6: ASIAKKAIDEN HAASTATTELUKYSYMYKSET	93

LIITE 7: HENKILÖSTÖN TEEMAKYSELY	94
LIITE 8: AINEISTOHALLINTASUUNNITELMA	95

1 JOHDANTO

Täysi-ikäistyvät nuoret eivät yleensä ole heti valmiita täysin itsenäiseen elämään tullessaan täysi-ikäisiksi. Useimmat vanhemmat jatkavat aikuistuvien nuorten tukemista pitkälle täysi-ikäisyyteen asti. Tilanne on erilainen nuoren itsenäistyttyä lastensuojelun sijaishuollosta, jolloin tuen tarve on suuri. Nuoret tarvitsevat erityistä tukea muutos- ja siirtymätilanteissa. Muutos- siirtymätilanteet voivat olla haastavia ja stressaavia, ja onnistuakseen ne vaativat erityisen paljon tukea ja ohjausta. Lastensuojelun sijaishuollon tavoitteena on hyvin toteutettu jälkihuolto. Jälkihuolto on osa lastensuojelua ja se tarkoittaa kokonaisvaltaista tukea lapselle tai nuorelle. Jälkihuolto on tarkoitettu tukemaan ja auttamaan nuoria, jotka ovat siirtymässä pois huostaanotosta tai muusta kodin ulkopuolisesta sijoituksesta ja valmistautuvat itsenäiseen elämään aikuisina. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, 2022a.) Itsenäistyvää jälkihuollon asiakasta tulee auttaa hahmottamaan aikuisvaiheen palvelut. Heitä on ohjattava palveluiden piiriin, jotta he voivat suunnitella omaa palvelupolkuun. Nuori tarvitsee riittävästi tietoa sekä palvelujärjestelmästä että omista oikeuksistaan. (Lastensuojelun keskusliiton politiikkasuositus, 2022.) Kodin ulkopuolisesta hoidosta siirtyvät nuoret ovat maailmanlaajuisesti haavoittuvassa asemassa oleva ryhmä. He eivät yleensä ole saaneet jatkuvaa ja kokonaisvaltaista tukea, jota he tarvitsisivat siirtymisessä aikuiselämään. (Mendes ym. 2014.)

Jälkihuollossa olevien lasten ja nuorten määrä oli vuonna 2020 yhteensä hieman yli 8000, heistä enemmistö (85 %) oli 18 vuotta täyttäneitä. Asiakasmäärä avohuollossa kasvoi (5 %) vuonna 2022. Tilastoista ilmenee, että osan 20 vuotta täyttäneistä asiakkaista jälkihuollon asiakkuutta jatkettiin 2020 voimaan tulleen lastensuojelun uudistuksen myötä. Suomessa lastensuojelulaki mahdollistaa jälkihuollon palvelut 21–24-vuotiaille nuorille. Uudistuksen myötä avohuollon yli 18-vuotiaiden asiakkaiden määrä lisääntyikin (19 %) edelliseen vuoteen verrattuna. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, 2022b.)

Palvelu- ja toimintajärjestelmämme eri sektorien rajat ovat vahvistuneet, vaikka hankkeiden pyrkimyksenä on ollut niiden madaltaminen. Suomessa eri hallinnonalat vastaavat koulutuksen, työllistymisen, toimeentulon, asumisen ja jälkihuollon

tukipalveluiden järjestämisestä. Tämä voi aiheuttaa haasteita nuorille, jotka tarvitsevat tukea useilla elämänalueilla. Tämä voi johtaa haasteisiin palveluiden saavutettavuudessa ja koordinoinnissa, mikä vaikeuttaa palveluiden käyttöä ja saattaa heikentää palveluiden tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Elämän siirtymäkohdissa oleville järjestelmän oma toiminta tuottaa vaikeuksia. Nuorten on sitä vaikeampi navigoida järjestelmässä, mitä enemmän nuoren elämässä on siirtyviä osia. Ammattikunnat ja palvelusektorit ovat tottuneet toimimaan tavallaan. Nyt haluttaisiin ratkaisua siihen, miten voisimme yhdessä toimia toisin. Erilaiset asenteet, lainsäädäntö ja palveluntarjoajien toimintatavat voivat valitettavasti johtaa tilanteisiin, joissa nuoret jäävät palvelujärjestelmän ulkopuolelle tai putoavat sen väliin. (Yliruka, ym., 2020, s. 8.)

Lasten ja nuorten osallisuudella on merkittävä rooli yhteiskunnallisissa kysymyksissä, kuten syrjäytymisen ehkäisemisessä ja poliittisen vallan jakautumisen edistämässä (Pajamäki & Okker, 2018, s.70). Tässä kehittämistyössä tarkoituksena on palvelumuotoilun keinoin kehittää asiakaslähtöinen palvelumalli mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsiville jälkihuollon nuorille ja Porin Sininauhan toimijoille. Tavoitteena on asiakaslähtöisen palvelumallin avulla edistää jälkihuollon nuorten yhteiskuntaan integroitumista. Palvelumalli tehdään jälkihuollon nuorelle, jolla on haasteena pysyä osana yhteiskuntaa päihdetaustansa takia. Tavoitteena on tuottaa asiakkaille myönteisempää kokemusta ammattilaisten kanssa työskentelystä ja vahvistaa asiakkaan omia voimavaroja. Toteutus tapahtuu osallistamalla ne, joiden mielipide halutaan saada esiin, eli jälkihuollosta pois pudonneet nuoret ja heidän parissaan työskentelevät ammattilaiset. Aihe on ajankohtainen, koska Porin Sininauhassa asuu tällä hetkellä päihdetaustaisia jälkihuollon nuoria. Nämä nuoret ovat päihdeidenkäytön takia päätyneet jälkihuollon ulkopuolelle, ja tavoitteena on kartoittaa heidän palvelutarpeitaan palvelumuotoilun keinoin. Palvelumalli tehdään Porin Sininauhan käyttöön.

2 SOSIAALIHUOLLON JÄLKIHUOLTOPALVELUT JA NIITÄ TARVITSEVAT NUORET

Lastensuojelutyön tavoitteena on auttaa lapsia ja nuoria integroitumaan yhteiskuntaan ja tukea siirtymistä koulutuksesta työelämään. Tavoitteena on tukea näiden nuorten siirtymistä laitoksesta itsenäiseen aikuisuuteen. Nämä tavoitteet edellyttävät työntekijöiltä vahvaa yhteiskunnallista ja sosiaalista tietoperustaa. Tällainen tietoperusta auttaa työntekijöitä ymmärtämään nuorten kohtaamia haasteita yhteiskuntaan kiinnittymisessä sekä näkemään mahdollisuuksia integraation edistämiseksi ja nuorten tukemiseksi heidän itsenäistymisprosessissaan ja jälkihuollossa. Jälkihuolto on erittäin tärkeä vaihe sijaishuollon jälkeen ja sen tavoitteena on auttaa nuoria valmistautumaan ja siirtymään itsenäiseen elämään. Itsenäisen elämän taitojen omaksuminen ja tarvittavien valmiuksien kehittäminen ovat keskeisiä osia tässä prosessissa. (Timonen-Kallio, ym., 2017, s.27.) Jälkihuollolla on merkitystä nuorten kiinnittymisessä yhteiskuntaan itsenäisen elämän alettua (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2021).

Lastensuojelulain mukaan jälkihuolto tulee järjestää lapselle ja nuorelle on sijaishuollon päättymisen jälkeen. Lapsen sijaishuolto tarkoittaa tilannetta, jossa huostaanotettu tai kiireellisesti sijoitettu lapsi asuu ja kasvaa kodin ulkopuolisessa hoito- ja kasvatusympäristössä. Sijaishuolto voi tapahtua esimerkiksi sijaisperheessä, perhekodissa, lastenkodissa tai muussa laitoshoidossa. (Lastensuojelun käsikirja, n.d.) Lapsen ollessa sijoitettuna yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja jos sijoitus on kohdistunut lapseen yksin, tulee tässäkin tapauksessa järjestää jälkihuolto myös avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös kotiutuvalle nuorelle. Lastensuojelulain mukaan kunnalla ei ole enää velvollisuutta järjestää jälkihuoltoa nuorelle tämän täytettyä 25 vuotta. (Lastensuojelulaki, 12.4.2019/542, 75 §.)

Kunnan jälkihuoltovelvoitteena on järjestää ne sosiaali- ja terveystalvet, joita nuori tarvitsee ja myös vanhempien tai muiden kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tukeminen kotiuttamistilanteissa. (Malja ym., 2019, s.55) Jälkihuollon sisältöön kuuluu lapsen tai nuoren tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma. Sosiaalityöntekijä voi laatia yhdessä nuoren kanssa jälkihuollon päätyttyä

jälkihuoltoon liittyvän suunnitelman, jossa on määriteltynä ne palvelut ja tukitoimet, jotka ovat nuoren käytettävissä. Tämä suunnitelma on tarkoitettu tukemaan nuorta siirtymävaiheessa kohti itsenäistä elämää. (Lastensuojelulaki, 12.4.2019/542, 76§ .) Lastensuojelun jälkihuollon sosiaalityöntekijän tehtävä on tehdä nuoren kanssa tilannekartoitusta siitä, millaisesta palvelujen kokonaisuudesta asiakas hyötyisi. Nuori tarvitsee apua itsenäistymisen tueksi. Sosiaaliohjaajan tehtävä on neuvoa, tukea viranomaisasioinnissa ja auttaa konkreettisissa arjen asioissa. (Pukkio & Hipp, 2016, s.74-76.)

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tehtävänä on tukea itsenäistymässä olevaa nuorta jälkihuollon päättyessä. Tämä tuki koostuu itsenäistymisvaroista, jotka on tarkoitettu kattamaan nuoren asumiskustannukset, koulutuskustannukset ja muut itsenäistymisestä syntyvät menot. Lapsi tai nuori on oikeutettu saamaan selvityksen itsenäistymisvaroistaan sijoituksen päätyttyä tai sijoituksen aikana jos huoltaja, edunvalvoja tai 15-vuotias lapsi sitä pyytää. Lapsella tai nuorella on oikeus saada kertyneet itsenäistymisvarat itsenäistymisensä tueksi tai turvaamiseksi. Yleensä itsenäistymisvarat maksetaan nuorelle viimeistään hänen täyttäessään 25 vuotta. Lapsilla ja nuorilla on oikeus saada selvitys itsenäistymisvaroistaan sekä sijoituksen päättyessä että sijoituksen aikana, jos huoltaja, edunvalvoja tai 15-vuotias lapsi sitä pyytää. Tämä tarkoittaa, että lapsella tai nuorella on oikeus saada tietoa itsenäistymisvarojensa määrästä ja käytöstä. (Lastensuojelulaki, 30.12.2019/1489, 77 §.)

Jälkihuollon palveluja voivat olla esimerkiksi psykososiaalinen tuki, joka on esimerkiksi henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa. Sosiaalityöntekijä laatii nuoren kanssa suunnitelman, jossa on kirjattuna ne palvelut, joihin nuorella on oikeus sijaishuollon päättymisen jälkeen (Malja ym. 2019, s.55). Nuoret saavat apua arjessa selviytymiseen ja itsenäistymiseen sekä siihen tarvittaviin taitoihin. Nuorella on myös mahdollisuus saada ohjausta yhteiskunnan palveluihin liittyen. Se, missä nuori tarvitsee apua, on yksilöllistä. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos, 2022a.) Kun riittämätön toimeentulo, puutteelliset asumisolot tai asunnottomuus ovat esteenä jälkihuollon toteutumiselle, kunnan tulee välittömästi järjestää riittävä taloudellinen tuki tai tarjota tarpeenmukainen asunto. (Lastensuojelulaki, 30.12.2014/1302, 76 a §.)

Jälkihuollon tavoitteena on auttaa nuorta kehittämään taitoja ja valmiuksia asua itsenäisesti, huolehtia omista asioistaan sekä kouluttautua tai työllistyä. Näitä taitoja ja valmiuksia tarvitaan itsenäisen elämän aloittamisessa ja ylläpitämisessä. Sijaishuollon jälkihuollon toimivuus ja tärkeys on nuoren elämässä oleellista. Jälkihuollolla on tärkeä ennaltaehkäisevä merkitys lapsen tai nuoren elämässä. Sen avulla voidaan tukea nuoria heidän siirtyessään itsenäiseen aikuisuuteen ja ehkäistä syrjäytymistä. Jälkihuoltovelvoitteella on moraalinen ulottuvuus, joka perustuu yhteiskunnan vastuuseen huolehtia niistä nuorista, joiden elämään se on puuttunut raskaimmalla toimenpiteellä, kuten huostaanotolla tai sijoituksella kodin ulkopuolelle. Tämä vastuu perustuu yhteiskunnan velvollisuuteen suojella ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. (Pukkio & Hipp, 2016, s.8-9.) Aina ei kuitenkaan jälkihuolto onnistu, siihen vaikuttavat monet asiat, kuten nuori itse ja hänen taustansa. (Kivinen, n.d., s.7.) Rastaa (2021, s. 46, 55) mukaan jälkihuollon toteuttamisessa oli kuntakohtaista vaihtelevuutta ja lainsäädännön tulkinta oli osittain erilaista, mikä on ongelmallista asiakkaiden tasa-arvoisen kohtelun näkökulmasta. Jälkihuollon palveluiden epätasainen laatu ja kuntien erilaiset tulkinta- ja toimintatavat voivat aiheuttaa haasteita jälkihuollon toteutumisessa. Koska jälkihuolto on vastuussa useista eri palveluista, kuten asumisesta, taloudellisesta tuesta, koulutuksesta ja työllistymisestä, näiden palveluiden vaihteleva saatavuus ja laatu eri kunnissa voi vaikuttaa nuorten elämään merkittävästi. Sosiaalityön asiakasprosessin toimivuus ja vaikuttavuus jälkihuollossa ovat tärkeitä. Erityisesti paljon palvelua tarvitsevien nuorten kohdalla tarvitaan hyvin intensiivistä työskentelyä. (Pukkio & Hipp, 2016 s. 74-76.) Nuoren ja sosiaalityöntekijän välinen toimiva asiakassuhde ja toimiva palveluverkostosta ovat jälkihuoltonuorelle suurena tukena. Sosiaalityöntekijät kertoivat, että heidän valtava tapausmääränsä sai heidät joskus alentamaan nuorisoa etusijalta. Useat kommentoivat, että heillä oli liian vähän aikaa ja liian vähän kykyä seurata nuorta heidän siirtyessään aikuiselämään. (Helle, 2016, s.80-81, Oterholm, 2021.) Sosiaalityöntekijät, jotka olivat säännöllisesti yhteydessä nuoriin, kouluttivat ja valmensivat nuoria käsittelemään haastavia tilanteita sen sijaan, että he hallitsisivat tilanteita heidän puolesta. Sosiaalityöntekijät pystyivät rakentamaan luottamusta ja kehittämään suhdettaan nuoriin. Sosiaalityöntekijät pitivät ihmissuhteiden luomista ja kehittämistä tärkeänä ja samalla liittivät nuorten osallistumisen tavoitteen elämäntaitojen kehittämiseen. Jälkihoidon kaikissa vaiheissa sosiaalityöntekijät auttoivat ja opastivat nuoria harjoittelemaan oikeuksiaan

hyvinvointijärjestelmän sisällä. Yhteistyö hyvinvointipalvelujen välissä, lain mukautukset, ohjeet ja rutiinit olivat muodollisuuksien mukaisia käytäntöjä ja muodostivat perustan nuorten osallistumisoikeuden edistämiseksi. Sosiaalityöntekijät tunsivat nuorten tarpeet, keskustelivat heidän kanssaan ja löysivät tarpeita vastaavat ratkaisut. (Riise & Paulsen, 2022.)

Erikssonin ja Karppisen (2016, s. 122-125) tutkimuksessa havaittiin, että jälkihuollon kesto riippuu suurelta osin lain määräyksistä, mutta myös nuoren yksilöllisistä tarpeista ja tilanteesta. Jälkihuolto alkoi tutkimuksen mukaan useimmiten nuoren täytettyä 18 vuotta ja päättyi 21-vuotiaana. Tämä vastaa Suomen lainsäädännössä määriteltyä jälkihuollon aikaväliä. Helsingin jälkihuoltoon nuorten koulutustaso oli heikohko jälkihuollon loputtua, mikä vaikutti paljolti heidän työtilanteeseen. Toimintatahtoisuus jaettiin kolmeen osa-alueeseen: arjessa pärjäämiseen, nuoren kykyä luoda ja ylläpitää sosiaalisia suhteita perheeseen ja kykyä suunnitella tulevaisuuttaan. Haasteeksi koettiin nuoren sitoutuminen omien asioiden suunnitteluun ja yhteistyö viranomaisten kanssa. Palvelut, joita käytettiin enemmän, olivat jälkihuoltoyksikön palvelut ja terveystalot, vähäisempää oli käyttö päihdepalvelujen ja psykiatristen palvelujen osalta. Ehdotuksena oli, että jälkihuollon omassa tiimissä työskentelisi esimerkiksi psykiatrinen sairaanhoitaja, jotta nuoret saisivat päihde- ja psykiatrisia palveluja niitä halutessaan ja tarvittaessaan.

Rastaa (2021, s. 39,41) mukaan lakimuutos koetaan tarpeelliseksi. Jälkihuollon iän nosto 25 ikävuoteen koettiin vähentävän nuorten syrjäytymisvaaraa varsinkin niille nuorille, jotka eivät ole täysi-ikäisinä vielä valmiita vastaanottamaan jälkihuollon tukea, sitoutumaan eri tukitoimiin ja palveluihin. Nuoren motivaatio muuttua tai ryhtyä uusiin toimiin, kuten päihteettömyyteen tai opiskeluun, voi vaihdella suuresti ja herätä myöhemmässä elämänvaiheessa. Jälkihuollon palveluiden jatkuvuus ja saumaton siirtyminen aikuissosiaalityöhön voivat olla ratkaisevia nuorten sitoutumisen ja tuen tarpeen tyydyttämisen kannalta. Kiinnipitävä työskentelyote oli tutkimuksen mukaan ehkäisevänä tekijänä nuorten syrjäytymisessä. Lakiuudistus on vaikuttanut monin tavoin asiakasmääriin ja palvelujen järjestämiseen. Haasteeksi on muodostunut laadukkaan jälkihuollon järjestäminen. (Jahnukainen, 2021, s.2.)

2.1 Jälkihuoltopalveluja tarvitsevien nuorten haasteet ja tuen tarpeet

Elämän muutos- ja siirtymätilanteet, kuten jälkihuollon päättymisen aika, ovat erityisen kriittisiä nuoren elämässä. Näissä vaiheissa nuoren elämänsäkuu voi todella kääntyä joko huonoon tai hyvään suuntaan. Riittävän tuen varmistaminen näissä kohdissa on äärimmäisen tärkeää nuoren hyvinvoinnin ja tulevaisuuden kannalta. (Pukkio & Hipp, 2016, s.8.) Jälkihuoltoonnuoret ovat nykyisin yksi selkeä asunnottomien ryhmä ja tästä syystä jälkihuollon prosesseihin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Jälkihuollon jälkeinen itsenäistymisaika oli riskialtista asunnottomuuden suhteen. AUNE-ohjelmalla pyrittiin turvaamaan riskiryhmien siirtyminen laitoksista ja asumispalveluista itsenäiseen asumiseen. Kaupungit nimesivät tarpeen mukaan asunnottomuuden riskiryhmään kuuluville asiakkaille omatyöntekijän, jonka vastuulla on siirtymisen onnistuminen ja palvelukokonaisuuden kokoaminen. Nuori on yksilöllinen ja tarvitsee räätälöityä tukea omien tarpeidensa ja tilanteensa mukaan, erityisesti moniongelmaisissa ja lastensuojelun jälkihuoltoonnuorten tapauksessa. Vaikka AUNE-ohjelma on tarkoitettu tukemaan nuorten asumisen tarpeita, sen toimivuus ja vaikutus voivat vaihdella eri tilanteissa ja eri yksilöillä. (Pitkänen, ym.,2019, s.27,53.)

Siirtymävaihe kodin ulkopuolisesta hoidosta täysi-ikäisyyteen voi olla haasteellinen nuorille ja nykyisissä järjestelmissä voi olla puutteita tukipalvelujen jatkuvuudessa ja siirtymävaiheen tukemisessa. Nuoret saattavat kohdata äkillisen katkoksen tukipalveluissaan ja joutua selviytymään itsenäisesti ilman riittävää tukea. Täysi-ikäisyys on edelleen ikäraja, joka määrittää nuoren suhteen lastensuojelujärjestelmään. Tämä voi johtaa siihen, että nuoret eivät voi palata takaisin järjestelmään vaikeuksien kohdatessa. Tämä voi lisätä haavoittuvuutta siirtymävaiheessa, kun nuoret joutuvat selviytymään itsenäisesti ilman tukiverkostoja tai riittävää ohjausta. (Jarczok, ym., 2022.)

Jälkihuollon piirissä olevat lapset ja nuoret voivat jakautua kahteen eri ryhmään: niihin, jotka tarvitsevat kevyempää tukea, ja niihin, jotka tarvitsevat paljon enemmän tukea. Kevyen tuen ryhmään kuuluvat nuoret, jotka selviytyvät aikuistumisvaiheesta ilman suuria haasteita. Paljon tukea tarvitsevat lapset ja nuoret kohtaavat monimuotoisempia ja kompleksisempia haasteita. Heillä voi olla terveydellisiä tai

toimintakykyä alentavia ongelmia, kuten mielenterveysongelmia, päihdeongelmia, oppimisvaikeuksia tai sosiaalisia haasteita. Pirstaleinen palvelujärjestelmä voi aiheuttaa haasteita paljon tukea tarvitseville nuorille. Paljon tukea tarvitsevilla lapsilla ja nuorilla voi olla vaikeuksia vastaanottaa ja hyväksyä tarjottua apua arjessa selviytymiseen. Paljon tukea tarvitsevilla nuorilla ongelmat ja haasteet kasautuvat, joten riski pudota yhteiskunnan palvelujen väliin ja syrjäytyä on suurempi. (Sosiaali- ja terveysala, 2021.) Häggman-Laitila ym. (2018) artikkelissa nuoret toivat esiin ettei heidän toiveitaan ja tarpeitaan otettu huomioon. Jälkihuollon työntekijöitä tulisi valmistaa asianmukaisilla taidoilla ja tarjoamalla tiedot saatavilla olevista virallisista ja epävirallisista tuista voisivat parantaa siirtymäprosessia. Haasteita nuorilla oli asumisessa, työllisyydessä, taloudessa, ihmissuhteiden rakentamisessa, kulttuuriin sulautumisessa ja terveydenhuollon käytössä. Paremmalla seurannalla ja työntekijöiden koulutuksella voitaisiin varmistaa nuorten hyvinvointi ja taloudellinen vakaus. Aito välittäminen ja halu auttaa nuorta olivat tärkeitä tekijöitä nuorten kuulluksi tulemisessa. Nuorten toiveiden huomioon ottaminen teki suunnitelmista paremmin toteutettavissa olevia. (Kaasinen, 2019, s.46.) Nuorten tukemisessa jälkihuollon aikana on tärkeää ottaa huomioon heidän yksilölliset tarpeensa ja voimavaransa. Jälkihuollolle asetettavat tavoitteet ja järjestettävät tuen muodot tulisi toteuttaa yksilöllisesti, koska myös nuoren elämäntilanteiden vaiheet vaikuttavat siihen millaisesta tuesta nuori hyötyisi. Täysi-ikäinen jälkihuoltoon nuori päättää itse elämästään ja asioi jälkihuollossa vapaaehtoisesti. Jälkihuoltosuunnitelman laatimisessa on tärkeää ottaa nuori aktiivisesti mukaan ja ohjata häntä asettamaan omia tavoitteita jälkihuollon työskentelylle. (Pukkio&Hipp,2016, s.13-14.)

Glynin ja Mayockin (2019) artikkelissa tarkasteltiin nuorten kokemuksia jälkihuollosta ja mahdollisista epäkohdista jälkihuollossa. Kommunikointi nuorten kanssa oli yksi nuorten esiin nostama ongelma. Tämä kokemus aiheutti epäluottamuksen tunteita, mikä johti palvelusta luopumiseen tai palveluiden välttämiseen. Ne nuoret, jotka kokivat, että heidän tilanteitaan ymmärrettiin ja heidän näkökulmiaan kunnioitettiin, ilmaisivat tyytyväisyytensä prosessiin ja osallistuiivat suunniteltuihin kokouksiin ja kommunikoivat jälkihoitotyöntekijöiden kanssa. Luottamuksen rakentaminen nuorten ja ammattilaisten välille on avainasemassa nuorten hyvinvoinnin tukemisessa ja kohtaamisten onnistumisessa. Nuorten kokema kiire ja ammattilaisten vaihtuvuus ovat haasteita, joihin tulisi puuttua tarjoamalla

nuorille riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia keskustella ja saada tukea. On tärkeää, että nuoret tuntevat, että heidän tarpeensa ja huolensa otetaan vakavasti ja että heillä on mahdollisuus käydä läpi asioitaan rauhallisesti ja kattavasti. (Pajamäki & Okker 2018, s. 74.)

Nuorten osallisuuteen ja sitoutuneisuuteen vaikutti se, että heidän jälkihoitotyöntekijänsä tunnisti ja vastasi heidän henkilökohtaisiin tarpeisiinsa. Avoin viestintä vaihtoehtoista, odotuksista ja prosessisista vahvasti henkilökohtaisempien ja yhteistyöhön perustuvien työsuhteiden kehittymistä. Nämä nuoret olivat tyytyväisiä suunnittelu- ja päätöksentekoprosesseihin. Ihmissuhteiden luominen ja ylläpitäminen on ratkaisevan tärkeää nuorten sitouttamisessa. Keskeistä on, että viestintä on avointa ja rehellistä, tämä on välttämätöntä positiivisten työsuhteiden ylläpitämisessä. (Glynin & Mayock, 2019.) Kaasinen tutki (2019, s.45) nuorten osallisuuden kokemuksia itsenäistyvän nuoren elämässä. Nuoret kokivat, että luottamuksellisuus, turvallisuus ja joustavuus olivat asioita, jotka lisäsivät heidän osallisuuttaan. Luottamuksellinen suhde jälkihuoltoon lisäsi luottamusta, joka näkyi nuorten avoimuudessa. Nuoret luottivat siihen, että saavat tarvitsemaansa tukea ja apua. Jälkihuollon luottamus nuoriin koettiin erittäin arvokkaana nuorten osallisuuden ja itsenäistymisen kannalta. Turvallisen ilmapiirin luominen mahdollisti vaikeistakin asioista, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmista puhumisen. Kun vaikeuksista voidaan puhua avoimesti turvallisessa ilmapiirissä, se voi auttaa tunnistamaan ongelmia ja tarpeita ajoissa, mikä auttaa avun ja tuen saamisessa. Joustavuus on tässä yhteydessä tärkeää, koska se helpottaa nuoren osallistumista ja sitoutumista tukeen.

Nuorilla oli haasteita vaikean elämänsä takia ja huoli pudokkaista nostettiin myös esiin Ikkuna aikuistumiseen- raportissa. Motivaation puute ja sitoutumisen vaikeudet ovat yleisiä haasteita, kun työskennellään nuorten ja muiden asiakkaiden kanssa, jotka tarvitsevat tukea ja palveluita. Koettiin, että nuorten vaikeat tilanteet haastavat palvelujärjestelmää. Haasteisiin pyrittiin löytämään ratkaisu kokeilemalla järjestää virka-ajan ulkopuolinen tiimi, virka-aikaisen avun ollessa riittämätön. Asiakassuhteeseen panostaminen ja nuoreen tutustuminen olivat tärkeitä hyviä käytäntöjä jälkihuollon ja muiden palveluiden tarjoamisessa. Tärkeänä pidettiin, että nuori sai tietoa jälkihuollon palveluista ja oikeuksista. Vuosittaisen infopäivän järjestäminen seuraavana vuonna täysi-ikäistyneille jälkihuoltoon oikeutetuille nuorille

ja heidän vanhemmilleen koettiin hyödyllisenä käytäntö. Opas jälkihuoltoon siirtyville ja työntekijöiden työn tueksi laadittu seurantataulukko siirtymää varten koettiin käytännölliseksi työkaluksi. (Hirschovits-Gerz, 2022, s.53, 57.)

Jälkihuolto on todella tärkeä vaihe lapsen tai nuoren elämässä ja edesauttaa lastensuojelun onnistumisessa. Kunnat ja sijaishuollon toimijat varaavat riittävästi resursseja jälkihuollon tarpeiden täyttämiseen. Työntekijän kuormituksen ja asiakasmäärän tasapaino on erittäin tärkeää jälkihuollon onnistumisen kannalta. Työntekijän tulisi voida keskittyä riittävästi kuhunkin asiakkaaseen ja tarjota heille tarvittavaa tukea, ohjausta ja yhteydenpitoa. Aikuistumisen tuki on erittäin tärkeää nuorille, jotka ovat siirtymässä itsenäiseen elämään. Tärkeää on tuen rakentaminen niin, että nuori voi sitoutua suunnitelman tavoitteisiin ja tarjottavaan tukeen. Tuki voi olla alkuun hyvinkin intensiivistä ja avun määrää vähennetään asteittain nuoren tarpeiden vähentyessä. Tukemalla nuorten aikuisten toimintakykyä, voidaan auttaa heitä saavuttamaan itsenäisyyttä ja elämänhallintaa sekä vähentää ylisukupolvista huono-osaisuutta. Tavoitteena on laatia kokonaissuunnitelma nuoren kanssa. Kokonaissuunnitelman toteuttamisen tukemiseksi eri hallinnonalat voivat yhdistää voimansa jolloin eri alojen ammattilaiset työskentelevät yhdessä nuoren parhaaksi ja tukevat hänen siirtymistään itsenäiseen elämään ja jälkihuoltoon. Eri ammattiryhmien koordinoitu ja kokonaisvaltainen yhteistyö on olennaista nuoren edun toteutumisen ja syrjäytymisen riskin vähentämisen kannalta. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos, 2022a.)

Itsenäiseen elämään siirtymisessä tukivat muun muassa henkilökohtaiset ominaisuudet, hyvä koulutus, riittävät edellytykset turvalliseen elämään ja sosiaalinen tuki. Haasteita oli asumisessa, työllisyydessä ja taloudellisessa vakaudessa, ihmissuhteiden rakentamisessa, kulttuuristen normien mukautumisessa ja terveydenhuollon käytössä. Suunniteltiin asiakaslähtöisen hyvinvointijärjestelmän kehittämistä niin, että se vastaisi paremmin jälkihuollosta lähteneiden monimutkaisia tukitarpeita. Aikuiselämään siirtyminen tulisi perustua ennaltaehkäisevään ja yksilölliseen lähestymistapaan. (Hägmann-Laitila ym. 2019.)

Nuoret kokivat tärkeäksi saada kokonaisvaltaista tukea ja tulevaisuuteen tähtäävää työskentelyä. Palveluissa yksilöllisyyden huomioiminen on tärkeää, jotta jokainen

nuori voidaan kohdata omista lähtökohdista käsin eikä vertailla muiden tilanteisiin. Palveluiden tarjonta ei aina ole yhdenvertaista ja oikeudenmukaista kaikille nuorille ja he kaipasivat myös usein selkeyttä palveluista ja mahdollisista tuista. Yhteistyö eri ammattiryhmien välillä koettaisiin tärkeänä, koska eri palveluita käyttäessä joutuvat he kertomaan elämäntarinansa aina uudestaan. (Kaasinen, 2019, 53-54.)

Oterholmin (2021) artikkelissa keskitytään niihin jälkihoidon esteisiin, joita Norjan nuoret voivat kohdata. Haasteet olivat ajankäytössä; miten löytää tarpeeksi aikaa jälkihoidon tuen antamiseen. Sosiaalityöntekijöiden valtava tapausmäärä sai heidät joskus poistamaan nuorisoa etusijalta. Monet sosiaalityöntekijät kommentoivat, että heillä oli liian vähän aikaa ja liian vähän kykyä seurata nuorta heidän siirtyessään aikuiselämään. Nuorten on täytettävä tietyt vaatimukset saadakseen tukea. Jos halutaan vain saada rahaa, tukea vuokraan eikä mitään muuta, ei haluta seurantaa, ei yhteyttä omaan työntekijään, asetetaan nuorille joitain vaatimuksia tai ehtoja tuen saamiseksi. Useat kunnat asettivat jälkihoidon edellytykseksi sen, että nuorilla on päivittäistä toimintaa, esimerkiksi koulu, työ tai muut erityisjärjestelyt.

2.2 Nuoren mielenterveys- ja päihdeasiakkaan tukeminen

Mielenterveys- ja päihdeongelmat kietoutuvat yhteen ja niiden hoitaminen yhtä aikaa on edelleen ongelmallista palvelujärjestelmässämme. Nuorten päihdehoidossa tulisi hoitaa molempia ongelmia yhtäaikaaisesti, sekä ottaa huomioon myös se, että tyttöjen ja poikien hoidontarpeet eroavat toisistaan. Valvontaviranomaiset tuovat esiin tuloksissaan, että päihteiden käytön ja riippuvuuksien hoidon ja kuntoutuksen järjestämisessä voi esiintyä puutteita erityisesti lasten ja nuorten osalta. Yhteistyötä tarvitaan peruspalveluiden ja järjestöjen välillä, jotta palveluiden piiriin pääsisi nopeasti ja esteettömästi. Palvelun pitäisi olla riittävän pitkäaikaista, jotta se voisi tehokkaasti vastata nuoren tarpeisiin ja elämänvaiheeseen.. (Pitkänen, ym., 2022, s. 18-21.)

Ammattilaisten on tärkeää ottaa huomioon nuorten toiveet ja tarpeet hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi yksilöllisten hoitosuunnitelmien laatimista, joka perustuu nuoren yksilölliseen tilanteeseen ja

tarpeisiin nähdä nuori kokonaisuutena. Nuorille on tärkeää osoittaa, että heidän henkilökohtaiset kokemuksensa ja tunteensa ovat tärkeitä ja että heitä kuunnellaan ja ymmärretään. Tarvitaan tiedotusta eri palveluiden tarjonnasta ja siitä, millaisiin huoliin ja tilanteisiin ne tarjoavat apua. Leimautumisen ja häpeän pelon estämiseksi on tärkeää luoda avoin ja turvallinen ilmapiiri, jossa nuoret voivat kertoa huolistaan ja oloistaan ilman pelkoa siitä, että heidät leimattaisiin. (Pajamäki & Okker 2018, 12.)

Kolmanteen sektoriin kuuluvat kansalaisjärjestöt ja vapaaehtoinen kansalaistoiminta. Kolmannella sektorilla tarkoitetaan yleensä kansalaisyhteiskunnan toimijoita, kuten järjestöjä, säätiöitä ja yhdistyksiä. Järjestäytynyt kansalaistoiminta määräytyy aatteelliselta ja intressiperustalta kansalaisten omaehtoisten keskustelujen ja yhteenliittymisen tuloksena. (Konttinen, n.d.) Järjestöjen palvelut täydentävät kunnallisia palveluja esimerkiksi erityisasiantuntemusta vaativien ja kooltaan pienten asiakasryhmien hoidossa. Sosiaalialan järjestöt tai yhdistykset voivat toimia myös markkinaehtoisesti ja tuottaa muun muassa kuntien hankkimia ostopalveluja. Tällöin kilpailuoikeudellinen asema on sama kuin taloudellista voittoa tavoittelevilla yhtiöillä. (Narikka, 2008, s.159-160.)

Järjestöjen asiakaskunta koostuu erityisesti ihmisistä, joiden elämään liittyvät päihdeongelmat, asunnottomuus, köyhyys ja osattomuus. Julkinen palvelujärjestelmä voi olla haasteellinen joidenkin nuorten kannalta, sillä se ei välttämättä aina pysty vastaamaan kaikkien nuorten yksilöllisiin tarpeisiin ja elämäntapoihin. (Kivelä, 2020, s.5,7.) Kristilliset auttamisjärjestöt ja muut uskonnolliset yhteisöt voivat olla tärkeässä roolissa ihmisten auttamisessa, erityisesti silloin kun heidän edellytyksensä ihmisarvoiseen elämään ovat uhattuna päihderiippuvuuksien, mielenterveysongelmien ja muiden haasteiden vuoksi. Elämänhistoria ja aiemmat vahingoittavat kokemukset voivat vaikuttaa syvästi ihmisen hyvinvointiin, mielenterveyteen ja toimintakykyyn, jonka takia näiden ihmisten luottamus muihin ihmisiin tai mihinkään instituutioihin on vähäistä. Avun vastaanottaminen ja saaminen on myös heille haasteellista. Heillä voi olla vaikeuksia ottaa vastaan apua ja luottaa itseensä ja omiin edellytyksiinsä muuttaa elämänsä paremmaksi. (Kivelä, 2020, s.9.) Jälkihuolto nuorten tukemiseksi tarvitaan usein monialaista verkostoyhteistyötä eri toimijoiden välillä. Jälkihuolto nuoret voivat tarvita tukipalveluita ja tukiresursseja eri elämänaalueilla, kuten päihde- ja mielenterveyspalveluissa. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa voi olla tärkeää, jotta

nuorille voidaan tarjota kokonaisvaltaista tukea ja palveluita heidän tarpeidensa mukaisesti. Verkostoyhteistyö voi auttaa nuoria saamaan tarvitsemansa tukipalvelut ja tukiresurssit tehokkaasti ja saumattomasti. (Rastas, 2021, s.43.) Jälkihuollon asiakas tarvitsee kuitenkin erityisosaamista vaativaa tukea esimerkiksi mielenterveyden haasteisiin. Jälkihuoltoon tulisi sisällyttää myös psykiatrisen tahon osaamista ja vahvaa moniammatillisuutta. Mielenterveyspalveluihin pääsyä tulisi sujuvoittaa jälkihuoltonuorten osalta. Nykyajan nuoret voivat huonommin ja mielenterveysongelmat on haastavalla tasolla. Jälkihuollon asiakkaille pitäisi turvata pääsy helposti mielenterveyspalveluiden piiriin. Aikuisten tietoisuutta jälkihuoltonuoren tarpeista ja erityispiirteistä on lisättävä. Erityisen tärkeää olisi jos hyödynnettäisiin lastensuojelun kokemusasiantuntijoita ammattilaisten koulutuksessa ja jälkihuollossa olevien nuorten kanssa tehtävässä työssä. Nuorelle olisi hyvä järjestää mahdollisuuksia vertaistensa kohtaamiseen. (Lastensuojelun keskusliitto, 2022, s.19.)

Mielenterveyden heiketessä voi ilmetä lyhytaikaisesti tai pitkäkestoisesti psyykkistä oireilua. Nuori tarvitsee tähänkin riittävän tuen itsenäistyessään. Ilman tukea itsenäistyminen voi olla nuorelle psyykkisesti liian kuormittava elämäntilanne. Jälkihuoltonuorilla voi olla kokemuksia, jotka voivat vaikuttaa heidän mielenterveyteensä ja psyykkiseen hyvinvointiinsa pitkäaikaisesti. (Yliruka ym.,2020, s.20.)

Erityisesti ikärajan nostamisesta jälkihuollossa hyötyvät nuoret, joilla on mielenterveys- ja päihdeongelmia tai heikot biologiset lähiverkostot. Nuoret, joilla on monia erilaisia ongelmia tai haasteita, jotka vaikuttavat toisiinsa, tarvitsevat usein intensiivistä ja monialaista tukea jälkihuollon aikana. Nuoret, joilla on neuropsykiatrisia erityispiirteitä, voivat hyötyä ikärajan nostamisesta, koska he saattavat tarvita pidempää ja yksilöllistä tukea jälkihuollon aikana. Nuoret, joilla on monimutkaisia ja päällekkäisiä haasteita, voivat helposti pudota palveluverkostojen ulottumattomiin, elleivät he saa riittävää, intensiivistä ja kannattelevaa tukea. (Rastas, 2021, s.40.)

Järjestöillä ja kolmannen sektorin toimijoilla on ratkaiseva rooli sosiaalisen kuntoutuksen palveluissa, joten on tärkeää edistää niiden toimintamahdollisuuksia. Julkisen sektorin ja järjestöjen välinen yhteistyö on todella tärkeää nuorten

sosiaalisessa kuntoutuksessa. Järjestöillä on usein vahva asiantuntemus ja kokemus erityisesti ennaltaehkäisevästä työstä ja matalan kynnyksen palveluista, jotka voivat olla tehokkaita nuorten tukemisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Tulisi pyrkiä kokonaisvaltaiseen toimintaotteeseen, esimerkiksi nuoret hyötyisivät jos oppilaitoksilla olisi velvoite jälkiohjaukseen opintojen päättymisen jälkeen. (Tuusa & Ala-Kauhaluoma, 2014, s. 56.)

Olemassa olevat tuetut jälkihuollon asumispalvelut ovat riittämättömiä. Valtiontalouden tarkastusviraston raporteissa nousi esiin erilaisten asumisjärjestelyjen tarpeellisuus ja itsenäiseen asumiseen siirtymisen tuen portaittaisuus sekä tuen intensiteetin mukaan askel kerrallaan eteneminen. Jälkihuoltotyöntekijöiden mukaan kaikilta nuorilta ei onnistu tukiasunnoissa asuminen. Vankemman tue tarvitseminen nykyisessä palvelujärjestelmässä ei ole mahdollista. Itsenäistyvä nuori saattaa hyötyä mielenterveys- tai kehitysvammanhuollon asumispalveluista jälkihuollon sijaan. Nuorten siirtyessä tukiasunnosta itsenäiseen asumiseen olisi hyödyllistä tarjota välimuotoinen asumis- ja palvelumuoto, joka auttaa heitä siirtymään sujuvasti ja turvallisesti seuraavaan vaiheeseen. Jälkihuoltopalveluiden piiriin tulevien nuorten lisääntynyt huonovointisuus ja ongelmien kasautuminen on vuosien aikana kasvanut. Hankalimmin hoidettavia ovat sellaisten nuorten tilanteet, joihin kietoutuu sekä mielenterveys- että päihdeongelmia ja niiden lisäksi mahdollisesti väkivaltaisuutta. (Pukkio & Hipp, 2016, s.40.)

2.3 Traumainformoitu työote jälkihuoltonuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa

Jälkihuollon piirissä olevilla nuorilla voi olla erityistarpeita, jotka vaativat ymmärrystä ja huomiota. Yksi näistä erityispiirteistä on nuorten traumaattinen tausta, joka voi vaikuttaa merkittävästi heidän kykyynsä kiinnittyä ja hyödyntää palveluita, joita yhteiskunnalla on tarjolla. Jälkihuollon piiriin kuuluvat nuoret, joilla on erityisiä haasteita lapsuuden olosuhteiden takia, saattavat tarvita enemmän kannattelevaa ja yksilöllistä tukea verrattuna, joilla ei ole vastaavia haasteita. (Rastas, 2021, s.41.) Sijaishuollossa kasvaneille nuorille aikuisuuteen siirtyminen voi olla haasteellista monista syistä. Käsittelemättömät asiat ja kokemukset lapsuudesta, kuten traumaattiset tapahtumat, menetykset, hylätyksi tuleminen tai epävakaa ihmissuhteet, voivat

muodostaa riskitekijöitä itsenäistymisvaiheessa. Näitä voivat olla esimerkiksi elämänhallinnan ongelmat ja lapsuuteen liittyvät traumat. (Lehtotie, 2018, s. 18.)

Trauma ei ole pelkästään tapahtuma, joka tapahtui menneisyydessä, vaan jälki, jonka tämän tapahtuman kokemus on jättänyt trauman kokeneeseen ihmiseen. Trauma vaikuttaa siihen, miten ihminen toimii kokonaisuudessaan. Kehityksellisen trauman häiriöllä tarkoitetaan vuorovaikutuksellisissa suhteissa syntynyttä traumaa, johon liittyvät esimerkiksi lapsuuden haitalliset kokemukset. Trauma on syvässä ja laajassa mielessä yhteiskunnallinen ilmiö. Se on kokonaisvaltaisen hyvinvointimme rapauttaja, mutta myös koko kansanterveytemme suurin uhka, johon ei riittävän aktiivisesti ole suunnattu resursseja. (Maanmieli, Sarvela 2020, kpl 1.)

Traumainformoidulla otteella pyritään hoitamaan ja havaitsemaan juurisyytä, esimerkiksi addiktioiden taustalla on usein tyydyttämättömiä lapsuuden tarpeita ja kipeitä kokemuksia. Traumasta paraneminen ei ole vain yksilötason prosessi, vaan se vaatii usein myös yhteiskunnallisia ja systeemisiä muutoksia. (Maanmieli, Sarvela, 2020, kpl 1.) Ylirukan ym. (2020, s.3) mallinnuksessa tuodaan esiin traumataustan huomioivia ja toiveikkautta luovia orientaatioita. Tämä on tärkeää, jotta palvelujärjestelmä ei tuota lisää vaurioita nuoren elämään. Huostaanotto on traumaattinen tapahtuma, joten sosiaalityössä tarvitaan ymmärrystä ja tietoa siitä, miten traumaattiset kokemukset vaikuttavat yksilöön. Nuoren toimintakyvyn vahvistuminen liittyy olennaisesti siihen, että ymmärtää itseensä ja omaan elämäänsä vaikuttaneita tekijöitä. Nuori tarvitsee palvelujärjestelmässä positiivisia ja myönteisiä vuorovaikutuksen kokemuksia, jotka auttavat heitä korjaamaan aiemmat negatiiviset tai vahingoittavat kokemukset ja suhteet.

Traumainformoidussa hoidossa tulee huomioida, että asiakkailla voi olla erilaisia vaikeita elämäkokemuksia (Sarvela, Maanmieli, 2022, s.265). Jos nuoren toiminta on epätarkoituksenmukaista, ymmärretään sen kumpuavan traumaista, joista ei ole selvitty. Traumainformoidussa työskentelyssä pyritään luottamuksellisen asiakassuhteen luomiseen, huomioidaan asiakkaan vahvuudet ja tuetaan asiakasta itsenäisten päätösten tekemiseen. Palveluiden integroiminen nuoren tarpeita vastaavaksi kokonaisuudeksi auttaa nuorta arjessa. Työntekijän suhtautuminen tukien, realistisesti ja toiveikkaasti nuoren itsenäistymiseen voi lisätä nuorten toimijuutta.

Myönteinen minäkuva rakentuu, kun nuori ymmärtää oman elämänhistoriansa vaikutukset suhteessa nykyisiin vastoinkäymisiin. (Yliruka, 2020, s.31.)

Mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivän on vaikea saada kokonaisvaltaista hoitoa. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa palvelujen jakautuminen on osa jokapäiväistä arkea. Ongelmana ovat syvälle juurtuneet ajattelu- ja toimintatavat ja erityisesti integroiva yhteistyö. Sarvela, Maanmieli (2022, s.53-54) haluavat teoksessaan herättää ajatuksia, julkista keskustelua ja painetta hoidollisten ongelmien ja epäkohtien korjaamiseksi.

Mielenterveyspalveluita käyttävillä on tutkimuksen mukaan paljon traumaattisia kokemuksia lapsuudessa tai aikuisuudessa. Päihteidenkäyttäjät ovat tyypillisesti myös traumatisoituneita. Traumahistoria ohitetaan usein mielenterveyden hoidossa ja keskitytään oireisiin ja lääkitykseen. (Sarvela, Maanmieli, 2022, s. 103–104.) Ylirukan ym. (2020, s.9) tutkimuksessa haasteet johtuivat nuorten vaikeasta päihteidenkäyttöhistoriasta, joka voi aiheuttaa haasteita jälkihuollon palvelujen käytölle ja hyödyntämiselle. Nämä haasteet voivat tehdä jälkihuollon palvelujen vastaanottamisen vaikeaksi tai jopa estää niiden hyödyntämisen. Jälkihuoltoon siirtyneellä nuorella aikuisella on monia haasteita mielenterveyden, traumojen, asunnottomuuden, tulottomuuden, työelämän ulkopuolisuuden ja sosiaalisen tuen puutteen suhteen. Mielenterveyden häiriöt, kuten traumahistorian tunnistamattomuus, voivat vaikuttaa henkilön kykyyn käsitellä elämän haasteita ja sopeutua itsenäiseen elämään. Tämä voi olla hyvin vaikea tilanne nuorelle aikuiselle, joka vaatii monenlaista tukea ja apua. Kaasisen (2019, s.53) haastattelemat nuoret toivat esiin lapsuuden traumaattisten kokemusten vaikutuksen heidän hyvinvointiinsa. Nuorilla oli vaikeuksia luottaa ihmisiin ja heidän mukaansa oli vaikea luoda ihmissuhteita.

Innokylän sivuilla on esitelty TuNe - Elämä vireeseen –hanke, jonka kohteena oli asunnottomat ja asunnottomuusuhan alla elävät henkilöt. Mallia voidaan soveltaa laajasti erilaisten haastavissa elämäntilanteissa olevien henkilöiden parissa. Toimintamalli soveltuu henkilöille, jotka joko tippuvat helposti tai tiputetaan palveluiden ulkopuolelle muun muassa siksi, koska järjestelmälähtöiset palvelut eivät vastaa heidän yksilöllisiä tarpeitaan ja toiveitaan. Traumatietoisuus tarkoittaa tietoisuutta siitä, että monilla ihmisillä on kokemuksia traumaista ja että nämä

kokemukset voivat vaikuttaa heidän käyttäytymiseensä, ajatteluunsa ja tunne-elämäänsä. Työntekijät tarjoavat kokonaisvaltaista rinnalla kulkemista. Pyrkimyksenä on vakauttaa asiakkaan tilaa ja tilannetta. (Innokylä, 28.09.2021.)

2.4 Aikaisempia tutkimuksia sosiaalihuollon palveluista jälkihuoltonuorille

Tutkimuksia etsittiin Google Schorol tietokannasta ja Samk Finnasta. Haettiin tutkimuksia, jotka käsittelivät jälkihuoltonuorten yhteiskuntaan integroitumista, sen haasteita ja tuen tarpeita. Tutkittavan aiheen hakutermeinä olivat: jälkihuolto AND integroituminen, jälkihuolto AND integraatio OR integroituminen, jälkihuolto AND integraatio OR kiinnittyminen, jälkihuolto AND integraatio OR sidosryhmä, jälkihuolto AND integraatio OR osallisuus, aftercare AND young AND integration, aftercare AND (integration OR stakeholder OR participation OR involvement OR inclusion), aftercare AND (young OR adolescent) AND “social work”. Haut aloitettiin kesäkuussa 2022. Satakunnan ammattikorkeakoulun informaattikkoa hyödynnettiin hakuja tehdessä. Hakuja tehtiin useaan eri kertaa, näin varmistettiin haun luotettavuus ja kattavuus. Hakusanoja yhdistettiin AND (JA) ja OR (TAI). Taulukossa 1 on esitetty sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Julkaisuvuodiksi valikoitui 2015–2022 ja kielenä suomi tai englanti. Julkaisun piti olla sähköisenä versiona ja niiden piti olla pro graduja, tieteellisiä artikkeleita tai tutkimuksia. Samk Finnasta kautta ei valittu yhtään tutkimusta tai artikkelia. Google Scholarista hakusanoilla löytyi yhteensä 3497 tutkimusta, artikkelia tai pro gradua, joista valittiin otsikon perusteella 60 ja tiivistelmän mukaan 24, manuaalisesti valittiin julkaisuvuoden 2010 pro gradu sisällön takia.

Taulukko 1. sisäänotto- ja poissulkukriteereistä

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
-julkaisuvuosi 2015–2022	-julkaistu ennen 2015
-kieli suomi tai englanti	-kieli muu kuin suomi tai englanti
-julkaisu saatavana sähköisenä	-julkaisua ei ole saatavavilla sähköisesti
-tutkimus koski yli 18 vuotiaita	-tutkimus tehty alle 18 vuotiaista

-tutkimus jälkihuoltonuorista, mielenterveys- ja päihdeasiakkaista	-tutkimus tehty muista kuin jälkihuolto nuorista tai mielenterveys- ja päihdeasiakkaista
-pro gradu, tieteellinen artikkeli, tutkimus	-AMK opinnäytetyöt tai ei tieteellinen artikkeli

Kirjallisuuskatsauksen (LIITE 1) tavoitteena oli tarkastella jälkihuoltonuorten yhteiskuntaan integroitumista, tunnistaa siihen liittyviä haasteita sekä selvittää, millaista tukea nämä nuoret tarvitsevat. Tavoitteena oli kartoittaa tieteellisten julkaisujen avulla jälkihuollon asiakkaiden kokemuksia yhteiskuntaan integroitumisen haasteista sekä arvioida jälkihuoltopalveluiden toimivuutta näiden haasteiden kohtaamisessa. Tutkimusten hakuja tarkasteltiin ensin otsikoinnin perusteella ja hyväksymisen jälkeen tutustuttiin tiivistelmiin. Taulukossa 2 on esitetty hakusanat, rajaukset ja tulosten määrä tietokannoittain.

Taulukko 2. Hakusanat, rajaukset ja tulosten määrä tietokannoittain

Tietokanta	Hakusana	Rajaukset	Hakutulosten lukumäärä	Kriteerihin sopivat	valitut
Google Scholar	jälkihuolto AND integroituminen	2015-2022	364	11	2
	jälkihuolto AND integraatio OR integroituminen	2015-2022	626	18	10
	jälkihuolto AND integraatio OR sidosryhmä	2015-2022	663	10	3
	jälkihuolto AND integraatio OR kiinnittyminen	2015-2022	454	10	3
	jälkihuolto AND integraatio OR osallisuus	2015-2022	1390	11	6
		2017-2022, artikkeli			

	Aftercare AND young AND integration Aftercare AND(young OR adolescent) AND "social work"	2017-2022, artikkeli	1360 507	5 8	1 2
Samk Finna	jälkihuolto AND integroituminen jälkihuolto AND integraatio OR integroituminen jälkihuolto AND integraatio OR sidosryhmä jälkihuolto AND integraatio OR kiinnittyminen "Aftercare service" young finnish adults Aftercare AND(young OR adolescent) AND "social work"	2015-2022 2015- 2022(väitöskirja) 2015- 2022(väitöskirja) 2015- 2022(väitöskirja) 2017-2022, artikkeli 2017-2022, artikkeli	1 18 18 18 8 895	1 0 0 0 2 5	0 0 0 0 2 4

Paason laadullisen tutkimuksen (2018) tarkoituksena oli kehittää eri tapoja ja välineitä, jotka voivat auttaa työntekijöitä parantamaan jälkihuollon laatua ja tehokkuutta. Aineistonkeruumenetelmänä oli dialoginen arviointi ja kohderyhmänä Suomen jälkihuoltonuoret (n=5) ja heidän työntekijät (n=5). Panostus pysyviin ihmissuhteisiin niin sijais- kuin jälkihuollossakin kantaa nuorta eteenpäin. Jos jälkihuollon tuki tulee muualta kuin sijaishuoltopaikan tutuilta aikuisilta, tulee luottamussuhteen rakentaminen aloittaa jo sijaishuollon aikana.

Eriksson & Karppinen kvantitatiivinen tutkimus (2016) tutki Helsingin jälkihuoltonuoria ja heidän palvelujen käyttöä ja sitä miten jälkihuoltonuorten

toimintatahtoisuus näyttäytyy. Aineistonkeruumenetelmänä oli kuvaileva analyysi, kokonaisvaltainen ja tutkimuksen aineistona (n=600) jälkihuoltensa huhtikuussa 2015 päättäneen nuoren asiakasasiakirjat. Tutkimustulosten mukaan jälkihuoltonuorten koulutustaso oli heikohkoa. Haasteita oli päivärytmin ylläpidossa, arkielämän taitojen hallinnassa ja rahankäytössä. Jälkihuoltonuorilla oli päihteiden käyttöä, opiskeluongelmia ja psykososiaalinen tuki oli vähäistä.

Rastaan (2020) empiirinen oikeustutkimus, jonka tutkimusmetodina oli kvalitatiivinen tutkimus. Rastaan tarkoituksena oli selvittää lastensuojelulain 75 §:n muutoksen vaikutuksia lain tavoitteen ja käyttöönoton näkökulmista. Aineistonkeruumenetelmänä oli jälkihuollon viranhaltijoiden haastattelut ryhmämuotoisesti, neljässä suuressa kunnassa/kuntayhtymässä Vantaalla, Oulussa, Turussa ja Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymässä. Lakimuutos koettiin tarpeelliseksi, sen yhdenmukainen soveltaminen käytännössä koettiin vielä haasteellisenä.

Huotarinen (2010) tarkoituksena oli kuvata yhden kaupungin lastensuojelun jälkihuollon vaikutuksia nuorten itsenäistymiseen. Tutkimus toteutettiin tapaustutkimuksena, jossa jälkihuollosta ja nuoren itsenäistymisestä kerättiin tietoa eri tietolähteiden kautta. Aineisto kerättiin teemahaastattelua hyödyntäen, (n=6) jälkihuollon päättymisvaiheessa olevaa nuorta ja (n=4) jälkihuollon sosiaalityöntekijää. Miten jälkihuolto tukee nuorta itsenäistymisessä ja mitkä ovat merkittäviä tukia nuoren itsenäistymisessä. Jälkihuollon tukimuodot, kuten aineelliset tuet, palvelu- ja asiointituki sekä ohjaus- ja neuvontapalvelut, koettiin hyödyllisiksi. Näiden tukimuotojen tarkoituksena on auttaa nuoria itsenäistymään ja selviytymään erilaisista elämänhaasteista.

Kainulaisen arviointitutkimuksen (2018) lähestymistapa oli kvalitatiivinen. Tutkimuksessa etsittiin kuopiolaisten nuorten asumisen ohjaus ja kokonaisvaltaisen sosiaalisen uudistuminen -hankkeen avulla ratkaisua siihen, miten asunnottomuus tulisi hoitaa. Aineisto kerättiin teemahaastattelua hyödyntäen, (n=3) sosiaalialan työntekijää sekä (n=3) hankkeen työntekijää. Asunnon saaminen vaikutti haastateltavien mukaan asiakkaiden elämänhallintaan, talous tasapainottui hieman, kun tulot olivat säännölliset.

Kivelän (2015) tapaustutkimuksen mukaan paikallisen kumppanuuden ja kristillisen päihdejärjestön auttamistyön näkökulmasta havaittiin kehittämistarpeita sekä kunnan että järjestön näkökulmasta. Aineistoa kerättiin haastattelemalla kunnallisen sosiaali- ja terveystalouden vaikuttajilta ja toimijoilta. Asenteiden, yhteistyöhalukkuuden ja työkäytäntöjen kehittämisessä koettiin olevan parannettavaa. Kunnan omassa palvelutuotannossa pyritään noudattamaan ennalta määrättyjä suunnitelmia, ohjeita ja toimintamalleja, jotka tulevat ylhäältä päin, esimerkiksi hallinnosta tai johdosta.

Tuusa ja Ala-Kauhaluoman raportin (2014) tarkoituksena oli tukea nuorten hyvinvointia jäsentämällä sosiaalista kuntoutusta, tekemällä ehdotuksia sen kehittämiseksi ja tunnistamalla nuorten palvelutarve. Aineistoa kerättiin dokumenttiaineiston lisäksi haastattelu ja lomakekyselyllä. Keskeinen tavoite oli luoda yhtenäinen valtakunnallinen määritelmä sosiaaliselle kuntoutukselle, mikä toimisi perustana käytännön toimintamallien rakentamiselle.

Helle (2016) tutki Kuopion sosiaalityön asiakasprosessin toimivuutta ja vaikuttavuutta lastensuojelun jälkihuollossa. Tutkimus oli kvalitatiivinen, jonka lähestymistapa oli fenomenologis-hermeneuttinen. Aineisto kerättiin teemahaastattelua käyttäen. Kohderyhmänä oli täysi-ikäiset jälkihuollon asiakkaat (n=6), jotka ovat olleet sijaishuollossa ennen itsenäistymistään ja (n=4) jälkihuollon sosiaalityöntekijöiden teemahaastattelut. Toimivaan asiakasprosessiin tarvitaan nuoren ja sosiaalityöntekijän hyvä vuorovaikutussuhde sekä toimiva palveluverkosto.

Glynn ym. (2018) artikkelissa tarkasteltiin irlantilaisten nuorten kokemuksia jälkihoidon suunnittelusta. Aineistoa kerättiin haastattelemalla (n=16) jälkihuoltoon nuorta. Havainnot toivat esille turvallisuuden käsitteen ja korostivat erityisesti asumisen vakauden tärkeyttä ja sitä, että nuoret kohdataan yksilöinä.

Lehtotie kvalitatiivinen tutkimus(2018) jälkihuoltoon oikeutettujen nuorten kokemuksista liittyen selviytymiseen, syrjäytymiseen, osallisuuteen ja siirtymään lastensuojelulaitoksesta omaan asuntoon. Aineistoa kerättiin teemahaastattelemalla (n=5). Tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa näiden nuorten kokemia haasteita ja mahdollisia syrjäytymisen riskitekijöitä, sekä löytää keinoja edistää heidän

osallisuuttaan ja selviytymistään. Lastensuojelulaitoksessa asuvan nuoren itsenäistymiseen huomioon kiinnittäminen olisi tärkeää, sillä nuori on elämäntilanteessa, joka voi vaikuttaa hänen tulevaisuuteensa ja mahdollisuuksiinsa itsenäiseen elämään.

Oterholmin artikkeli (2021) tutki jälkihoidon esteitä, joita norjalaiset nuoret voivat kohdata. Aineistoa kerättiin empiirisiä tietoja tutkimuksista ja yhdestä jälkihoidon auditoinnista vuosina 2008–2020, (N=4) tutkimuksen uudelleen analysointi. Sosiaalityöntekijät kuvailivat haastetta löytää tarpeeksi aikaa jälkihoidon tuen antamiseen.

Riise ja Paulsen (2022) artikkelissa esitettiin sosiaalityöntekijöiden käsityksiä nuorten osallistumisesta ja sitä miten näkemykset vaikuttavat heidän käytäntöihinsä jälkihoidossa olevia nuoria kohtaan. Aineisto kerättiin laadullista haastattelua hyödyntäen, haastattelut analysoitiin hermeneuttisella lähestymistavalla. Artikkeleihin haastateltiin 38 lasten sosiaalityöntekijää. Nuorten siirtymiin vaikuttivat institutionaaliset olosuhteet, työ- ja aikapaineet, henkilöstötilanne, rutiinit ja osaaminen.

Jahnukainen (2021) tarkasteli laadullisessa tutkimuksessa lastensuojelun jälkihuollon alkamista ja nuoruuden ja aikuisuuden nivelvaihetta. Aineisto kerättiin itsenäistyvien jälkihuollon asiakkaiden asiakassuunnitelmia (N=27) tutkimalla. Analysoinnissa hyödynnettiin kategoria-analyysiä. Olisi tärkeää tukea jälkihuoltonuorta kohti työmarkkinoita. Osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen niin, että nuori osallistuisi aktiivisesti päätöksentekoon ja heidän äänensä kuuluttaisiin.

Jarozk ym. artikkeli (2020) analysoi hoidosta lähteneiden tarpeiden ja kontaktimahdollisuuksien välisiä yhteyksiä sekä analysoi tuen tarpeen ja itse- tai sijaisarvioidun elämänlaadun välistä yhteyttä. Demografisia ja sijoitukseen liittyviä ennustetekijöitä analysoitiin logistisissa regressiomalleissa ja verrattiin elämänlaadun arvioita useilla eri osa-alueilla riippuvaisena muuttujana. Hänen mukaansa tulisi panostaa sellaisten ohjelmien arviointiin ja sellaisten osatekijöiden tutkimiseen, joilla tuetaan huostaanotettujen nuorten tervettä ja sosiaalisesti osallistavaa kehitystä.

Kaasinen (2019) kvalitatiivinen tutkimus tarkasteli lastensuojelun jälkihuollossa olevien nuorten kokemuksia mikä on edistänyt osallisuutta heidän elämässään ja lastensuojelun jälkihuollon palveluissa. Aineistoa kerättiin teemahaastattelemalla nuoria(n=17), tutkija piti päiväkirjaa, kirjaten ylös haastatteluihin ja prosessiin liittyviä havaintoja. Osallisuus voi näkyä monin eri tavoin, kuten ihmissuhteissa, arjen aktiviteeteissa ja oman hyvinvoinnin edistämässä.

Häggman-Laitila ym. (2018) arvioi ja yhdisti nykyistä empiiristä näyttöä aikuisuuteen siirtymisen näkökulmasta katsottuna. Aineisto kerättiin systemaattista katsausta hyödyntäen (n=21) tutkimusta hyväksyttiin. Huostaanotetut jäivät useimmiten yksin selviytymään koulutuksen, asumisen ja työllistymiseen liittyvissä haasteissa. Ihmissuhteiden luomisessa ja kulttuuriin sopeutumisessa omat haasteensa ja myös osallistumisesta omaa tulevaisuutta koskeviin päätöksiin.

3 KEHITTÄMISTYÖN KOHDEORGANISAATIO

Porin Sininauhan tehtävänä on kulkea ihmisten rinnalla ja tukea heitä vaikeissa elämäntilanteissa. Tarkoituksena on kristillisen ihmiskäsityksen pohjalta tarjota toivoa ja uuden alun mahdollisuuksia. Porin Sininauha on järjestö, joka toimii Satakunnan alueella ja tarjoaa monipuolisia palveluja sosiaali-, työllisyys- ja valmennuspalveluiden saralla. Arvoina on kunnioittaa jokaisen ihmisarvoa ja ainutlaatuisuutta. Kaikki kohdataan tasa-arvoisesti. Toimintaa ohjaa vastuullisuus ja palvelulupauksen pitäminen. (Porin Sininauha ry.) Yksikössä työskentelee psykiatrinen sairaanhoitaja, sosiaalihojaajia sekä lähihoitajia.

Lissu Social Club on matalan kynnyksen palvelupiste, joka on suunniteltu tarjoamaan tukea ja apua erilaisissa elämäntilanteissa oleville ihmisille. Lissuun voi mennä arkisin klo 9–14. Sinne voi mennä sellaisena kuin on sekä päihtyneenä että selvinpäin. Lissussa voi nauttia kupin kahvia ja levähtää tai vaikka pestä pyykkiä ja saada apua omien asioiden hoitamiseen. (Porin Sininauha ry.)

Ensisuoja on palvelu, joka tarjoaa turvapaikan ja suojan asunnottomille ja muille suojan tarpeessa oleville henkilöille, myös niille, jotka ovat päihtyneitä. Nämä palvelut ovat satakuntalaisille avoimia. Satakunnan ulkopuolelta tulevat asukkaat tarvitsevat tullessaan maksusitoumuksen. Ensisuojaan voi mennä joka päivä klo 17–08. Ammattitaitoinen hoitohenkilökunta on asiakasta vastassa. Asiakkailta on sekä peseytymis- ja pyykinpesumahdollisuus. Aamuisin asiakkaille tarjotaan kahvia ja voileipää sekä koulujen aukioloaikoina myös lämmin ruoka koulujen ylijäämäruuasta. (Porin Sininauha ry.)

Asunto ensin -yksikkö on tarkoitettu porilaisille, ulvilalaisille ja merikarvialaisille, jotka tarvitsevat tukea asumiseensa, arjen hallintaansa sekä päihteiden käyttöön. Yksikkö pyrkii auttamaan asunnottomia ihmisiä saamaan vakituisen asunnon ja tukea niin, että he voivat aloittaa elämänsä uudelleen ja käsitellä mahdollisia päihde- tai mielenterveysongelmia. (Porin Sininauha ry.)

Jokaisen asukkaan kanssa tehdään vuokrasopimus, johon haetaan asianmukaiset tuet. Tarjolla on myös moniammatillinen henkilökunta ja heidän tukensa. Jokaisella asukkaalla on omaohjaaja, jonka kanssa aloitetaan henkilökohtainen työskentely arjen asioiden selvittämiseksi, mutta myös omien haaveiden ja toiveiden selkeyttämiseksi, sekä sovitaan työskentelystä näitä kohti. Lisäksi on mahdollista osallistua erilaisiin ryhmiin ja ohjelmaa järjestetään asukkaiden toiveiden mukaisesti. (Porin Sininauha ry.)

Jokaisen asukkaan tavoitteet ovat yksilölliset ja asumisajat vaihtelevat. Lähtökohtana on kuitenkin, että asumisaikana asukkaan voimavarat ja elämänhallintakeinot lisääntyisivät siinä määrin, että omaan asuntoon muuttaminen olisi mahdollista. Mahdollista on saada myös kotiin annettavaa tukea niille, jotka muuttavat pois. (Porin Sininauha ry.)

4 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tässä kehittämistyössä tarkoituksena on palvelumuotoilun keinoin kehittää asiakaslähtöinen palvelumalli mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsiville jälkihuollon nuorille ja Porin Sininauhan toimijoille.

Tavoitteena on asiakaslähtöisen palvelumallin avulla edistää jälkihuolto nuorten yhteiskuntaan integroitumista. Palvelumalli tehdään jälkihuolto nuorelle, jolla on haasteena pysyä osana yhteiskuntaa päihdetaustansa takia. Tavoitteena on tuottaa asiakkaille myönteisempää kokemusta ammattilaisten kanssa työskentelystä ja vahvistaa asiakkaan omia voimavaroja.

Kehittämistyön tutkimustehtävät:

1. Millaisia kokemuksia jälkihuollon asiakkailla on yhteiskuntaan integroitumisen haasteista ja niihin suunnattujen jälkihuoltopalveluiden toimivuudesta?
2. Millaisia kokemuksia mielenterveys- ja päihdetyön ammattilaisilla on jälkihuollon asiakkaiden palveluiden tarpeesta ja palveluiden sisällöistä?
3. Uuden palvelumallin laatiminen ja sen jalkauttamissuunnitelma

5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

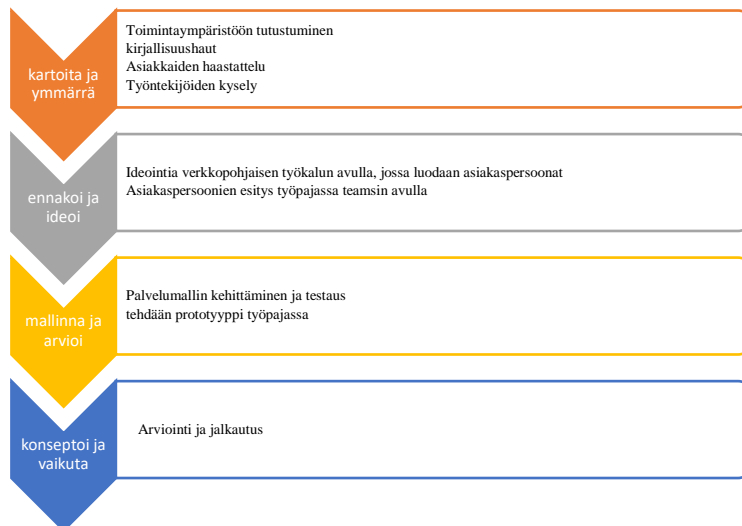
5.1 Tutkimuksellinen kehittäminen

Kehittäminen toteutetaan tutkimuksellisena kehittämistyönä. Kehittämistyön tärkeitä opittavia taitoja ovat vuorovaikutus-, ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaidot. Vaatii rohkeutta tarttua asioihin ja vastuullisuutta viedä niitä päätökseen. Kehittäminen on yhteistyötä, mutta usein siinä korostuu myös itsenäisyys. (Ojasalo ym. 2015, s.14-15.) Kehittämisessä kehittämisen tarve nousee Porin Sininauhan tarpeesta.

Tarkoituksena on kehittää palvelumalli nuorten mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden tukemiseksi. Kartoitetaan sitä, miten nuorta voitaisiin tukea paremmin ja missä he kokevat haasteita.

Tutkimuksellisessa kehittämisessä ratkaistaan käytännön ongelmia tai uudistetaan käytäntöjä ja luodaan myös uutta tietoa työelämän käytännöistä. Tietoa kerätään systemaattisesti ja kriittisesti arvioimalla tietoa niin käytännöstä kuin teoriasta. Aktiivisuus eri tahojen kanssa korostuu. Kehittämistyö etenee, kun kirjoitetaan ja esitetään työ eri vaiheissa eri kohderyhmille. Tekstin ja uuden tiedon tuottaminen on keskeistä tutkimuksellisessa kehittämisessä. Tavoitteena olisi hyvä olla myös uusien innovaatioiden tuottaminen käytännössä. Dokumentoimalla ja hyödyntämällä työelämässä olevaa hiljaista tietoa voidaan luoda uutta ammatillista tietoa ja uudistaa työelämän osaamis- ja tietoperustaa. (Ojasalo ym., 2015, s.18, 19-20.) Tavoitteena on osallistaa Porin Sininauhan asiakkaat ja työntekijät kehittämään palvelumallia. Palvelumuotoilulla tavoitellaan parempaa toimivuutta ja asiakaskokemuksia. Asiakasymmärryksen saamiseksi haastateltiin nuoria ja teetettiin kysely työntekijöille.

Kehittämistyön tavoitteet määritellään ennen kuin pohditaan käytettäviä menetelmiä. Muutostyönprosessi koostuu kehittämiskohteen tunnistamisella ja siihen liittyvien tekijöiden selvittämisellä. Seuraavassa vaiheessa toteutetaan aiemmin suunniteltu muutos ja kun suunnitelma on toteutettu, arvioidaan, miten hyvin tavoitteisiin on päästy. Lähtökohtana ovat kehittämiskohteen tunnistaminen ja siihen liittyvien tekijöiden tunnistaminen. Tämä vaatii huolellista analyysiä ja pohdintaa. (Ojasalo ym., 2015, s.22-24.) Alla olevassa kuviossa 1 on nähtävissä tämän kehittämistyön vaiheet palvelumuotoiluprosessin mukaisesti.

Kuvio 1.kehittämistyön kehittämisvaiheista

5.2 Palvelumuotoilu

Tutkimuksellinen kehittämistyö toteutettiin palvelumuotoilun keinoin. Palvelumuotoilu on ihmislähtöistä kehittämistä, jossa palvelun käyttäjä on aktiivisesti mukana. (Palvelumuotoilupalo, n.d.). Se on muotoilun prosessien ja menetelmien soveltamista palvelun kehittämisessä. Palvelumuotoilu on monipuolinen ja joustava lähestymistapa, jota voidaan soveltaa erilaisiin kohteisiin ja ongelmiin. Palvelumuotoilu keskittyy ihmiskeskeiseen suunnitteluun ja pyrkii luomaan kokemuksia, jotka ovat sekä käyttäjille että liiketoiminnalle arvokkaita. (Ojasalo ym., 2015, s.38.) Palvelumuotoilu pyrkii optimoimaan palveluprosessin eri vaiheita, työtapoja, tiloja ja vuorovaikutusta asiakkaan ja palveluntarjoajan välillä. Tärkeä osa palvelumuotoilua on tunnistaa ja poistaa esteet, jotka voivat heikentää asiakaskokemusta. (Tuulaniemi, 2021, s.26.) Palvelumuotoilulla tässä kehittämistyössä tavoiteltiin parempaa toimivuutta ja parempia asiakaskokemuksia.

Tässä kehittämistyössä osallistettiin Porin Sininauhan jälkihuolto- ja heidän kanssaan työtä tekevät sosiaalialan ammattilaiset. Tarkoituksena oli saada nuoret ja muut palvelun osapuolet osallistumaan aktiivisesti kehittämisprosessin eri vaiheisiin. Tällaisella lähestymistavalla saadaan luotua ideoita, jotka eivät muuten esille tulisi, sekä saadaan testattua nopeasti erilaisia ratkaisuja ennen kuin niihin on sijoitettu paljon aikaa ja rahaa. (Ojasalo ym., 2015, s.72.) Oikein toteutettuna asiakaslähtöisyys

muuttaa palveluita ja toimintatapoja niin joustavammaksi kuin vaikuttavammaksi. Niin potilaiden kuin sosiaalihuollon asiakkaiden tulee aktiivisesti saada olla osallisena omien palveluidensa yleisessä kehittämisessä. Esimerkiksi kyselyt palveluiden käyttäjille ovat yksinkertainen ja hyvä keino. (Taminen ja Suvisaari, 2016.) Tämän kehittämistyön palvelumuotoiluprosessi koostuu Ojasalon ym. (2015) esittämistä palvelumuotoiluprosessin osista (Kuvio 1).

5.2.1 Kartoita ja ymmärrä

Teams-palaverissa saatiin yhteisymmärrys siitä, mitä tulisi kehittää. Tämän jälkeen sähköpostitse vaihdettiin ajatuksia, toiminnanjohtajan ja kehittämispäällikön kanssa. Yhteistyökumppanin toiveisiin ja tarpeisiin perehdyttiin yhteisen etätapaamisen aikana, jonka jälkeen tehtiin kirjallisuushakuja ja tutustuttiin tutkimuksiin. Aineistoa kerättiin Porin Sininauhan asiakkailta haastattelemalla. Lisäksi työntekijöille teetettiin kysely. Haastattelut tässä kehittämistyössä tehtiin aidossa palveluympäristössä Porin Sininauhassa.

Ennen haastattelua lähetettiin kohdeorganisaatioon työntekijöille ja asiakkaille sähköpostitse saatekirjeet ja tietosuojaseloste (LIITE 2, LIITE 3 ja LIITE 4). Saatekirjeen tarkoitus oli tiedottaa kehittämistyöntekijän tarkoituksia ja tavoitteita. Tutkimusluvan (LIITE 5) saamisen jälkeen sovittiin haastattelut kohdeorganisaatioon, Porin Sininauhaan. Tutkimusaineistoa kerätessä nauhoitettiin haastattelut haastateltavien suostumuksella. Näin haastattelussa keskityttiin läsnä olevasti keskusteluun, eikä kirjaamiseen. Haastatteluja oli kolme ja ne kestivät kukin keskiarvolta 30 minuuttia. Asiakkaille tehtiin teemahaastattelu (LIITE 6) jossa oli etukäteen mietitty aihealueet. Työntekijöille tehtiin teemakysely (LIITE 7) itsenäiseen elämään liittyvistä integroitumisen haasteista ja tuen tarpeista heidän näkökulmastaan. Yksilöhaastattelu sopii tässä kehittämistyössä henkilökohtaisten kokemusten kartoittamiseen. (Vilka 2015, 78). Kehittämistyön tekijä ei työskentele itse kehittämiskohteen organisaatiossa, mikä toi omalta osaltaan tilanteeseen haasteita. Haastateltavien löytäminen ja tavoittaminen oli haasteellista, mikä vaikutti myös kehittämistyön aikatauluun. Tuli huomioida kohderyhmää haastateltaessa, että onnistumisen mahdollisuus kasvaa, kun kehittämistyön tekijä viettää useampiakin

päiviä kohdeorganisaatiossa ensin tutustuen asiakkaisiin. Nuoret olivat vaikeasti tavoitettavissa päihdesairauteen liittyvän elämäntavan vuoksi. Nämä haastattelut olivat tärkeitä, jotta saatiin selville, mitä tulisi parantaa, jotta tilanne muuttuisi.

Kohdeorganisaation Porin sininauhan työntekijöille (n=28) lähetettiin sähköinen kysely E-lomake ohjelmaa hyödyntäen maaliskuun 2023 aikana. Sähköisen kyselyn yhteydessä oli työntekijöille saatekirje (LIITE 3), jonka tarkoituksena oli selvittää työntekijöille tutkimuksen tarkoitus ja tausta. Kyselyt lähetettiin työntekijöille toiminnanjohtajan kautta. Kyselyyn vastanneilla (n=7) oli mahdollisuus vastata kyselyyn työaikana. Tämän tarkoituksena oli saada mahdollisimman monta työntekijää vastaamaan kyselyyn. Vastausaika kyselyssä oli kolme viikkoa. Muistutus vastaamisesta tapahtui kolme kertaa toiminnanjohtajan kautta. Sähköisen kyselyn tarkoituksena oli selvittää Sininauhan ammattilaisten ajatuksia siitä, mitä nuoret tarvitsevat pysyäksensä osana yhteiskuntaa, mitä palveluita nuorten tukemiseen tarvitaan ja missä nuoret kohtaavat haasteita. Kehittämistyöntekijä halusi osallistaa myös kohderyhmän kanssa työskentelevät, koska myös heillä on näkemystä siitä, missä jälkihuolto nuorilla on haasteita ja miten heitä voitaisiin paremmin tukea. Avointen kysymysten tarkoituksena oli, että vastaajia ei ohjata tietynlaisiin vastauksiin. Aineistonkeruumenetelmänä sähköinen kysely oli tilanteeseen sopiva, koska se oli vaivaton tapa lähestyä työntekijöitä ja helpotti osallistumista.

Laadullinen aineisto koostui jälkihuolto nuorten haastattelusta ja työntekijöiden teemakyselystä, jotka analysoitiin sisällönanalyysillä. Keskeisenä ominaispiirteenä laadullisessa tutkimuksessa on, että siinä tarkastellaan ihmisten subjektiivisia kokemuksia ja näkemyksiä. Analyysivaihe on ratkaisevan tärkeä prosessissa, jossa kerätyn aineiston perusteella luodaan uutta teoriaa tai tuotetaan uutta tietoa teoreettiseen keskusteluun. Jokainen tapaus käsitellään yksittäisenä kokonaisuutena ja siihen tulee perehtyä huolellisesti. Jokaista yksittäistapausta katsotaan useasta eri näkökulmasta. Näiden jälkeen tutkija pystyy tarkastelemaan yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. (Puusa ym., 2020, kpl 2, 4.9.) Haastatteluiden ja kyselyiden vastaukset analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Ensimmäisessä vaiheessa haettiin vastauksia kehittämistyön tutkimustehtäviin. Tutkimustehtävät toimivat ohjenuorana aineiston analyysille eli asiakkaiden kokemukset yhteiskuntaan integroitumisen haasteista, niihin suunnattujen jälkihuoltopalveluiden toimivuudesta ja työntekijöiden

kokemukset jälkihuollon palveluiden tarpeesta ja palveluiden sisällöistä. Sisällönanalyysi on yksittäinen metodi, mutta myös teoreettinen kehys. Toisessa vaiheessa aineisto litteroidaan tai voidaan puhua koodaamisesta. Tämä mahdollistaa aineiston tarkemman analysoinnin ja käsittelyn. Litterointi antaa kehittämistyön tekijälle mahdollisuuden syvällisempään analyysiin ja ymmärrykseen tutkittavasta ilmiöstä. Kolmas vaihe –luokittele, teemoita, tyyppitele- ei ole mahdollista tehdä ilman kahden edeltävän kohdan toteutumista. Tässä kehittämistyössä on teemoittelu, jossa painottui, mitä kustakin teemasta sanottiin. Kokonaisuudessaan on kyse laadullisen aineiston analysoimisesta ja sen pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien tai teemojen mukaan. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.103–105.) Deduktiivisen sisällönanalyysin avulla pyrittiin selkeyttämään teemahaastattelujen ja –kyselyjen tuloksia ja mahdollistamaan niiden havainnollistaminen lukijoille. Deduktiivinen sisällönanalyysi on menetelmä, joka perustuu deduktiiviseen päättelyyn, jossa yleisistä käsitteistä tai teorioista johdetaan konkreettisia havaintoja ja johtopäätöksiä. Kehittämistyön tutkimustehtävät ohjasivat aineiston analysointia. Pääluokkana olivat jälkihuoltopalvelut nuorten yhteiskuntaan integroitumisessa ja jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö. Kehittämistyön tekijä loi alustavan teoreettisen viitekehyksen, jota käytettiin aineiston analyysissä. Tämä viitekehys perustui ennalta olemassa olevaan teoriaan tai aikaisempiin tutkimuksiin. Analyysin aikana kehittämistyön tekijä etsi aineistosta merkityksellisiä teemoja, jotka liittyivät tutkimustehtäviin. Tässä työssä teemoina olivat itsenäiseen elämään liittyvät integroitumisen haasteet, jälkihuoltonuoren sosiaalipalvelujen tuki yhteiskuntaan integroitumisessa, jälkihuoltonuoren mielenterveys- ja päihdepalvelujen tuki ja nuoren kuulluksi tuleminen kokemus palveluissa. Deduktiivisessä sisällönanalyysissä kehittämistyön tekijä tekee johtopäätöksiä tai tulkitsee aineiston tulokset suhteessa alkuperäiseen teoreettiseen viitekehykseen. Menetelmä auttaa järjestämään ja systematisoimaan aineiston sekä luomaan yhteyksiä teorian ja havaintojen välille. (Tuomi&Sarajärvi, 2009, s.113-.117.)

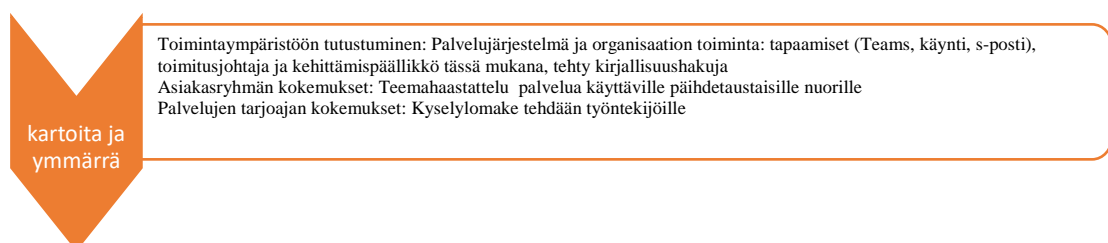
Sisällönanalyysi sisältää kolme vaihetta: aineiston redusoinnin, klusteroinnin ja abstrahoinnin. Aineiston pelkistämisenä poistetaan kaikki epäolennainen tieto. Klusteroinnilla pyritään ryhmittelemään samankaltaisia ilmaisuja tai käsitteitä yhteen, jotta voidaan muodostaa yksinkertaisempia ja tiiviimpiä ilmaisuja. Alaluokat ryhmitellään edelleen yläluokkiin ja yläluokkien perusteella luodaan pääluokkia, jotka edustavat

laajempia käsittealueita. Abstrahoinnilla puolestaan pyritään erottamaan tutkimuksen kannalta keskeinen tieto ja luomaan teoreettisia käsitteitä sen perusteella. Aineiston analyysin aikana on tärkeää varmistaa, että alkuperäinen data on saatavilla ja polku siihen säilyy. Sisällönanalyysi keskittyy tekstin sisällön tutkimiseen ja tulkintaan unohtamatta tutkittavan aiheen näkökulmaa ja kontekstia. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.122–127.)

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jossa tavoitteena on ymmärtää ja tulkita tekstin merkityksiä ja sisältöä. (Puusa ym., 2020, kpl 4.9). Laadullisessa sisällönanalyysissä keskityttiin aineiston sisällön tarkasteluun ja analysointiin, erityisesti siihen, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto kertoi. Tässä kehittämistyössä käytettiin teemoittelua, sitä voidaan pitää yhtenä sisällönanalyysin muotona. Teemoittelu on laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä, jossa aineisto ryhmitellään yhteisten teemojen tai aihepiirien alle. (Fsd.funi, Vuori, n.d.)

Avoimet haastattelut nauhoitettiin, jonka jälkeen ne litteroitiin sanatarkasti. Litteroitua haastattelumateriaalia saatiin 6 sivua (fontti Calibri 12, riviväli 1). Litteroidusta materiaalista etsittiin pelkistyskäsitteitä kehittämistehtävien pohjalta. Pelkistysten jälkeen muodostui alaluokat, jonka jälkeen luokiteltiin alaluokat yläluokkiin. Yläluokat luokiteltiin pääluokkiin, jotka olivat jälkihuoltopalvelut nuorten yhteiskuntaan integroitumisessa ja jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö.

Kuviossa 2 on nähtävissä palvelumuotoiluprosessin kartoita ja ymmärrä vaihe.

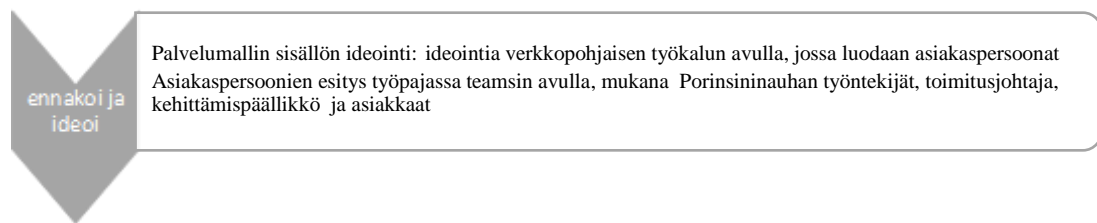
Kuvio 2. Palvelumuotoiluprosessi Ojasalon ym. mukaan (2015, s.75.)

5.2.2 Ennakoi ja ideoi

Kartoita ja ymmärrä -vaiheessa saatujen haastattelu/kysely aineistoiden pohjalta ideoitiin asiakaspersoonat verkkopohjaisen työkalun avulla. Ideointi tapahtui verkkopohjaisen työkalun avulla, jonka tavoitteena oli luoda asiakaspersoonat kerätyn tiedon ja ymmärryksen pohjalta, jotta voidaan paremmin ymmärtää heidän tarpeitaan, toiveitaan, mieltymyksiään ja haasteitaan. (Ojasalo ym., 2015, s.74-75.)

Verkkopohjainen työkalu Flinga mahdollisti useiden työntekijöiden ja kohderyhmän yhteisen kirjoittamisen ja yhteistyön. Flinga oli erityisen hyödyllinen kehittämistyön kannalta jotta, saatiin järjestettyä virtuaalisesti työpaja ja että saatiin laaja näkemys asiakaspersoonia ajatellen. Flingan avulla luotiin muistitaulu, jota yhdessä työstettiin. Kehittämistyöntekijä kirjautui Flingaan ja loi session, jonne työntekijät liittyivät anonymisti linkillä. Tarkoituksena oli hyödyntää saatavilla olevaa tietoa eli haastatteluiden, kyselyiden vastauksia sattumanvaraisesti ja aiempia tutkimuksia, jotta anonymiteetti säilyy. Näiden pohjalta luotiin innovatiivisia ratkaisuja, jotka ovat kohdennettuja ja paremmin vastaavat asiakkaiden tarpeita ja odotuksia. Palvelumallin kehittämisen visualisointiin luotiin asiakaspersoonat. Flingassa tehtiin anonymiteettia suojellen kolmelle asiakkaalle oma kortti, johon kuvattiin asiakkaan kuvitteelliset tiedot, kuitenkin hyödyntäen saatuja tuloksia. Asiakaspersoonat luotiin kerätyn asiakasymmärryksen, sekä esitutkimuksen pohjalta. Asiakaspersoonat edustaa yleensä yhtä asiakasryhmää/-tyyppiä kiteyttäen keskeisimmät ominaisuudet tarinan muotoon. Asiakaspersoonat on kuvitteellinen henkilöahmo. Asiakaspersoonien luominen toimi palvelun ideoinnin, konseptoinnin ja prototypoinnin työkaluna. (Dookie, 2021; Palvelumuotoilupalo, n.d.) Tässä vaiheessa täytyy olla tarpeeksi asiakasymmärrystä (Ideapakka, 2021). Flinga verkkoalustaa hyödyntäen pyrittiin osallistamaan kohdeorganisaation henkilökuntaa mahdollisimman laajasti ja moniammatillisesti; lähihoitajia, sairaanhoitajia, sosionomeja, toiminnanjohtajia, kehittämispäällikkö ja asiakkaat, joilta kerättiin vastauksia itsenäiseen elämään liittyvistä integroitumisen haasteista ja tuen tarpeista. Verkkopohjaiseen työkalun hyödyntämiseen päädyttiin, koska näin mahdollistettiin mahdollisimman monen osallistuminen ja se edesauttoi myös nuorten osallistumista. Tämän tarkoituksena oli luoda asiakaspersoonat, jotka auttavat ymmärtämään asiakasryhmiä syvällisemmin. Asiakaspersoonat ovat fiktiivisiä hahmoja ja perustuivat haastatteluihin ja kyselyistä saatuihin tuloksiin. (Palvelumuotoilupalo, n.d.). Kehittämistyöntekijä oli haastatteluihin ja kyselyihin

pohjautuen kirjoittanut taustatiedot, hoidon tarpeet, tavoitteet ja haasteet. Yhteiskehittämisen avulla kehitettiin palveluita monesta eri näkökulmasta ja tarpeiden perusteella. Mukana kehittämisessä oli palvelun tarjoaja, palvelun tuottajat ja asiakkaat. Tavoitteena oli avoin ja tasavertainen kehittäminen. (Ahonen, 2017, s.37.) Verkkoalustaa hyödyntäen muodostettiin asiakaspersoonat ja tehtiin kuvitteellisille esimerkkiasiakkaille heidän tarpeitaan vastaavia palveluita. Asiakaspersoonien esitys tapahtui työpajassa teamsin välityksellä, jolloin mahdollisimman moni yksikön työntekijä pystyi siihen osallistumaan työpäivän aikana. Lopussa käytiin läpi kaikki kolme asiakaspersoonaa ja pohdittiin, miten heitä voitaisiin parhaiten tukea ja auttaa pääsemään tarvittavien palveluiden pariin. Kuviossa 3 on nähtävissä palvelumuotoiluprosessin ennakoi ja ideoi vaihe.

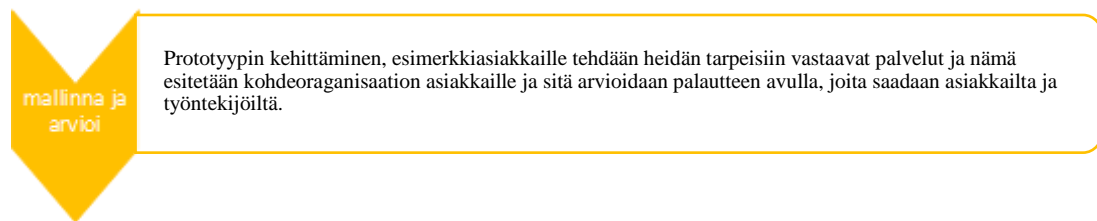
Kuvio 3. Ennakoi ja ideoi Ojasalon ym. mukaan (2015, s.75.)

5.2.3 Mallinna ja arvioi

Ideapakan (2021) mukaan pyritään saamaan tietoon puutteet ja epäkohdat ja tehdään muutokset palautteen mukaan. Työpajan tavoitteena on luoda palvelumallin prototyyppi ennakoi ja ideoi vaiheiden pohjalta. Dookien (2021) mukaan palvelumallin prototyypin perusajatuksena on ideoiden konkretisointi, joka rakennetaan ja hyväksytään työpajassa. Tämän jälkeen aloitettiin prototyyppi eli palvelun testaaminen kohdeorganisaatiossa. Tässä kehittämistyössä mietittiin mihin jälkihuoltoonueet tarvitsevat tukea ja apua eniten ja niiden pohjalta tehtiin ensimmäisessä työpajassa syntyneille esimerkkiasiakkaille heidän tarpeitaan vastaavia palveluita. Tämä esitettiin kohdeorganisaation asiakkaille ja sitä arvioitiin palautteen avulla, jota saatiin asiakkailta ja työntekijöiltä. Työpajassa luotiin palvelumallin prototyyppi, jonka tarkoituksena oli ideoiden konkretisointi. Prototyypin hyväksyminen tapahtui työpajassa, jonka jälkeen testattiin tuotosta kohdeorganisaatiossa. Tähän

osallistui pieni osa asiakkaista (n=2) ja työntekijöistä (n=5). Palautteen mukaan tehtiin siihen vielä tarvittavia muutoksia ja sitten se hiottiin muutosten avulla lopulliseksi tuotokseksi eli palvelumalliksi. Työpajaan osallistujat saivat kutsun toiminnanjohtajan välityksellä. Kirjeessä saatetekstinä oli kehittämistyön tausta ja tavoite sekä suunniteltu työpaja. Ensimmäiseen yhteiskehittämisen työpajaan osallistuivat toiminnanjohtaja, neljä Porin Sininauhan työntekijää ja kehittämistyön tekijä. Työskentely tapahtui Porin Sininauhan tiloissa, mutta haastatteluihin osallistuneet nuoret olivat estyneet tulemaan. Työpaja pidettiin työntekijöiden työpäivän lomassa, jotta heidän ei tarvitsisi vapaa-aikaansa siihen käyttää. Työskentelyn tavoitteena oli palvelumallin prototyypin ideoiminen jälkihuoltonuorille. Työpajassa käytiin kysely- ja haastattelutuloksien pohjalta läpi, millainen palvelumalli mahdollisesti voisi olla jälkihuoltonuorille toimiva ja pohdittiin keinoja, miten jälkihuoltonuoria voitaisiin parhaiten tukea ja auttaa.

Kuviossa 4 on nähtävissä palvelumuotoiluprosessin mallinna ja arvioi vaihe.

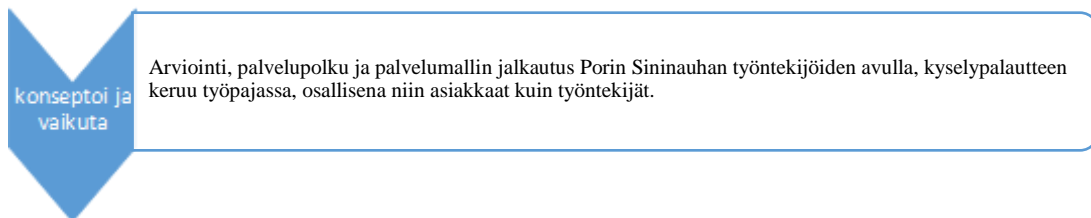

Kuvio 4. Mallinna ja arvioi vaihe Ojasalon ym. mukaan (2015, s.75.)

5.2.4 Konseptoi ja vaikuta

Ideapakan (2021) mukaan palvelun lopullinen konseptointi ja käyttöönotto on keskiössä. Kun palvelua suunnitellaan ja kehitetään, on tärkeää ottaa huomioon, miten palveluntuottajan kyvykkyudet ja resurssit voivat mukautua tulevaisuuden haasteisiin ja muutoksiin. Voidaan laatia visuaalinen palvelumalli. Kun palvelukonseptointi oli testattu ja prosessia kehitetty saadun palautteen perusteella oli palveluprosessi vielä dokumentoitava. Tuulaniemen mukaan (2011, s.99) palvelumallilla kuvataan palvelun käytännön toteutusta, palvelussa olevia elementtejä ja resursseja palvelussa sekä miten palvelun vuorovaikutuksen toteuttaminen. Viimeisessä työpajassa pohdittiin palvelumallin toimivuutta ja kehittämistyöntekijä oli tehnyt palvelupolun, jonka

tarkoituksena oli kuvata jälkihuoltonuoren matkaa ja vuorovaikutusta viranomaisten kanssa. Tämän jälkeen tavoitteena oli määrittellä, mitä palvelumallissa tulee huomioida jälkihuoltonuorten tarpeet huomioiden. Kuviossa 5 on nähtävissä palvelumuotoiluprosessin konseptoi ja vaikuta vaihe.

Kuvio 5. Konseptoi ja vaikuta vaihe Ojasalon ym. mukaan (2015, s.75.)

6 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET

Haastatteluun osallistui (n=3) nuorta, jotka eivät olleet enää jälkihuollon piirissä. Suorien sitaattien lainaaminen voi vaarantaa nuoren anonymiteettia, joten haastatteluiden suorat lainaukset jätettiin pois yksityisyyden suojaamiseksi.

6.1 Yhteiskuntaan integroitumisen tuen tarve ja haasteet

Tulokset korostivat nuorten tarvetta henkilökohtaiselle tuelle ja pysyvyydelle yhteiskuntaan integroitumisen prosessissa, mitkä ovat erittäin merkittäviä nuorille. Jälkihuollossa olevat nuoret voivat kokea olonsa epävarmaksi ja tarvitsevat yksilöllistä tukea. Yksilöllinen tuki voi auttaa heitä vahvistamaan taitojaan ja itseluottamustaan, mikä puolestaan auttaa integroitumaan yhteiskuntaan. Nuoret tarvitsevat pitkäaikaista tukea, koska integroituminen yhteiskuntaan ei tapahdu nopeasti. Jatkuvuus tuen tarjoamisessa voi auttaa nuoria luomaan vahvempia siteitä tukihenkilöihinsä ja vähentää epävarmuutta tulevaisuudesta. Haasteena koettiin, että nuoret olivat vielä keskeneräisiä taitojen ja valmiuksien suhteen, jotka tarvitaan itsenäiseen elämään, esimerkiksi taloudelliseen hallintaan, arjen taitoihin tai koulutukseen ja työllistymiseen liittyviin taitoihin. Kokemus kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta koettiin myös haasteellisena. Tämä voi auttaa vahvistamaan heidän itsetuntoaan ja parantamaan vuorovaikutusta tukihenkilöiden ja palveluntarjoajien kanssa. Sisällönanalyysin perusteella ala-, ylä- ja pääluokaksi nousseet tekijät on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. Yhteiskuntaan integroitumista tukevat ja haastavat tekijät deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Integroitumista tukevat tekijät: -Henkilökohtainen tuki käytännönasioissa -Ammattilaisen rooli	Itsenäiseen elämään integroituminen	Jälkihuoltopalvelut nuorten yhteiskuntaan integroitumisessa

-Pysyvyys		
Haasteet: -itsenäiseen elämään keskeneräinen -Kokemus kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta		

Haastattelukysymykset kartoittivat ensin, millaisia kokemuksia jälkihuollon asiakkailta on yhteiskuntaan integroitumisen haasteista ja niihin suunnattujen jälkihuoltopalveluiden toimivuudesta. Tulokset osoittivat haasteena (n=3) sen, että nuori oli asunut lastensuojelu laitoksessa niin kauan, että kun täytettyään 18 vuotta ei osannut tehdä mitään muuta kuin nauttia vapaudesta.

Haastateltavat toivat esiin, että he eivät saaneet paljon konkreettista apua, mutta taloudellista tukea kylläkin. He mainitsivat erityisen tärkeänä tekijänä oman työntekijän, joka auttoi heitä esimerkiksi hakemusten täyttämässä. Tärkeintä oli, että he voivat aina luottaa tähän työntekijään, joka oli heidän tukenaan, auttoi heitä ja puhui heidän asioistaan. Haastateltavien luottamus oli heikentynyt sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuuden vuoksi. Mahdollisuus turvautua johonkin ja tietää, ettei jää yksin, oli erittäin merkityksellistä. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että pidempi aika jälkihuollon piirissä auttaisi heitä etenemään elämässään, koska kaikki yhteydenpidot loppuivat jälkihuollon päättyttyä. Ammatillaisen tulisi olla käytettävissä sekä olla johdonmukainen nuoren tukihenkilö ja auttaa nuorta löytämään sopivia palveluita. (Pajamäki & Okker 2018, 12). Nuorten itsenäistyessä he tarvitsevat tukea ei vain konkreettisiin käytännön taitoihin, vaan myös oman itsen tuntemiseen, tunteiden hallintaan, päätöksentekoon ja itseluottamuksen rakentamiseen. Tässä kontekstissa aikuisen läsnäolo ja tuki ovat korvaamattomia. Nuoren rinnalla kulkeminen ja luotettavan aikuisen tarjoama tuki auttavat nuorta rakentamaan vahvempaa itsetuntemusta ja tukemaan heidän henkistä hyvinvointiaan. (Pukkio & Hipp, 2016, s.16.)

Nuorten kokemukset osallistumisesta jälkihuoltosuunnitelmien tekoon olivat vaihtelevia. Yksi koki olleensa tyytyväinen, että sai itse osallistua jälkihuoltosuunnitelman tekoon. Tämä antaa nuorelle kokemuksen siitä, että saa vaikuttaa asioihinsa. Toinen nuorista taas koki, että hänen mielipiteitään ei kysytty

ollenkaan. Sitoutuminen sovittuihin asioihin valikoitui sen mukaan, onko asia mieleinen vai ei. Nuorten osallisuus omien asioiden suunnittelussa olisi tärkeää, koska nuori saisi kokemuksen siitä, että hänellä on arvoa ja hänen ajatuksillaan on merkitystä. Tämä vaikuttaa nuoren sitoutumiseen. Aito osallisuus jälkihuollossa viittaa siihen, että nuoren omat tavoitteet ja toiveet otetaan huomioon suunniteltaessa ja toteutettaessa jälkihuoltoprosessia. Nuoren ääni on keskeisessä roolissa päätöksenteossa ja suunnittelussa. Tärkeää on, että nuoren mielipide ja näkemykset tulevat kuulluiksi ja kunnioitetuiksi. (Lehtotie, 2018, s.29.)

6.2 Jälkihuoltopalveluista saatu tuki

Haastattelussa kartoitettiin nuorten ajatuksia sosiaalipalveluiden tuesta yhteiskuntaan integroitumisessa. Tulokset osoittivat, että nuoret kaipaavat tukea ja ohjausta ammattilaisilta, kuten ohjaajilta ja sosiaalityöntekijöiltä. Näillä ammattilaisilla on mahdollisuus auttaa nuoria navigoimaan monimutkaisissa palvelujärjestelmissä sekä tarjota tarvittavaa tukea ja neuvontaa. On tärkeää, että nuorille tarjotaan riittävää tukea ja ohjausta yhteiskuntaan integroitumisen prosessissa, erityisesti jälkihuollossa oleville nuorille. He kokivat saaneensa tukea taloudellisten asioiden hoitamisessa ja lastenhoidossa. Nuoret kaipaavat lisätukea käytännön asioiden hoitamiseen. Tämä voi sisältää esimerkiksi asumisen järjestämistä, työnhakuun liittyvää apua, koulutuksen suunnittelua ja terveydenhuollon palveluihin pääsyä. Nuoret haluavat tuntea olevansa osa päätöksentekoprosesseja ja palvelujärjestelmää. Osallisuus voi lisätä nuorten itsetuntoa ja itsearvostusta sekä antaa heille mahdollisuuden vaikuttaa omiin elämänsä käännteisiin. Sisällönanalyysin perusteella ala-, ylä- ja pääluokaksi nousseet tekijät on esitetty taulukossa 4.

Taulukko 4. Jälkihuoltopalvelusta saatu tuki deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Tarpeet: -Henkilökohtainen tuki käytännönasioissa -Osallisuus palvelujärjestelmässä -selkeää ohjausta	Sosiaalipalvelujen tuki	Jälkihuoltopalvelut nuorten yhteiskuntaan integroitumisessa

-ohjaajien ja sosiaalityöntekijän tuki		
Toteutunut tuki -Taloudellinen tuki -tukihenkilön itsenäistymisessä -lastenhoito tuki		

Haastateltaville nuorille on tärkeää tarjota tarvittavia resursseja ja tukea, jotka auttavat heitä selviytymään erilaisista haasteista. Tarjoamalla ohjausta, käytännön apua ja henkistä tukea nuoret voivat tuntea selviytyvänsä paremmin erilaisista tilanteista. Tähän voi kuulua esimerkiksi sosiaalipalvelujen ja etuuksien saannin helpottaminen, raha-asioiden hoitaminen sekä avustaminen mahdollisissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa kysymyksissä. Pukkio & Hippin mukaan (2016, s.99) nuori tarvitsee turvallista aikuista, joka auttaa esimerkiksi tukemalla arjen hallintaa. Nuoret tarvitsevat apua sopeutuakseen uusiin olosuhteisiin. Tuki tässä vaiheessa auttaa heitä integroitumaan yhteiskuntaan ja välttämään syrjäytymistä. Tuki viranomaisten asiointissa auttaa heitä hyödyntämään saatavilla olevia resursseja. Tarjoamalla psykososiaalista tukea, kuten kuuntelemista, neuvontaa ja mahdollisuuden keskustella omista tunteista, autetaan nuoria selviytymään vaikeistakin tilanteista.

Kaikki haastatteluun osallistuneet (n=3) olivat käyttäneet sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Nuoret tarvitsevat terveydenhuoltopalveluita jälkihuollossa. Sosiaalipalvelut voivat auttaa nuoria saamaan tarvittavat terveydenhuollon palvelut, ohjata heitä terveysongelmiin liittyvissä asioissa ja tarjota tukea esimerkiksi mielenterveysongelmiin. Jälkihuollon lisäksi oli saatu myös lastenhoitoapua, joka siihen elämäntilanteeseen oli isona tukena. Se, että oli oikeutettu asuntoon jälkihuollon kautta, koettiin myös tärkeänä. Taloudellinen tuki oli yksi tärkeimmistä tuista, joita nuoret kokivat saaneensa. Lääkärikäynnit hoituivat vaivattomasti niin kauan kuin oli jälkihuollossa. Pääteitä tuli kokeiltua, kun pääsi pois lastensuojelulaitoksesta.

Hirschovits-Gerzin (2022, s.98) raportissa jälkihuollon ammattilaiset ovat tunnistaneet tarpeen vahvistaa nuorten osallisuutta jälkihuollon palveluissa ja muussa toiminnassa. Nuorten osallisuuden tukeminen on tärkeää heidän hyvinvointinsa ja itsenäistymisensä kannalta. Motivoiminen ja kannustaminen ovat olennaisia tekijöitä nuorten osallistumisen edistämiseksi. Nuorten osallisuuden vahvistaminen jälkihuollossa voi

edistää heidän itsenäistymistään ja elämäntaitojensa kehittymistä. Se luo myös perustan positiivisille suhteille ammattilaisten ja nuorten välillä, mikä voi olla avainasemassa onnistuneessa jälkihuollossa.

Myös tässä nuoret nostivat oman työntekijän tärkeyden ja tuen merkityksen esille. Oli joku, joka auttoi heitä oikeiden hakemusten hakemisessa ja täytössä. Yhdellä nuorista oli sukulaisia, joihin hän myös pystyi turvautumaan. Aikuissuhteen merkitys jälkihuoltonuorelle on merkittävä, koska jälkihuoltonuoren oma sosiaalinen tukiverkko saattaa olla puutteellinen tai heikko. Nuoret voivat kokea haasteita ja vaikeuksia päivittäisissä arjen taidoissa, kuten itsenäisessä asumisessa, taloudenhallinnassa, opiskelussa tai työelämässä. (Huotari, 2010, s.12). Asiakassuhteen laatu ja luonne voivat vaikuttaa merkittävästi nuorten hyvinvointiin ja selviytymiseen itsenäisessä elämässä. Hyvä asiakassuhde ei ole pelkästään ammatillinen suhde, vaan se kehittyy henkilökohtaiseksi ja luottamukselliseksi suhteeksi, joka voi olla ratkaiseva tekijä nuoren tukemisessa. Kaiken kaikkiaan asiakassuhde jälkihuollossa ei rajoitu pelkästään tukipalveluiden tarjoamiseen, vaan se voi olla voimakas voimavara nuorelle heidän itsenäistymisprosessissaan. Tämän vuoksi työntekijän ammatilliset taidot eivät rajoitu vain käytännön ohjaukseen, vaan myös empaattisuuteen, kuuntelemiseen ja vuorovaikutustaitoihin, jotka ovat keskeisiä hyvän asiakassuhteen rakentamisessa. (Juvonen, 2015, s.32.)

6.3 Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tuki

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden tuki jälkihuollossa on erityisen tärkeää, sillä monet jälkihuollossa olevat nuoret voivat kohdata mielenterveys- ja päihdeongelmia. Tulokset osoittivat, että jälkihuollossa olevat nuoret ovat usein haavoittuvassa asemassa, koska heillä saattaa olla taustallaan vaikeita elämäkokemuksia. Nämä kokemukset voivat lisätä riskiä mielenterveys- ja päihdeongelmille. Mielenterveys- ja päihdeongelmat voivat vaikeuttaa itsenäistä elämää ja arjen hallintaa entisestään. Mielenterveys- ja päihdeongelmat voivat johtaa muihin haasteisiin, kuten koulutuksen keskeyttämiseen, työttömyyteen ja sosiaaliseen eristäytymiseen. Nuoret kokivat, että mielenterveys- ja päihdepalveluiden tuki on ollut huonoa tai vaikeasti saatavilla, he

saattavat olla haluttomia tai kykenemättömiä hakemaan apua. Sisällönanalyysin perusteella ala-, ylä- ja pääluokaksi nousseet tekijät on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Mielensterveys- ja päihdepalvelujen tuki deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Tarpeet -Itsenäiseen elämään keskeneräinen -Päihdekuntoutusta pitänyt itse hakea -haasteiden kasautuminen	Mielensterveys- ja päihdepalvelujen tuki	Jälkihuoltopalvelut nuorten yhteiskuntaan integroitumisessa
Toteutunut tuki -Mielensterveys- ja päihdepalvelujen tuki ollut huonoa -Mielensterveysongelmien tukena terapia		

Laitilan (2010, s.7) mukaan asiakkaan osallisuus on yksi keskeisimmistä tavoitteista sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä myös mielensterveys- ja päihdetyössä. Osallisuus toimii keinona tavoitteen saavuttamiseksi ja on myös päämäärä itsessään. Nuoret eivät ole kokeneet saavansa tarvittavaa tukea mielensterveys- ja päihdepalveluista. Mielensterveysongelmiin ja päihdeongelmiin liittyvä tuki on äärimmäisen tärkeää jälkihuoltonuorille, jotta he voivat saada tarvitsemaansa apua ja tukea voidakseen hyvin. Nuoret kaipasivat mahdollisuutta saada asianmukaista hoitoa ja terapiaa, jotka voivat auttaa heitä käsittelemään ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja päihdeongelmia. Yksi nuorista on joutunut itse taistelemaan päihdeongelmansa kanssa ja yksi on joutunut maksamaan terapiasta itse. Jälkihuoltonuoret tarvitsisivat riittävästi tietoa mielensterveys- ja päihdepalveluista sekä heidän oikeuksistaan saada tarvittavaa apua. Näin he voivat tietää, mistä etsiä apua ja mitä palveluita on saatavilla.

Haastatteluissa tuli esiin, että nuori on kokenut vaikeuksia saada tarvitsemaansa tukea ja hoitoa mielensterveys- ja päihdepalveluissa. Yksi nuorista on kokenut, ettei häntä oteta vakavasti eikä häneen uskota. Tämä on aiheuttanut ahdistusta ja epäluottamusta

palvelujärjestelmää kohtaan. Tukea ja apua ei ole koettu saatavan riittävästi ja nuori on tuntenut jääneensä heitteille ongelmiansa kanssa. Tärkeänä pidettiin, että kuunneltaisiin nuorten tarpeita, uskottaisiin heidän kokemuksiinsa ja tarjottaisiin asianmukaista tukea ja hoitoa. Päihdekuntoutukseen päästyään nuori on kokenut saavansa tukea. Päihdekuntoutus voi tarjota tarvittavan ohjauksen ja tuen nuoren kuntoutumiselle ja elämäntapamuutokselle.

Pajamäki & Okker (2018, s.76) korostavat nuorten osallistumisen tärkeyttä päätöksenteossa ja palvelujärjestelmän kehittämisessä. Nuorten äänen kuuleminen ja heidän näkökulmiensa huomioiminen ovat olennaisia tekijöitä, jotka auttavat luomaan palveluja, jotka ovat aidosti tarpeisiin vastaavia ja toimivia. Osallistuminen päätöksentekoon ei vain lisää heidän vaikutusmahdollisuuksiaan, vaan myös edistää heidän omatoimisuuttaan, vastuullisuuttaan ja itsevarmuuttaan. Kun nuoret tuntevat, että heidän mielipiteensä ja ajatuksensa otetaan huomioon, he voivat sitoutua enemmän palveluihin ja osallistua aktiivisesti oman elämänsä suunnitteluun. Nuorten osallistuminen ei ainoastaan paranna palvelujärjestelmän toimivuutta, vaan myös edistää nuorten omia voimavaroja, itsetuntemusta ja itsemääräämisoikeutta. Nuoret tulevat aktiivisiksi toimijoiksi omassa elämässään ja yhteiskunnassa, kun heitä kuunnellaan ja heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa asioihin, jotka koskevat heitä suoraan.

Jälkihuollon nuorten itsenäistyminen lastensuojelusta voi olla haasteellista monista syistä. Nuoret kokivat rajoitteet ja säännöt rajoittavana tekijänä, kun he siirtyvät itsenäisempään elämänvaiheeseen. Yksi haastatelluista kertoi kokeneensa leimaamista päihdeongelmaisiksi pelkästään sen perusteella, että oli kokeillut päihteitä. Yhdelle nuorelle bentso-lääkityksen aloitus ja käyttö muutti häntä ihmisenä.

6.4 Nuorten kuulluksi tuleminen ja osallistuminen

Tulokset, jotka korostavat asiakkaiden kohtaamisen tärkeyttä, ammattilaisten pysyvyyttä ja turvallisten aikuisten merkitystä suunnitelmiin osallistumisessa, tuovat esiin useita merkittäviä seikkoja, jotka vaikuttavat nuorten tukemiseen jälkihuollossa. Kuulluksi tulemisessa on tärkeää asiakkaiden kohtaaminen ja ammattilaisten pysyvyys.

Nuoret tarvitsevat kunnioittavaa ja myötätuntoista kohtaamista ammattilaisten kanssa. Tämä luo luottamusta ja auttaa nuoria tuntemaan olonsa kuulluiksi ja ymmärretyiksi. Henkilökohtainen suhde ammattilaisten kanssa voi myös auttaa nuoria sitoutumaan palveluihin. Jatkuva ja pysyvä tuki ammattilaisten taholta on keskeistä. Kun nuoret voivat luottaa siihen, että heillä on pitkäaikainen tukiverkosto, he voivat paremmin suunnitella ja toteuttaa omia tavoitteitaan. Viranomaisten ajanpuute voi olla este nuorten yksilöllisen tukemisen toteutumiselle. Resurssien ja ajan puute voi vaikeuttaa tarvittavan tuen tarjoamista, ja tämä haastaa nuorten integroitumisen yhteiskuntaan. Sisällönanalyysin perusteella ala-, ylä- ja pääluokaksi nousseet tekijät on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Nuorten kuulluksi tuleminen ja osallistaminen deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Kuulluksi tuleminen -asiakkaiden kohtaaminen -ammattilaisten pysyvyys	Palveluiden asiakaslähtöisyys	Jälkihuoltopalvelut nuorten yhteiskuntaan integroitumisessa
Suunnitelmiin osallistuminen -turvallinen aikuinen -ajanpuute		

Haastattelujen tuloksista nousi nuoren kuulluksi tuleminen tärkeys. Palveluiden asiakaslähtöisyys on tärkeä periaate jälkihuollossa, jossa pyritään tukemaan nuorta hänen yksilöllisiä tarpeita ja toiveita unohtamatta. Asiakaslähtöisyydellä pyritään vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin ja tavoitteisiin. Osallisuus tässä kohtaa tarkoittaa nuorten osallistumista omien asioiden hoitoon. Se, että heillä olisi tunne siitä, että heidän ajatukset ja mielipiteet ovat tärkeitä ja arvokkaita. Haastatteluja tehdessä tuli tunne, että kunnioitus ja luottamus ovat olleet puutteellisia. Ne olisivat olleet hyvän vuorovaikutuksen edellytys. Pukkio & Hipin raportissa (2020, s.56) on esitetty, että sosiaaliohjaus perustuu avoimeen vuoropuheluun asiakkaan kanssa. Tavoitteena on ymmärtää asiakkaan tarpeet, tavoitteet ja voimavarat keskustelun kautta. Sosiaaliohjaus on monipuolinen ja asiakaslähtöinen lähestymistapa, jonka tavoitteena on tukea yksilöitä heidän muutoksensa ja ongelmiansa käsittelyssä. Se voi kattaa

monia erilaisia tilanteita ja tarpeita, ja sen tehokkuus perustuu vahvaan vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön asiakkaan kanssa.

Nuoren elämänhallinnan ja itsenäistymisen ongelmia pyritään ratkomaan sosiaalityön keinoin, valitettavan usein nuoren näkökulma ohitetaan tai jätetään kuulematta (Huotari, 2010, s.3). Ihmisiä laitetaan helposti kategorioihin ja heitä ei nähdä yksilöinä. Tämä voi johtua ennakkoluuloista ja riittämättömästä tietämyksestä. On tärkeää muistaa, että jokainen ihminen on yksilö ja ansaitsee tulla kohdelluksi sellaisena. Nuorten pahaolo on vakava asia, johon tarvitaan aikaa ja huomiota. On tärkeää kuunnella nuoria ja yrittää ymmärtää heidän tilannettaan. Jos nuori kertoo pahasta olostaan, on tärkeää ottaa hänen sanansa vakavasti eikä vain olettaa, että kyseessä on päihteiden käyttö. Päihteiden käyttö voi olla yksi tapa käsitellä pahaa oloa, mutta syyt voivat olla moninaisia ja niihin tulee suhtautua vakavasti.

Nyky-yhteiskunnassa on yleinen käytäntö diagnosoida lapsia ja nuoria, jotka käyttäytyvät tai oppivat eri tavalla kuin valtaosa muista. Tämä voi johtaa siihen, että heidät erotetaan muista ja heidän tarpeitaan ei aina huomioida. Tämä voi olla erityisen haitallista lapsille ja nuorille, jotka jo muutenkin tuntevat olonsa epämukavaksi tai erilaiseksi. On tärkeää, että lapsia ja nuoria arvioidaan kokonaisvaltaisesti ja heidän yksilölliset tarpeensa otetaan huomioon. Lasten ja nuorten ei tulisi tuntea itseään leimatuiksi tai syrjäytyneiksi, vaan että he saisivat tukea ja rohkaisua kehittää vahvuuksiaan ja saavuttaa tavoitteitaan. Tulisi muistaa, että nuorten paha olo voi olla oire jostain syvemmästä ongelmasta. Nuorten tarvitsee tuntea, että heidän tunteitaan ja tarpeitaan kuunnellaan ja että heitä autetaan löytämään ratkaisuja ongelmiinsa.

Tärkeänä pidettiin, että nuorilla olisi mahdollisuus saada pysyviä suhteita ja yhteyksiä muihin ihmisiin. Ihmissuhteet toimivat tärkeänä voimavarana elämän eri tilanteissa, ja ne auttoivat heitä selviytymään haasteista. Eräällä nuorella oli positiivisia kokemuksia ohjaajista, jotka ovat olleet lempeitä ja helposti lähestyttäviä. Ammattilaiset, kuten ohjaajat, voivat tarjota arvokasta tukea ja apua elämän eri vaiheissa. Heidän tehtävänsä on auttaa ihmisiä löytämään ratkaisuja ongelmiinsa ja löytämään keinoja selvitä erilaisista haasteista.

6.5 Jälkihuollon ammattilaisten näkemys palveluiden tarpeesta ja sisällöstä

Kehittämistyön kyselylomake lähetettiin 28 työntekijälle, joista 25 % vastasi kyselyyn (n=7). Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa työntekijöiden näkemystä palveluiden tarpeesta, sisällöstä ja integroitumisen esteistä, joita heidän näkemyksensä mukaan jälkihuoltonuorilla on. Kysely tehtiin niin, että siinä kysyttiin kehittämistyön tarkoituksen ja ongelmanasettelun kannalta merkityksellisiä kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.87). Sisällönanalyysin perusteella alaluokaksi muodostui integroitumisen haasteet, yläluokaksi itsenäiseen elämään integroituminen ja pääluokaksi jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö, nämä luokat ovat esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Jälkihuollon ammattilaisten näkemys yhteiskuntaan integroitumisen haasteista deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Integroitumisen haasteet -Elämänhallinnan haasteet -Suuret haasteet elämän eri vaiheissa -luottamuspula -Tarve pysyväälle aikuiselle -neuropsykiatriset ongelmat -Päihteiden käyttö -Haasteiden kasaantuminen itsenäistymisen jälkeen -Sitoutuminen asioihin	Itsenäiseen elämään integroituminen	Jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö

Tuloksissa työntekijöiden näkemys integroitumisen esteistä oli jälkihuoltonuoren elämän haasteellisuudesta (n=2). Nuoret, jotka ovat olleet jälkihuollossa, ovat usein kokeneet vaikeuksia ja traumaattisia kokemuksia lapsuudessaan. Nämä kokemukset voivat vaikuttaa heidän elämäänsä pitkällä aikavälillä ja tehdä arjen hallinnasta haastavaa. Työntekijät ymmärtävät, että nuoret saattavat tarvita erityistä tukea näiden haasteiden voittamiseen. Vastaukset osoittivat nuorilla olevan vaikeuksia arjen hallinnassa. Nuorilla voi olla vaikeuksia arjen hallinnassa, kuten raha-asoiden hoitamisessa, asumisen järjestämisessä tai päivittäisten velvollisuuksien täyttämässä. Tämä korostaa tarvetta käytännön tukeen ja taitojen vahvistamiseen. Työntekijät

mainitsevat, että nuoret saattavat kohdata esteitä myös omassa asenteessaan ja vastuunottamisessaan. Tämä voi olla haasteellista, kun pyritään tukemaan nuoria itsenäisessä elämässä. Työntekijät viittaavat siihen, että yhteiskunnassa ei ole riittävästi korvaavia toimia auttamaan näitä nuoria. Tämä voi liittyä puutteisiin palvelujärjestelmässä tai yleisemmin yhteiskunnan tuen puutteeseen nuorten integroitumisessa. Seuraavat lainaukset ovat Porin Sininauhan työntekijöiden vastauksia.

”Jälkihuoltonuorten integroitumista yhteiskuntaan ovat estäneet nuorten suuret haasteet elämän eri vaiheissa ja se että yhteiskunnasta ei löydy tarpeeksi paljon korvaavia toimia näissä haasteissa auttamiseksi.

”Heikentynyt arjen hallinta”

”Nuoren kyvyttömyys ottaa vastuuta omasta elämästään.”

”Stigma, joka leimaa sijoitettuna olleita nuoria. Nuoren oma asenne yhteiskuntaa vastaan. Elämönhallinnan taitojen haasteet, itsetuntoon liittyvät pulmat.”

”Riittämätön ja nuoren tarpeiden mukainen tukiverkosto, nuoren yhteiskunta vastaisuus ja syrjäytyminen.

Henkilökunnan vaihtuvuus ja järjestelmän siiloutuminen vaikeuttavat kiintymyssuhteiden muodostumista (n=3). Nuoren auttamisesta voidaan luopua, kun se koetaan liian vaikeaksi. Puuttuvat palvelut, jotka olisivat rinnalla kulkemista ja turvallisuuden tunnetta lisääviä, ovat saatavuuden esteenä. Jälkihuollon henkilöstön heikko verkostoituminen päihdesektorin kanssa on myös haaste. Pitkäsen ym. (2020, s.74-75) mukaan nuoret kokevat usein tukipalvelujen lyhykestoisuuden ja niiden jatkuvuuden puutteen. Tämä voi vaikuttaa heidän luottamukseensa palvelujen tarjoajiin ja heidän kokemukseensa siitä, että heistä halutaan päästä eroon. Lisäksi pitkät jonot voivat aiheuttaa merkittävän esteen palveluihin pääsemisessä. Näiden ongelmien ratkaiseminen vaatii monitahoisia toimenpiteitä, kuten lisää resursseja mielenterveyspalveluihin, parannuksia palveluiden järjestämiseen ja ennaltaehkäisevien palveluiden vahvistamista. Henkilöstövaihdokset voivat vaikuttaa merkittävästi nuorten kokemukseensa avusta. Kohtaavan aikuisen henkilökohtaisilla ominaisuuksilla, kuten empatialla, ystävällisyydellä ja sitoutuneisuudella, on suuri merkitys nuoren tunteessa siitä, että heitä kuullaan, ymmärretään ja tuetaan.

”Monen nuoren on todella vaikeaa luottaa kehenkään ja nuoret kokevat että heitä siirrellään paikasta toiseen ja aina työntekijä muuttuu tai jää siirron myötä kokonaan pois. Jälkihuolto nuoret tarvitsevat pysyvyyttä ja niitä kokemuksia, että eivät koe tulevaisansa hylätyksi tai aina vain eteenpäin siirretyksi.”

”Henkilökunnan vaihtuvuus ja järjestelmän siiloutuminen estävät kiintymyssuhteista kiinni pitämisen.”

Vastauksissa mainittiin, niin päihde-, mielenterveys- kuin neuropsykiatriset ongelmat. Vastaajista (n=4) mainitsi päihteiden käytön olleen suurimpia haasteita. Päihteiden käyttö voi olla merkittävä haaste jälkihuoltonuorille. Se voi olla tapa käsitellä traumaattisia kokemuksia tai selviytyä mielenterveysongelmista. Päihteiden väärinkäyttö voi lisätä riskiä monille ongelmille, kuten sosiaaliselle eristäytymiselle, rikolliselle toiminnalle ja terveysongelmille. Joitakin haasteita, joita nuoret ovat kohdanneet, ovat esimerkiksi laajat neuropsykiatriset ongelmat (n=2), kuten ADHD ja autismispektrihäiriöt, voivat vaikuttaa nuorten kykyyn hallita arkea ja sosiaalisia suhteita. Päihteiden väärinkäyttö voi olla yritys itse hoitaa näitä haasteita, mikä voi pahentaa tilannetta entisestään. Päihteiden käyttö ja heikentynyt arjen hallinta ovat lisäongelmia. Osa nuorista jää palveluiden ulkopuolelle, jos heillä on päihdesairauksia ja he ovat jatkuvasti päihtyneitä. Tämä voi johtua siitä, että he eivät pysty vastaanottamaan tarvittavaa apua tai että palvelut eivät pysty tarjoamaan riittävän intensiivistä tukea päihteidenkäytön hallintaan.

”Vaikeat päihdeongelma, laajat neuropsykiatriset ongelmat, jota ”lääkitään” päihteillä.”

” Nuoren auttamisesta luovutaan silloin, kun se on liian hankalaa.”

”Peliriippuvuus, rikollisuus.”

”Nuoren erityisyys esim. autismin kirjolla, erityisesti diagnoosin puuttumisen vuoksi ei yhteiskunnan puolesta huomioida yksilöllisiä erityistuen tarpeita.”

”Nuorten mielenterveyden häiriöt ja ahdistus.”

Nuoria leimaava stigma sijoitettuna olleina voi vaikuttaa heidän elämäänsä. Joillakin nuorilla voi olla negatiivinen asenne yhteiskuntaa kohtaan ja he voivat kokea kyvyttömyyttä ottaa vastuuta omasta elämästään. Elämänhallinnan taidot, itsetunto-ongelmat, päihde- ja/tai peliriippuvuus, rikollisuus, riittämätön ja nuoren tarpeisiin

soveltava tukiverkosto, yhteiskunnan vastaisuus ja syrjäytyminen. Myös nuoren erityisyys, kuten autismin kirjoon liittyvät piirteet, erityisesti silloin kun diagnoosi puuttuu, voi johtaa siihen, että yksilöllisiä erityistuen tarpeita ei huomioida riittävästi yhteiskunnan taholta. Lisäksi nuorten mielenterveyden häiriöt ja ahdistus voivat vaikuttaa heidän elämäänsä.

”Rinnalla kulkevia, turvallisuuden tunnetta lisääviä palveluita ei ole saatavilla. Kuntoutus on työelämälähtöistä. Jälkihuollon henkilöstö on heikosti verkottunut päihdesektorin kanssa.”

Toinen kysymys selvitti, mitkä tekijät sosiaalihuollossa ovat auttaneet jälkihuoltonuorta. Sosiaalihuollon tulisi järjestää jälkihuoltonuorille paikkoja, joihin nuoret voivat kiinnittyä ja joissa he voivat tuntea olonsa osaksi yhteiskuntaa. Kiinnittyminen yhteiskuntaan voi vaatia aikaa ja resursseja, mutta se on äärimmäisen tärkeää nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. Kiinnittyminen vaatii pitkäjänteistä tukea ja ohjausta. On tärkeää, että nuorilla on rinnallaan luotettavia aikuisia, kuten sosiaalityöntekijöitä, sosiaaliohjaajia tai tukihenkilöitä, jotka voivat tarjota jatkuvaa tukea. Sisällönanalyysin perusteella alaluokaksi muodostui tarpeet, yläluokaksi sosiaalihuollon tuki ja pääluokaksi jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö, nämä luokat ovat esitetty taulukossa 8.

Taulukko 8. Jälkihuollon ammattilaisten näkemys sosiaalihuollon tuesta deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Tarpeet -Moniammatillinen yhteistyö -Matalan kynnyksen paikat, jossa saa olla oma itsensä -Pysyvyys	Sosiaalihuollon tuki	Jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö

”Sosiaalihuollosta on ollut apua nuorelle mielekkäiden paikkojen löytymisessä, jossa nuorella olisi mahdollisuus kiinnittyä johonkin. Tämä ei kumminkaan usein tai ainakaan helposti toteudu. Jälkihuoltonuorten kiinnittymiseen tarvitaan paljon aikaa

ja resursseja sekä sopia porkkanoita, joita mm. Porissa toteuttavan sosiaalisen kuntoutuksen kannustusrahat ovat tarjonneet sekä bussikortin mahdollistava tuki nuorelle eri paikkoihin liikkumiseen.”

Jälkihuoltonuori on todennäköisesti kokenut elämässään traumaattisia kokemuksia, minkä vuoksi itsenäistyminen on haasteellisempaa. Vastauksista nousi esiin luotettavan ja turvallisen aikuisen läsnäolon tärkeys jälkihuoltonuorille (n=3). Sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat voivat tässä roolissa olla merkittäviä tukihenkilöitä nuorelle. Tutut ja turvalliset aikuiset voivat tarjota nuorelle tarvittavaa tukea, ohjausta ja kuuntelevaa läsnäoloa. Sosiaalihuollon tehtävänä on tarjota jälkihuoltonuorille tarvittavia tuki- ja asumispalveluita (n=2), jotta he saavat riittävän tuen itsenäistymisprosessissa. Nuorilla voi olla vaikeuksia löytää paikkaa, jonne mennä, jos itsenäistyminen ei onnistu tai heillä ei ole riittäviä tukiverkostoja. Tukiasuminen tarjoaa mahdollisuuden vähitellen siirtyä täysin itsenäiseen asumiseen ja samalla saada tarvittavaa tukea arjen hallintaan, talousasioihin ja muihin elämänhallinnan taitoihin. Asumissosiaalityöllä ja muilla tukipalveluilla (n=3) pyritään vahvistamaan nuorten kykyä asua itsenäisesti ja tarjoamaan heille tarvittavia tukimuotoja eri elämänalueilla. Nuorten tukeminen edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa otetaan huomioon nuorten toimintaympäristöt ja vuorovaikutus henkilöiden kanssa, jotka ovat osa nuoren arkea ja elämää. Tämä vaatii yhteistyötä eri alojen ammattilaisten välillä ja heidän tarjoamaa osaamistaan. (Pitkänen ym., 2020, s.72.)

Asiakkaan motivaatio ja sitoutuminen ovat tärkeitä tekijöitä sosiaalipalvelujen onnistumisen kannalta, mutta samalla on tärkeää ymmärtää, että motivaatio voi vaihdella suuresti eri asiakkaiden välillä ja se voi olla vaikuttavasti riippuvainen asiakkaan elämäntilanteesta ja haasteista. Siksi on ensisijaisen tärkeää, että sosiaalialan ammattilaiset pyrkivät luomaan tuen ja ohjauksen ympäristön, joka rohkaisee ja vahvistaa asiakkaiden motivaatiota ja sitoutumista. (Kivelä, 2015, s. 18-19.)

”Pysyvät ihmissuhteet, jälkihuollon sosiaalityöntekijä/ohjaaja, tukipalvelut, asumispalvelut, tukihenkilötoiminta, asumissosiaalinen työ”

”Jälkihuollon laajeneminen koskemaan alle 25-vuotiaita.”

”Moniammatillinen verkostotyö, perhetyöskentely, tukiperhe, lastensuojelu, lähiaikuisen ja nuoren välinen luottamussuhde”

”Nuoren ohjaus oikeanlaiselle hoitopolulle nuoren tarpeiden mukaisesti. Nuorelle tarjotut riittävät tukitoimet. Nuoren osallisuus ottaa vastaan tarjottuja tukia ja olla yhteistyössä yhteistyötahojen kanssa.”

”Taloudellinen tuki.”

Kolmantena kysymyksenä pohdittiin haasteita, joita nuoret kohtaavat. Sisällönanalyysin perusteella alaluokaksi muodostui jälkihuolto nuoren haasteet, yläluokaksi haasteiden kasaantuminen itsenäistymisen jälkeen ja pääluokaksi jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö, nämä luokat ovat esitetty taulukossa 9.

Taulukko 9. Jälkihuollon ammattilaisten näkemys nuorten haasteista deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Jälkihuolto nuorten haasteet -Sitoutuminen asioihin -päihteidenkäyttö -Arjenhallinta	Haasteiden kasaantuminen itsenäistymisen jälkeen	Jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö

Jälkihuolto nuoren elämän haasteellisuudesta vastauksista nousi esiin päihteiden käyttö. Päihteiden käyttö voi vaikuttaa merkittävästi nuoren elämänhallintaan ja arkielämään monin eri tavoin. Se voi vaikeuttaa itsestä huolehtimista, kuten terveellisen ruokavalion ylläpitämistä, riittävää unta ja hygieniaa. Päihteiden käyttö voi myös vaikuttaa taloudenhallintaan, sillä riippuvuus voi johtaa rahallisiin vaikeuksiin ja taloudellisen tilanteen epävakautumiseen. Asumisentaidot voivat olla heikot jälkihuolto nuorella, joka on saattanut asua pitkään laitoksessa. Itsenäiseen asumiseen tarvittavat taidot (n=5), kuten kodinhoidon perusteet, laskujen maksaminen, ruoanlaitto ja kodin ylläpito, voivat olla puutteelliset. Nuorella on haasteita sopeutua yhteiskuntaan ja muiden kanssa toimiminen voi olla haasteellista jälkihuolto nuorelle, erityisesti jos hänellä on heikot sosiaaliset taidot tai vaikeuksia luottaa muihin ihmisiin.

”Talouden hallinta”

”Jälkihuoltonuorilla on haasteita toimintaa kiinnittymisessä, arkisten taitojen toteuttamisessa, vanhoista”

”Päihteiden käyttö ja sen tuomat haasteet/ongelmat, arjen hallinnassa, perusasioissa.”

”Vuorokausirytmä, omasta asunnosta huolehtiminen, omasta hygieniasta ja hyvinvoinnista huolehtiminen”

”Asosiaalisuus.”

Tyypillisesti nuori omaa huonon itsetunnon (n=2), mikä voi vaikuttaa heidän sosiaalisiin taitoihinsa ja kykyyn solmia terveitä ystävyysuhteita. Neuropsykiatriset ongelmat, kuten esimerkiksi autismin kirjoon kuuluvat häiriöt tai ADHD, voivat aiheuttaa haasteita sosiaalisissa tilanteissa ja vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Näille ongelmille ei aina ole selkeää hoitopolkua, ja nuoret voivat jäädä vaille tarvittavaa hoitoa ja tukea.

”Jälkihuoltonuorilla on huono itsetunto, todennäköisesti hylkäämisen kokemuksista johtuen. Haasteita myös terveiden ystävyysuhteiden luomisessa.”

”Neuropsykiatrisia ongelmia”

”Toimiminen palvelujärjestelmässä ja etuuksien hakeminen sekä merkityksellisyyden ja onnistumisen kokemusten saaminen.”

Neljännessä kysymyksessä kysyttiin mielenterveys- ja päihdepalveluista, jotka ovat auttaneet nuoria. Sisällönanalyysin perusteella alaluokaksi muodostui yksilöllinen tuki, yläluokaksi mielenterveys- ja päihdepalvelujen tuki ja pääluokaksi jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö, nämä luokat ovat esitetty taulukossa 10.

Taulukko 10. Jälkihuollon ammattilaisten näkemys mielenterveys- ja päihdepalveluiden tuesta deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Yksilöllinen tuki -Palveluohjausta -Huomioidaan yksilöllisyys -Kontakti mielenterveys- ja päihdepalveluihin	Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tuki	Jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö

Mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat keskeisiä nuorten tukipalveluita, erityisesti niille nuorille, joihin kehittämistyössä perehdyttiin. Nuoret voivat kokea aikuisten vastaanoton huonoksi, mikäli he eivät koe saavansa tarpeeksi apua tai heitä ei ymmärretä asianmukaisesti. Nuoret tarvitsevat aitoa kohtaamista ja kuuntelemista (n=3) palvelujen tarjoamisessa. Tulisi huomioida heidän tarpeensa ja toiveensa, jotta palvelut voidaan suunnitella sen mukaisesti ja suunnittelu olisi yksilöllistä (n=2). Kolmannen sektorin palveluilla (n=2) on ollut tarjota tukea nuorille mielenterveys- ja päihdeongelmissa, koska nuoret kokevat olonsa turvalliseksi ja tulevat kuulluksi. On tärkeää luoda hyvä kontakti mielenterveys- ja päihdepalveluihin (n=2), jotta voi saada tarvitsemaansa tukea ja apua. Päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat voivat usein olla läheisesti yhteydessä toisiinsa, ja niiden samanaikainen hoitaminen on äärimmäisen tärkeää, etenkin nuorilla. Päihteiden väärinkäyttö voi aiheuttaa tai pahentaa mielenterveysongelmia, kuten masennusta, ahdistusta ja psykoosia. Toisaalta, mielenterveysongelmat voivat johtaa päihteiden käyttöön itsehoidon yrityksenä. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden tiivis yhteistyö on välttämätöntä, jotta nuoret saavat tarvitsemansa tuen. (Pitkänen ym., 2022, s.97).

”Palveluihin saattaminen, palveluohjaus laajasti (myös 3. sektorin ja srk:n palvelut), joustavat ja notkeat palvelut yksilöllinen elämäntilanne huomioiden.”

”Aito kohtaaminen ja kuuntelemisen sekä se että kemiat kohtaavat työntekijän kanssa.”

”Hyvä kontakti päihde- ja mielenterveyspalveluihin”

” Hoitotahon ja nuoren muun tukiverkoston välinen yhteistyö, jos nuori antaa siihen luvan.”

Matalan kynnyksen palvelut ovat sellaisia palveluita, jonne nuoren on helppo mennä, sillä ne eivät vaadi palvelusopimusta. Ilman matalan kynnyksen palveluita nuoret jäisivät palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Usein mielenterveys- ja päihdepalvelut kulkevat käsi kädessä, joten niiden yhtäaikainen hoito tukisi nuorta. Esiin tuli myös, että jälkihuolto nuori on itse jättänyt menemättä nuorisopsykiatrian vastaanotolle, joten hoitosuhde on katkennut. Nuori ei siis ole saanut apua ongelmiinsa oman kielteisen asenteensa vuoksi. Asiakkuudet vaativat nuorten jatkuvaa motivointia sekä joustoja. Mielenterveyspalveluiden jäykkyys voi aiheuttaa haasteita nuorten sitoutumisessa palveluihin. Kun palveluiden käytännöt ja toimintatavat eivät vastaa nuorten tarpeita

tai odotuksia, he saattavat kokea haasteelliseksi sitoutua hoitoon. Palvelujen joustamattomuus voi jättää huonokuntoisimmat nuoret tuen piiristä ja juuri nämä nuoret tarvitsisivat joustavuutta. (Pitkänen, ym.,2022,s.97.) Tuettu asuminen auttaa nuoria, koska siellä voidaan kartoittaa nuoren tuen tarpeita ja näin pystytään paremmin auttamaan ja ohjaamaan nuorta.

”Matalan kynnyksen palvelut”

”Tukihenkilötoiminta, terapia, keskusteluapu, asumissosiaalityö”

”Lääkehoidon tuki terapian lisäksi”

”Tuettu asuminen/muu tuettu asumismuoto.”

”Omahoitaja -järjestelmä ja laaja yhteiskunnallinen keskustelu, turvalliset rajat.”

”Nuoren osallisuus huomioiden ja kyky/ yhteistyöhalukkuus ottaa vastaan tarjottuja palveluita.”

Viidennessä kysymyksessä haettiin työntekijöiden näkökulmaan jälkihuoltoon osallisuuden palvelujärjestelmässä. Sisällönanalyysin perusteella alaluokaksi muodostui osallisuus, yläluokaksi haasteiden osallisuus palvelujärjestelmässä ja pääluokaksi jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö, nämä luokat ovat esitetty taulukossa 11.

Taulukko 11. Jälkihuollon ammattilaisten näkemys jälkihuoltoon osallisuudesta palvelujärjestelmässä deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Osallisuus -osallisuuden toteutuminen -byrokratia palvelujärjestelmässä	Osallisuus palvelujärjestelmässä	Jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö

Palvelujärjestelmässä voi olla byrokrattisuutta, mikä heikentää nuorten osallisuutta. Tämä on esteenä nuorten aktiivisille osallistumiselle ja vaikuttamiselle omiin asioihinsa. Matalan kynnyksen palveluilla on havaittu olevan positiivinen vaikutus nuorten osallisuuden edistämiseksi. Matalan kynnyksen palvelut ovat helposti saavutettavissa, joustavia ja vähemmän muodollisia. Ne tarjoavat nuorille mahdollisuuden tulla kuulluksi ja osallistua päätöksentekoon omassa elämässään.

Kolmannen sektorin palveluilla on myös tärkeä rooli nuorten osallisuuden tukemisessa. Kolmannen sektorin palvelut ovat joustavia, nuorten tarpeisiin vastaavia ja vähemmän viranomaisvaltaisia, mikä voi lisätä nuorten aktiivisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia. Pitkäsen ym. (2022, s.96) mukaan mielenterveyspalvelut nähdään jäykkänä järjestelmänä, jonka takia koetaan haasteita mielenterveyspalvelujen tarjoamisessa. Mielenterveyspalvelujen tarjoajien tulisi pyrkiä joustavuuteen ja yksilöllisyyteen hoidossa. Tämä voi sisältää erilaisia hoitomuotoja, kuten yksilö- ja perheterapiaa, vertaistukea sekä palveluita, jotka ottavat huomioon nuoren kulttuurisen ja sosiaalisen taustan. Lisäksi palvelujen tulisi pyrkiä purkamaan stigmaa ja luomaan turvallinen ympäristö, jossa nuoret voivat avoimesti keskustella mielenterveysongelmistaan ja osallistua hoitoon omalla tavallaan. Tämä vaatii palvelujärjestelmien ja ammattilaisten jatkuvaa kehittämistä ja mukautumista vastaamaan nuorten tarpeita ja odotuksia.

”Nuorilla on mahdollisuus kokea osallisuuden tunnetta 3. sektorin palveluissa.”

”Osallisuuden toteutumiseen tarvitaan matalan kynnyksen palveluita ja paikkoja, missä osallisuus pystytään toteuttamaan.”

”Palvelujärjestelmän moninaisuus ja eri tahojen keskinäinen ”pallottelu” byrokraattisuuden lisäksi turhauttaa ja luovuttaa monen nuoren osallisuuden omien asioiden edistämiseksi. Nuorten yksilölliset erot osallisuuteen suuret ja nuoren oikeanlaiseen palvelujärjestelmän ohjaustyö vaihtelee asuinkuntien välillä.”

Työllistyminen voi olla merkittävä tekijä nuorten yhteiskuntaan integroitumisessa ja osallisuuden kokemisessa. Työttömyyden kokeminen tai vaikeudet työllistymisessä voivat aiheuttaa nuorille merkittävää painetta ja stressiä ja ne voivat heikentää nuorten kykyä löytää paikkansa yhteiskunnassa sekä lisätä ahdistusta ja epävarmuutta nuorissa. Nuoret voivat tuntea, että he eivät pysty täyttämään odotuksia tai löytämään omaa paikkaansa yhteiskunnassa, mikä voi heikentää heidän itsetuntoaan ja hyvinvointiaan.

Yli sektorirajojen työskentelevät toimijat voivat auttaa integroimaan palveluja, kuten terveys, asuminen, työllisyys ja koulutus, saumattomasti ja kokonaisvaltaisesti. Kokonaisuudessaan tämä edistäisi sosiaali- ja terveyspalvelujen tehokkuutta ja asiakaslähtöisyyttä. Se voi myös auttaa vähentämään palveluihin liittyvää byrokratiaa

ja monimutkaisuutta, mikä tekee palveluista helpommin saatavilla niitä tarvitseville henkilöille. Yhteistyö ja kumppanuudet eri toimijoiden välillä ovat avainasemassa tämän tavoitteen saavuttamisessa. (Kivelä, 2020, s.23.)

”Tietyn ikäisten nuorten oletetaan olevan ensisijaisesti opiskelemassa tai työelämässä. Nuorten poikkeavat polut nähdään usein isommaksi ongelmaksi kuin aikuisten.”

”Heikko”

”Nuoria on erityisen hankala saada mukaan esimerkiksi yhteiskehittämisen projekteihin. Ongelmat ovat usein ylisukupolvisia eivätkä nuoret koe olevansa osa yhteiskuntaa. Nuorille suunnataan järjestelmässä paineita työllistymisestä, vaikka huomion pitäisi ensisijaisesti suuntautua onnellisuuteen ja hyvinvointiin.”

Kuudennessa kysymyksessä pohdittiin palveluita, joita jälkihuoltonuori tarvitsisi saadakseen tarvittavan tuen. Sisällönanalyysin perusteella alaluokaksi muodostui hyödylliset tuet, yläluokaksi työntekijän ammattitaito ja pääluokaksi jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö, nämä luokat ovat esitetty taulukossa 12.

Taulukko 12. Jälkihuollon ammattilaisten näkemys jälkihuoltonuoren tarvittavasta tuesta deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Hyödylliset tuet -Turvallinen aikuinen -Arjenhallinnan ohjaus -Asumissosiaalityö -Matalan kynnyksen palvelut -Laadukasta päihdekuntoutusta	Työntekijän ammattitaito	Jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö

Palvelut, joita jälkihuoltonuori tarvitsisi olivat rinnalla kulkeva ja tukea antava aikuinen. Rinnalla kulkeva ja tukea antava aikuinen voi olla merkittävä tekijä nuoren tukiverkostossa, erityisesti jos nuorella ei ole muuta tukea tai turvallista aikuista

ympärillään. Näiden palveluiden tarjoaminen auttaa nuorta siirtymään lapsuudesta aikuisuuteen ja rakentamaan itsenäistä elämää lastensuojelun jälkeen. Ponnistus aikuisuuteen lastensuojelusta on haasteellista ilman tukea ja turvallista aikuista. Asumispalvelut voivat tarjota nuorelle tukea esimerkiksi taloudellisissa asioissa, kotitalouden hallinnassa tai päivittäisissä rutiineissa.

”Rinnalla kulkevaa tukea, sellaista tukea että nuori ei kokisi että häntä siirretään paikasta toiseen(ei tulisi niin vahvaa hylkäämisen tunnetta, kun joku asia muuttuu.) Ohjeistusta arjentaiteihin (ruoanlaitto, talouden hoito, kodin hoito, ystävyyssuhteiden luominen).”

”Hyvä tuki arkeen ja asumiseen. Ei jätetä aikuistumisen myötä ”oman onnen nojaan”, vaan tuetaan jatkossakin.”

”Kokonaisvaltaisia palveluita.”

” Riittävän pitkään ammatillisen tukihenkilön antama ohjaus- ja tuki nuorelle.”

”Vahvan tukiverkoston omien tarpeiden mukaisesti.”

Palvelusuunnitelman laatiminen nuorta osallistaen auttaisi nuorta. Yhdessä pystyttäisiin kartoittamaan ne palvelut, jotka nuori on halukas vastaanottamaan ja joka samalla auttaisi nuorta sitoutumaan näihin palveluihin. Moniammatillisen verkostotyön merkitys sosiaalisessa kuntoutuksessa on suuri, koska asiakas tarvitsee usein monia yhtäaikaista tukitoimia. Sillä pyritään saattamaan ihmiset osallisiksi yhteiskuntaan. Sosiaalisen kuntoutuksen onnistuminen ja vaikuttavuus korostuvat, kun se on osa laajempaa verkostoa ja toimii yhteistyössä muiden sosiaali- ja terveystalveluiden, työllistymistä edistävien palveluiden sekä yksityisen, kolmannen ja vapaaehtoissektorin toimijoiden kanssa. (Terveystalven ja hyvinvoinnin laitos, 2018c.)

”Kannustusta eri paikkoihin kiinnittymiseen.”

”asumissosiaalista työtä, tuettua asumista, matalan kynnyksen palveluita, laadukkaita päihdekuntoutusta”

”Näen vapaaehtoisuuden hankaloittavana tekijänä, sillä syrjäytyminen on helppoa, jos nuori niin itse haluaa.”

”Nuoren elämäntilanteesta riippuen, palvelusuunnitelman laatiminen nuoren kanssa. Moniammatillinen verkostotyö ja selkeä suunnitelma, mitä asioita kukin taho huolehtii nuoren tavoitteiden mukaisesti yhdessä nuoren kanssa.”

Seitsemäs kysymys käsitteli traumainformoidun työotteen vaikutuksia. Sisällönanalyysin perusteella alaluokaksi muodostui traumainformoitu työote, yläluokaksi työote ja pääluokaksi jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö, nämä luokat ovat esitetty taulukossa 13.

Taulukko 13. Jälkihuollon ammattilaisten näkemys traumainformoidusta työotteesta deduktiivisen sisällönanalyysin luokittelun mukaisesti

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Traumainformoitu työote -Traumojen merkitys -Nähdään asiakas kokonaisuutena	Työote	Jälkihuollon palveluiden tarpeet ja palveluiden sisältö

Seitsemästä työntekijästä kolme oli jättänyt vastaamatta ja yhdelle vastaajista aihe ei ollut tuttu, mutta hän oli ottanut selvää traumainformoidun työotteen merkityksestä. Traumamat voivat olla merkittäviä tekijöitä ihmisen elämässä ja vaikuttaa siihen, millainen hän on. Traumamat voivat vaikuttaa ihmisen käyttäytymisessä, ajattelussa ja tunne-elämässä. On tärkeää kohdata nuoret yksilöinä sen sijaan, että heidät kategorisoitaisiin esimerkiksi päihteidenkäyttäjiksi. On myös hyödyllistä pohtia syitä heidän päihteidenkäyttöön. Päihteidenkäytön taustalla voi olla erilaisia tekijöitä, kuten sosiaaliset paineet, tunteiden hallinnan vaikeudet tai juurikin traumaattiset kokemukset. Pyritään ymmärtämään hänen päihteidenkäyttöään, jotta voidaan paremmin tarttua juurisyihin ja tarjota asianmukaista apua ja tukea.

”Paikassa ammattitaitoisen ihmisen johdattamana nuorella on mahdollisuus tulla tietoiseksi kohtaamistaan traumoista, jotka vaikuttavat hänen hyvinvointiinsa ja muihin asioihin. Esimerkiksi psykoterapiasta pitkät ja lyhyet terapiat olisivat tässä kohtaa mielestäni hyvä vaihtoehto.”

”Luottamuksen syntymiseen on ehdotonta.”

Pyritään ymmärtämään minkälaisia vaikutuksia voi olla ja palvelut räätälöidään sen mukaan, että ne ovat kaikille turvallisia ja turvan kokemuksia vahvistavia. Olisi tärkeää ymmärtää, että jos ihmisellä on paljon kasautuneita haavoittuvia kokemuksia,

täytyy tuen, hoidon ja rinnalla kulkemisen olla riittävän pitkäkestoista. Traumojen vaikutus voi estää terveellisten ihmissuhteiden muodostumisen. Elämänhallinta vaikeutuu ja heikentää toimintakykyä (Talentia, 9/2022.)

”Erittäin tärkeää, traumainformoitu työote vaikuttaa kohtaamiseen ja luottamuksen syntymiseen.”

”Lisää työn vaikuttavuutta, keskiössä vuorovaikutus nuorten kanssa.”

”Traumojen vaikutuksen tiedostaminen on lähtökohta nuoren käyttäytymisen ymmärtämisessä ja nuoren tukemisessa.”

”Erittäin tärkeä osa työskentelyä ja nuoren kannalta ajateltuna tärkeää.”

7 ASIAKASPERSONAT ASIAKASYMMÄRRYKSEN TULOKSENA

Haastattelu-, kyselyaineiston ja aiemman tutkimustiedon pohjalta muodostui kolme asiakaspersoonaa, jotka on esitetty kuvioissa 6-8. Asiakaspersoonien luomisessa otettiin huomioon, että nuorten anonymiteetti säilyy ja aineistoa käytettiin sattumanvaraisesti persoonia luodessa, jotta nuorten yksityisyys säilyisi. Aluksi luotiin henkilöiden taustat, tarpeet, tavoitteet ja haasteet, jonka jälkeen luotiin tuen tarpeet ja tarvittavat palvelut. Tavoitteena oli ajatella jokaista kuvitteellista persoonaa yksilönä ja muodostaa heille persoonat. Asiakaspersoonien esitys tapahtui työpajassa.

Aili asiakaspersoona

Taustatiedot: 18 vuotias raskaana oleva nainen, päihdetaustaa molemmilla, odottavalla äidillä ja puolisoilla. Asuvat yhdessä jälkihuollon järjestämässä asunnossa

Hoidon tarve: kohentaa asiakkaan hyvinvointia, päihdepalveluiden piiriin pääsy, yhteiskunnallisten haittojen vähentäminen

Hoidon tavoitteet: Päihteettömyys, huostaanoton esto

Haasteet: Päihdeongelma molemmilla, juuri muuttanut laitoksesta omilleen, ei tukiverkostoa, luottamus ihmisiin mennyt

Tuen tarve:

Henkinen tuki laajalti

Tarvittavat palvelut:

Terapia joko yhdessä tai erikseen, itsehoitoryhmät, HAL-poli, vertaistukea odottavalle äidille, konkreettista tukea ja apua kotiin, välittävä sosiaalityöntekijä

Kuvio 6. Aili asiakaspersoona

Anni asiakaspersoona

Taustatiedot: 19 vuotias nainen, pitkä sijoitushistoria, isovanhemmat tukiverkostona, päihteiden kokeilua, terapiassa omakustanteisesti, ammattikoulusta paljon poissaoloja

Hoidon tarve: päihdekokeilun katkaisu, neuropsykiatristen häiriöiden huomioiminen

Hoidon tavoitteet: Neuropsykiatristen häiriöiden hoitaminen, tukea opiskeluun

Haasteet: Arjen hallinnassa haastetta, koulun ja asunnon hoitaminen vaikeaa

Tuen tarve: tukea ja ohjausta arjen hallintaan, ihmissuhteisiin ja itsetuntemukseen, ammatillinen ohjaus

Tarvittavat palvelut: Tukihenkilö, opo ja esim. nepsy-puhelimen kautta hoitoon pääsy, koulutusmahdollisuuksien selvittäminen, tukiasuminen

Kuvio 7. Anni asiakaspersoona

Kuvio 8. Antti asiakaspersoona

7.1 Jälkihuollon palvelumalli

Palvelupolun tarkoituksena on kuvata jälkihuollon nuoren matkaa ja vuorovaikutusta viranomaisten kanssa. Eli sitä, miten palvelu alkaa, mitä sen aikana tapahtuu ja mihin se päättyy. Kuvaus on nykyisestä palvelupolusta on esitetty taulokossa 14 ja tämän avulla muokataan kerätyn aineiston (haastattelut ja kyselyt) tulosten perusteella sitä entistä asiakaslähtöisemmäksi ja yksityiskohtaisemmaksi.

Taulukko 14. Jälkihuollon palvelumalli

	Ennen	Palvelun käytön aikana	Jälkeen		
Palvelutuokiot	Tarpeen tiedostaminen	Siirtyminen jälkihuoltoon, huomioidaan yksilölliset tarpeet, palvelut ja tukitoimet tehdään yksilöllisesti	Jälkihuollon toteuttaminen	Asiakkuus päättyy nuoren toimesta, jatkosuunnitelman teko	Arviointi, palaute
Kontaktipisteet	Asiakas täyttänyt 18, sijaishuolto valmistelee jälkihuoltoa	Kartoitetaan kokonaisvaltaisesti jälkihuollon nuoren hyvinvointia ja tuen tarvetta	Asiakas saa asiakassuunnitelman mukaista palvelua, joka pohjautuu jälkihuoltolakiin	Jälkihuollon nuori tarvitsee jatkuvaa tukea ja seurantaa myös	Jälkihuollon päättyminen

				itsenäistymisen jälkeen	
Asiakkaan tunnetila	Pelko, jännitys tulevasta, vapauden tunne	Helpotus ja pelko	Toiveisuus, jännitys, pelko	Onnistuminen tai pettymys	Huoli jatkosta
Asiakkaan toiminta	Asiakas toimii sijaishuollon, sosiaalityöntekijän ohjeistuksen mukaan	Osallisuus tärkeää, jotta asiakas tulee kuulluksi ja vaikuttaa omaan elämäänsä	Asiakas tekee yhteistyötä viranomaisten kanssa tavoitteiden mukaisesti	Asiakas sitoutuu jälkihuollon loputtua tarvittaviin palveluihin	Asiakas päättyy, siirtyy muiden palveluiden pariin

Kehittämistyön tuloksena keskusteltiin siitä, miten jälkihuollon tulisi pyrkiä kokonaisvaltaisesti tukemaan nuorten siirtymistä aikuisuuteen ja auttamaan heitä voimaan hyvin eri elämänalueilla. Yksilöllinen palvelusuunnitelma korostaisi asiakaslähtöisyyttä. Oltiin yhtä mieltä, että palvelusuunnitelman tulisi perustua nuoren tarpeisiin, vahvuuksiin ja tavoitteisiin. Nuoren tulisi voida osallistua suunnitelman tekemiseen ja ilmaista omia toiveitaan ja häntä tulisi kuunnella ja ottaa hänen mielipiteensä, toiveensa ja tarpeensa huomioon palvelujen suunnittelussa ja päätöksenteossa. Nuorta pitäisi kannustaa osallistumaan omien palvelujensa kehittämiseen ja arviointiin. Tärkeänä pidettiin, että palveluiden tulisi olla saatavilla tarvittaessa, ja niiden tulisi tukea nuorta omien vahvuuksiensa ja tavoitteidensa saavuttamisessa. Porin Sininauhan työntekijöiden näkemyksen mukaan palvelujen saamisen kannalta saattaa olla monimutkaisia hakumenettelyjä, monia eri asiakirjoja ja vaatimuksia, mikä voi vaikeuttaa nuoren pääsyä tarvitsemiinsa palveluihin. Nuoren tilanteen seuranta ja palvelujen tarpeiden uudelleenarviointi auttavat varmistamaan, että tuki on jatkuvaa ja vastaa nuoren kehittyviä tarpeita.

Työntekijöiden tulisi tukea nuorta arvioimaan hänen mielenterveys- ja päihdeongelmiensa vakavuutta ja laatimaan hoitosuunnitelman yhdessä nuoren kanssa, sekä auttaa hakemaan tarpeenmukaista terapiaa, kuntoutusta tai muuta hoidon järjestämistä. Tarjottaisiin tietoa erilaisista hoitomahdollisuuksista, annettaisiin ohjeita hyvinvoinnin edistämiseksi ja tarjottaisiin tukea päätöksenteossa. Nuorten kanssa tehtävässä työssä tulisi kiinnittää huomiota mielenterveyden merkkeihin ja tarvittaessa ohjata nuoret asianmukaiseen mielenterveyspalveluun. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden integrointi voisi olla tehokas ratkaisu nuorten kohtaamiin

haasteisiin, jotka liittyvät päihteiden käyttöön ja mielenterveyteen. Integroitu lähestymistapa mahdollistaa tarvittavan tuen ja hoidon tarjoamisen samassa paikassa, mikä helpottaa nuorten pääsyä palveluihin ja vähentää päällekkäisyyttä. (Pitkänen ym., 2021, s.21,97.)

Ohjaaminen ja tukeminen tavoitteiden asettamisessa auttaisi nuorta hahmottamaan, mitä hän haluaisi saavuttaa jälkihuollon aikana ja sen jälkeen. Tavoitteiden tulisi olla realistisia ja saavutettavissa nuoren kykyjen ja resurssien puitteissa. Ohjaajan roolina olisi tukea nuorta tavoitteiden asettamisessa tarjoamalla tietoa, kannustusta ja mahdollisuuksia itseilmaisuun. Nuorta kannustettaisiin pohtimaan omia vahvuuksiaan, kiinnostuksen kohteitaan ja tulevaisuuden toiveitaan. Tämä auttaisi nuorta sitoutumaan jälkihuollon prosessiin ja motivoitumaan oman kehityksensä edistämiseksi. Jälkihuoltosuunnitelmaan tulisi sisällyttää tarvittavat toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä seurantamenetelmät ja -välineet.

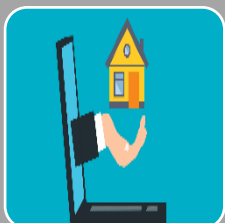
Nuoren osallisuus ja omien tavoitteiden asettaminen edistäisi heidän aktiivista osallistumistaan jälkihuollon prosessiin ja vahvistaisi heidän oman elämänsä ohjaksissa olemisen tunnetta, mikä auttaa nuorta sitoutumaan jälkihuollon tukitoimien hyödyntämiseen ja itsenäisen elämän rakentamiseen. Psykososiaalinen tuki kattaisi sekä mielenterveyden että sosiaalisen hyvinvoinnin. Tämä voisi sisältää esimerkiksi terapeuttisia keskusteluja, tukiryhmiä, kuntoutusta ja itsetuntemusta edistäviä aktiviteetteja. Näiden palveluiden tulisi olla saatavilla ja räätälöityjä vastaamaan nuorten yksilöllisiä tarpeita.

Nuoret tarvitsevat henkilökohtaista tukea ja läsnä olevaa aikuista. Tällainen henkilö voisi toimia turvallisenä aikuisena nuorelle, joka voi jakaa tunteitaan ja ajatuksiaan luottamuksen rakentamiseksi hänen ja ammattihenkilöstön välille. Tämä edellyttäisi johdonmukaista, luotettavaa ja turvallista vuorovaikutusta nuoren kanssa. Tavoitteena olisi luoda ilmapiiri, jossa nuori tuntee voivansa avoimesti jakaa tunteitaan ja tarpeitaan. Tulisi tarjota tukea traumojen käsittelyyn, esimerkiksi traumaan erikoistuneen terapeutin avulla. Tavoitteena ja tärkeää olisi auttaa nuorta työstämään menneitä kokemuksiaan.

Ennaltaehkäisevän työn tulisi sisältää tietoa mielenterveys- ja päihdepalveluista. Mielenterveys- ja päihdepalveluihin tulisi olla helppo pääsy, mikä vaatisi yhteistyötä. Nuoren tulisi olla oikeutettu saamaan maksutonta tai kohtuuhintaista hoitoa mielenterveysongelmiensa ja päihdeongelmiensa hoitamiseksi. Saada tieto terveydenhuollon palveluista ja tarvittaessa apua avun hakemisessa. Nuorille ei aina ole tietoa oikeuksistaan ja käytettävissä olevista palveluista. Tämän tulisi muuttua, jotta he osaisivat hakea apua siihen, miten löytää tarvitsemansa palvelut. Erialaisten palveluntarjoajien välillä voi olla vähäistä yhteistyötä, joka voi johtaa siihen, että nuoret putoavat palvelujen väliin tai eivät saa tarvitsemaansa kokonaisvaltaista tukea. Moniammatillinen yhteistyö auttaisi heikoimmassa asemassa olevia nuoria pääsemään palveluiden pariin helpommin. Kuviossa 11 on esitetty palvelumallin osa-alueet, jossa otettu huomioon, mitä palvelumallissa tulisi huomioida jälkihuolto- ja nuorten tarpeita huomioiden.

Tukea ja ohjausta: Nuorille tarjotaan yksilöllistä tukea ja ohjausta eri elämäntilanteissa, kuten koulutuksessa, työllistymisessä, asumisessa, terveydessä ja sosiaalisissa suhteissa. Autetaan nuoria kehittämään tarvittavia taitoja ja resursseja itsenäiseen elämään. Kartoitetaan kokonaisvaltaisesti jälkihuolto nuoren hyvinvointia ja tuen tarvetta. Se kattaa fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja emotionaalisen ulottuvuuden, ja tarjoaa monipuolista tukea näillä eri osa-alueilla. Jälkihuolto nuori tarvitsee jatkuvaa tukea ja seurantaakin myös itsenäistymisen jälkeen.

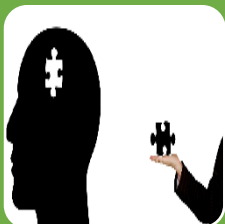
Asumispalvelut: Jälkihuollon palveluihin kuuluu myös erilaisia asumismuotoja, kuten tukiasumista tai tukiperhehoimintaa, jotka auttavat nuoria asumisen haasteissa ja tarjoavat turvallisen ympäristön esim. asunnon hankinta, vuokranmaksu tai asumiseen liittyvät käytännön asiat, tarjotaan taloudellista tukea.

Koulutus- ja työllistymispalvelut: Nuoria tuetaan koulutus- ja työllistymispoluilla, jotta he voivat saavuttaa itsenäisen toimeentulon. Tämä voi sisältää ammatillista ohjausta, työharjoittelua, työvalmennusta ja mahdollisuuksia jatkokoulutukseen. Neuvoja urasuunnittelussa ja tarjota mahdollisuuksia ammatilliseen ohjaukseen.

Vertaistuki ja sosiaaliset verkostot: Nuoria kannustetaan osallistumaan vertaistukitoimintaan ja rakentamaan sosiaalisia verkostoja, jotka voivat tarjota tukea ja yhteisöllisyyttä. Korostetaan nuoren osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia oman palvelusuunnitelman tekemisessä. Nuoret otetaan mukaan päätöksentekoon ja heidän mielipiteensä, toiveensa ja tarpeensa huomioidaan palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Mielenterveys- ja päihdepalvelut: Jälkihuollon palvelumalliin tulee sisältää myös tarjolla olevia mielenterveys- ja päihdepalveluita, jotka tukevat nuorten hyvinvointia ja auttavat heitä käsittelemään mahdollisia haasteita näillä alueilla. Mielenterveys- ja päihdepalveluihin helppo pääsy, joka vaatii yhteistyötä. Mahdollisuus terapeutukseen tukeen.

Koordinaatio ja yhteistyö: Jälkihuollon palvelumalli edellyttää eri palveluiden ja toimijoiden välistä koordinaatiota ja yhteistyötä. Tavoitteena on varmistaa, että nuoret saavat tarvitsemansa tuen saumattomasti ja että palvelut toimivat tehokkaasti yhdessä. Moniammatillinen yhteistyö eri ammattilaisten ja toimijoiden välillä. Tämä varmistaa eri osa-alueiden asiantuntemuksen hyödyntämisen ja tarjoaa monipuolista ja kattavaa tukea nuorille.

Kuvio 11. Palvelumallin osa-alueet

8 POHDINTA

8.1 Kehittämistyön tulosten pohdinta

Jälkihuoltonuoret kohtaavat useita haasteita yhteiskuntaan integroitumisessa. Näitä haasteita tässä kehittämistyössä olivat esimerkiksi asumisen ongelmat, työllistymisen vaikeudet, koulutuksen puute, sosiaalisen verkoston puuttuminen ja taloudelliset vaikeudet. Jälkihuoltopalveluilla on merkittävä rooli näiden haasteiden ennaltaehkäisemisessä. Hyvin suunnitellut ja toteutetut jälkihuoltopalvelut voivat tarjota nuorille tarvittavaa tukea.

Nuorten tukeminen voi auttaa ehkäisemään köyhyden, asunnottomuuden ja mielenterveysongelmien kaltaisia ongelmia tai puuttumaan niihin. Näillä tekijöillä voi olla pitkäaikaisia kielteisiä vaikutuksia nuorten hyvinvointiin. Siksi on ratkaisevan tärkeää asettaa resurssien ja tuen tarjoaminen nuorille etusijalle, jotta varmistetaan, että heillä on paras mahdollinen alku itsenäiselle elämälle. Jälkihuollon suunnittelu on tärkeää nuorten tukemiseksi ja auttamiseksi heidän siirtyessään itsenäiseen elämään sijoituksen jälkeen. Jälkihuollon työntekijän tulee tutustua nuoreen ja hänen tarpeisiinsa jo sijoituksen aikana, jotta hän voi suunnitella tulevaa jälkihuoltoa yhdessä nuoren kanssa. On myös tärkeää huomioda, että jokainen nuori on yksilöllinen, ja jälkihuollon suunnittelussa tulee ottaa huomioon hänen tarpeensa ja toiveensa. Siksi suunnittelun aloittaminen riittävän ajoissa antaa mahdollisuuden rakentaa yksilöllinen suunnitelma, joka tukee nuoren tarpeita ja auttaa häntä selviytymään itsenäisessä elämässä. (Pukkio & Hipp, 2016, s.75.)

Sijaishuollossa olevat ja olleet nuoret ovat merkittävä ryhmä, joka tarvitsee sosiaalisen kuntoutuksen palveluja. Nuorten palvelutarpeiden tunnistaminen ja ohjaus eri palveluihin tulisi olla luonteva osa kaikkien eri toimijoiden työtettä. Nuoren oma ääni ja osallisuus ovat erittäin tärkeitä nuorten palvelutarpeiden tunnistamisessa ja ohjauksessa. Nuoren kuuleminen ja osallistuminen omien tarpeidensa ja tavoitteidensa määrittelyyn auttavat varmistamaan, että palvelut ovat yksilöllisiä. Tähän tarvittaisiin ammattilainen, joka auttaa tunnistamaan eri vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia, sekä

tukea nuorta päätöksenteossa. Ohjataan ja kannustetaan nuorta kokeilemaan ja löytämään oma polkunsä. Ammattilaisen tuki, jatkuvat keskustelut ja seuranta voivat auttaa nuorta oppimaan ja kehittymään elämän eri osa-alueilla. Kokonaisvaltainen tuki ja jatkuvat palvelut ovat tärkeitä sijaishuollossa olleille nuorille, jotta heillä on mahdollisuus menestyä ja integroitua yhteiskuntaan itsenäisenä aikuisena. (Tuusa, Ala-kauhaluoma, 2014, s.18-19.) Työntekijät toivat esiin, että tulisi huomioida heidän yksilölliset ominaisuutensa ja toiveensa palveluiden suunnittelussa.

Työntekijöiden tulisi olla tietoisia palvelujärjestelmistä ja tukiverkoista, jotka vaikuttavat nuorten integroitumiseen. Tämä sisältää esimerkiksi tietoa koulutusjärjestelmästä, työllistymismahdollisuuksista, sosiaaliturvasta ja asumisesta. Työntekijöiden tulee hyödyntää tätä tietoa suunnitellessaan ja toteuttaessaan erilaisia interventioita ja palveluita, jotka tukevat nuorten integraatiota ja siirtymistä itsenäiseen elämään. Tämä ymmärrys auttaa tunnistamaan ja purkamaan niitä esteitä ja epätasa-arvoisuuksia, jotka voivat vaikeuttaa nuorten osallisuutta ja kiinnittymistä yhteiskuntaan. Koulutuksen ja jatkuvan ammatillisen kehittymisen kautta työntekijät voivat päivittää ja syventää yhteiskunnallista ja sosiaalista tietoperustaa, jotta he pysyvät ajan tasalla. Tämä auttaa varmistamaan, että työntekijät pystyvät tarjoamaan nuorille ajantasaista ja vaikuttavaa tukea heidän pyrkiessään integroitumaan yhteiskuntaan ja siirtymään itsenäiseen elämään.

Asiat, jotka tukevat nuoria näiden itsenäistymisen aikana ovat esimerkiksi jatkuvuuden takaaminen. Tämä voi olla palveluiden siirtymäsuunnitelmien laatimista ja tiedon jakaminen eri toimijoiden välillä, jotta nuoret saavat tarvitsemaansa tukea myös siirtymävaiheen jälkeen. Tarjotaan nuorille tukea ja ohjausta itsenäistymiseen liittyvissä taidoissa, kuten taloudellinen hallinta, asunnon hankkiminen, työnhaku ja sosiaaliset taidot. Jälkihuoltojärjestelmän tulisi tarjota jatkuvaa tukea ja ohjausta nuorille siirtymävaiheen jälkeen. Nuorten itsetunnon vahvistaminen ja sosiaalisten taitojen kehittäminen voivat olla keskeisiä osia itsenäistymisprosessissa. Haastatteluissa tuli esiin tukityöntekijän tärkeys. Tukityöntekijä antaisi tarvittavaa tukea ja neuvontaa.

Jälkihuollon tukitoimien kehittämisessä onkin tärkeää kuunnella nuorta itseään ja ottaa heidän kokemuksensa ja tarpeensa huomioon. Lisätutkimusta tarvitaan edelleen, jotta

voidaan syventää ymmärrystä jälkihuollon nuorten tarpeista ja parantaa heidän tukipalvelujaan yhteiskuntaan integroitumisen tukemiseksi entistä paremmin. Tärkeää on kehittää parempaa yhteistyötä ja koordinoitua eri hallinnonalojen välillä, jotta nuoret voivat saada tarvitsemaansa tukea sujuvammin ja kokonaisvaltaisemmin.

8.2 Eettisyys kehittämistyössä

Yleiset eettiset periaatteet Suomessa ohjaavat tutkijaa: Perustuslakia kunnioittaen kehittämistyön tekijä kunnioitti tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, liikkumisvapaus, uskonnonvapaus, sananvapaus, omaisuuden suoja ja oikeus yksityisyyteen. (TENK, 2019, s.7.)

Tutkimus toteutettiin siten, että tutkimukseen osallistuvilla ihmisillä ei koitunut merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. Tutkimus tehtiin Tutkimuseettisen Neuvottelukunnan laatimia ohjeita kunnioittaen. (TENK, 2019, s.7.) Tutkimussuunnitelman hyväksymisen jälkeen haettiin tutkimuslupa kohdeorganisaatiolta tutkimuksen arkaluontoisuuden vuoksi. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla ja siihen osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen eli kunnioitettiin osallistujien itsemääräämisoikeutta. Haastateltavat valikoituvat Porin Sininauhan työntekijöiden toimesta. Ennen haastattelua jokaiselle haastateltavalle kerrottiin selkeästi ja ymmärrettävästi haastattelun tarkoituksesta, nauhoittamisesta, tietojen käytöstä, säilytyksestä ja litteroidun aineiston hävittämisestä. Haastattelut käsiteltiin luottamuksellisesti ja salassapitoa noudattaen. Haastateltaville kerrottiin, etteivät he ole tunnistettavissa valmiista työstä. Työntekijöiden kyselyyn vastaaminen perustui vapaaehtoisuuteen ja kyselyn tulokset käsiteltiin asiakkaiden anonymiteettiä säilyttäen ja salassapitovelvollisuutta noudattaen.

Tämän kehittämistyön kohdistuessa ihmisiin eettiset kysymykset korostuivat kehittämistyön tekijän ja tutkittavan kohtaamisessa. Eettisiin kysymyksiin ei aina ole yhtä oikeaa ratkaisua, koska kohtaamisiin sisältyy usein ennakoimattomia tekijöitä. Eettisiä periaatteita noudattaen pyrittiin säilyttämään tutkittavien henkilöiden luottamus tutkijoihin ja tieteeseen. Tämä voidaan saavuttaa kunnioittamalla

tutkittavien ihmisarvoa ja oikeuksia. (TENK, 2019, s. 7.) Eettisen ennakoarvioinnin tarve tarkastettiin Satakorkean eettisen toimikunnan puheenjohtajalta. Tutkimuksellisen osuus ei vaatinut eettistä ennakoarviointia, koska kohderyhmänä olivat täysi-ikäiset. Haastatteluissa kohderyhmän ääni oli henkilötieto, joten (LIITE 4) tietosuojaseloste lähetettiin Porin Sininauhaan. Haastattelunrunko ja teemakysely lähetettiin kohdeorganisaatioon, jossa käytiin haastattelun/kyselyn rakenne toiminnanjohtajan kanssa lävitse. Raportissa suorista lainauksista poistettiin kaikki tietosuoja loukkaavat tiedot. Tämä sisälsi myös epäsuorat viittaukset, jotka voisivat johtaa yksittäisen henkilön tunnistamiseen.

Kehittämistyöntekijänä perehdyin tutkittavaan yhteisöön, kulttuuriin sekä näiden historiaan ennen tutkimuksen aloittamista, tämä auttoi välttämään mahdollisia haittoja tai vääryyksiä. Osallistujalla on oikeus peruuttaa suostumuksensa osallistua tutkimukseen missä tahansa vaiheessa. Keskeyttäminen ei kuitenkaan estä kerättyjen tietojen käyttämistä tutkimuksessa. (TENK, 2019, s.7–8.)

Tutkittavalle kerrottiin tutkimuksen sisältö, tutkimuksen käytännön toteutus ja tulosten esittely sekä aineiston säilytys tutkimuksen aikana ja sen valmistumisen jälkeen. Jokaisella oli riittävä harkinta-aika osallistumispäätöksen tekemiseen. (TENK, 2019, s.8–9.) Kehittämistyölle tehtiin tutkimussuunnitelma, jonka mukaan kehittämistyö toteutettiin. Työpajoissa saadut aineistot raportoitiin niin, että anonymiteetti säilyi. Kehittämistyössä asiat raportoitiin avoimesti ja kerrottiin eri vaiheet. Kehittämistyön tekijän käyttämä teoria merkittiin lähdeviittein oikein. Aineistonsäilytys oli kerrottu tutkimussuunnitelmassa. Liite 7 sisältää aineistohallintasuunnitelman, jossa käytiin läpi tutkimusaineiston käsittely ja säilyttäminen.

8.3 Luotettavuus kehittämistyössä

Kehittämistyön tekeminen aloitettiin etsimällä tutkimuksia, joita on myös hyödynnetty teoriaosiossa. Kehittämistyöhön liittyviä tutkimuksia ja teoriaa tutkittiin vielä enemmän tutkimusprosessin edetessä. Teoriatietoa etsiessä kirjallisuushaun luotettavuutta tehtiin tekemällä haku useasti informaation ohjeiden mukaan, jonka tarkoituksena oli varmistaa haun toistettavuus ja luotettavuus. Reliabiliteetti ja

validiteetti ovat käsitteitä, jotka liittyvät pääasiassa määrälliseen tutkimukseen ja sen tulosten luotettavuuden arviointiin. Reliabiliteetti viittaa tutkimuksen tulosten toistettavuuteen ja validiteetti puolestaan liittyy tutkimuksen pätevyYTEEN eli kykyyn mitata sitä, mitä tutkimuksen tarkoituksena oli mitata. (Kananen 2014, s.126.) Kriittinen ja arvioiva työasenne on elintärkeä osa laadullista tutkimusta, ja se auttaa parantamaan kehittämistyön luotettavuutta ja pätevyTTYä sekä tekemään kehittämistyöstä uskottavampaa ja vakuuttavampaa. Tutkijan on kyettävä tarkastelemaan omaa työtään ja tekemään kriittisiä arvioita koko prosessin ajan. (KvaliMOTV, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.)

Tarkka ja huolellinen dokumentaatio lisää tutkimuksen ja työn luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa, jos tutkija pystyy uskottavin perusteluin vakuuttamaan lukijan ammattitaidostaan ja kehittämistyön tekijä kykenee valitsemaan ja käyttämään perusteltuja ja oikeanlaisia lähestymistapoja, menetelmiä toteuttaakseen tutkimuksen. Kehittämistyön tekijän reflektiivisyys omaan tutkimusprosessiinsa on keskeinen tekijä tutkimuksen luotettavuuden kehittymisessä. Reflektiivisyys tarkoittaa kykyä tarkastella kriittisesti omaa toimintaansa, ajatteluaan ja päätöksiään tutkimusprosessin aikana. (Puusa ym., 2020 kpl 5, 5.11.) Luotettavuuden arviointi mahdollistuu tulosten suhteuttamisella kehittämistehtäviin, menetelmien ja tiedonkeruun selittäminen vaihe vaiheelta. (KvaliMOTV, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.)

Kehittämistyön tekijä perusteli tutkimuksessa saadut johtopäätökset. Ihmisiä tutkittaessa täytyi huomioida, että tutkimustilanteiden vakioiminen ei ole aina mahdollista. Sisäinen validiteetti määrittää, kuinka hyvin tutkimuksen tulokset heijastavat todellisia syy-seuraussuhteita. Tulkintoja on yhtä monta kuin tutkijoitakin, mikä ei silti tarkoita, että samaan tutkimusongelmaan voitaisiin saada kovin monia tulkintoja. Luotettavuus lisääntyy jos kaksi tutkijaa päätyy samaan lopputulokseen. (Kananen, 2017, s.173 ja 179). Tässä kehittämistyössä tutkittiin asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia, joten kehittämistyö ei ole toistettavissa täysin samanlaisena. Haastattelun luotettavuutta saattaa heikentää se, että asiakas ei kerro asioista niin tarkasti haastattelijan vierauden takia. Luotettavuuteen voi aiheen henkilökohtaisuus vaikuttaa haastateltavien vastauksiin heikentävästi. Haastatteluihin osallistujia oli vaikea saada ja tästä syystä määrä jäi vähäiseksi. Olin viettämässä aikaa

kohdeorganisaatiossa jos se olisi auttanut saamaan lisää haastatteluja, mutta halukkuutta ei ilmennyt. Asiakasnäkökulman saaminen oli kuitenkin tärkeää palveluiden kehittämisessä ja tämän näkökulman toteuttamiseksi oli tärkeää kartoittaa asiakkaiden kokemuksia. Kyselyyn vastaaminen koettiin työntekijöiden keskuudessa työlääksi, joten vastaajien määrä oli vähäinen ja näin vaikuttaa myös luotettavuuteen. Tutkimustulosten luotettavuuden kriittinen tarkastelu on tärkeää tutkimuksen laadun ja merkityksellisyyden varmistamiseksi. Kehittämistyön haastatteluihin osallistujien määrä vaikuttaa luotettavuuteen, koska se on pieni suhteessa koko asiakaskuntaan. Kyselyihin valikoituu henkilökunnasta ne jotka kohderyhmän kanssa työskentelevät.

Verkkopohjaisen työkalun käyttö asiakaspersoonien luonnissa varmisti, että mahdollisimman moni pystyi osallistumaan. Työpajat toteutettiin yhteiskehittämisen periaatteella, jolloin saatiin monipuolinen näkökulma aiheeseen. Täytyi myös miettiä, kenellä kaikilla on realistinen mahdollisuus osallistua ja sitoutua näihin työpajoihin. Haastatteluun valikoitui nuoria työntekijöiden toimesta, näin varmistettiin, että nuori kuuluu kohderyhmään. Kehittämistyöllä pyrittiin kuvaamaan ja ymmärtämään tiettyä ilmiötä. Tutkittavien valinta oli harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. Eliittiotannassa haastateltavaksi valitaan henkilöitä, jotka voivat tarjota parhaiten tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (KvaliMOTV, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Kehittämistyön tekijä kävi myös useamman kerran kohdeorganisaatiossa, että tarvittavat haastattelut pystyttäisiin toteuttamaan. Työpajaan osallistuminen oli nuorille vapaaehtoista. Työpajaan osallistui työntekijöitä, joilla vaitiolovelvollisuus, tämä annetaan myös haastateltaville tiedoksi. Nuorille annettiin tietoa kehittämistyöstä, sekä kerrottiin mihin saatua tietoa tullaan käyttämään.

Aineistoa analysoitiin laadullisin menetelmin. Aineisto saatiin haastatteluista, kyselyistä, verkkoalustaa hyödyntäen ja työpajasta. Aineiston analyysi esitetään työssä kehittämistyössä tarkasti, käyttämällä aineistoista suoria lainauksia, joka vahvisti luotettavuutta. Kehittämistyön tekijä kuvasi, miten analyysi tehtiin, perusteltiin valinnat ja selitettiin, miksi näin oli tehty. Raportoitaessa tutkimustuloksia, on tärkeää, että lukija voi seurata analyysia ja arvioida, että analyysi on perusteltua, uskottavaa ja mahdollisimman luotettavaa. (Kallinen& Kinnunen, n.d.)

Kvalitatiivinen tutkimus on yksi tapa lähestyä tutkittavaa ilmiötä, ja se painottaa ihmisten kokemuksia, merkityksiä ja kontekstia. Kvalitatiivisen tutkimuksen tulokset ovat usein rikkaita ja moniulotteisia, jotka ovat kuitenkin aina aikaan, paikkaan ja tutkijaan sidoksissa olevia asioita. Toistamalla tutkimuksia eri olosuhteissa ja käyttämällä triangulaatiota voidaan lisätä tutkimusten informaatioarvoa ja luotettavuutta. Toistamisella tarkoitetaan samaan aiheeseen liittyvien tutkimusten suorittamista uudelleen samalla menetelmällä tai eri menetelmällä, mutta eri olosuhteissa. (KvaliMOTV, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006.) Tutkimusprosessin tarkan kuvauksen ja tulkintojen perustelut ovat oleellisia tutkimuksen luotettavuuden arvioimiseksi. Triangulaatio on yksi tapa lisätä tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta. Tulosten luotettavuutta lisätään triangulaatiolla eli tutkimalla ilmiötä useista eri näkökulmista, käyttämällä useita erilaisia aineistoja ja tiedonkeruumenetelmiä ja joskus myös useaa tutkijaa. (Ojasalo ym. 2014, s.105.) Palvelumuotoiluprosessi käytiin tarkasti vaihe vaiheelta läpi raportissa ja perusteltiin valinnat. Kehittämistyössä on kohdeorganisaation asiakkaiden ja työntekijöiden näkemyksiä tutkittavasta aiheesta. Kehittämistyön tekijää perehtyi aiheeseen, käytti luotettavia lähteitä. Lähteiksi valittiin tuoreita tutkimuksia. Tutkimuskysymykset laadittiin niin, että saatiin vastaukset niihin asioihin, joita oltiin tutkimassa.

LÄHTEET

Dookie, G. 2021. Humak-Palvelumuotoiluun opintomateriaali.

Eriksson, S., Karppinen, R. (2016). Kvantitatiivinen tutkimus Helsingin jälkihuoltonuorten toimitatahtoisuudesta ja palvelujen käytöstä asiakaskirjojen valossa vuosina 2013-2015. [Pro-Gradu, Helsingin yliopisto]. Helda. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201703273636>

Glynn, N., Mayock, P. (2019). "I've changed so much within a year": care leavers' perspectives on the aftercare planning process. <https://web-p-ebscobhost-com.lillukka.samk.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=98882343-573e-4a82-ba43-36bb7c13760c%40redis>

Helle, J. (2016). Lastensuojelun jälkihuollon asiakasprosessi ja sen vaikuttavuus. [Pro-Gradu, Itä-Suomen yliopisto]. Erepo. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20161156>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). Tutki ja kirjoita. Otavan Kirjapaino.

Hirschovits-Gerz, T. Weckroth, N., Heino, T. (2022). Ikkuna aikuistumiseen. Selvitys lastensuojelun jälkihuollon ja ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden nuorten tuesta ja palveluista. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-815-6>

Huotari, R. (2010). Omillaan toimeentuleva aikuinen? Lastensuojelun jälkihuolto nuoren itsenäistymisen tukijana. [Pro-Gradu, Itä-Suomen yliopisto]. Erepo. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20110014>

Hägmann-Laitila, A., Saloheikkilä, A. Karki, S. (2019). Young People's Preparedness for Adult Life and Coping After Foster Care: A Systematic Review of Perceptions and Experiences in the Transition Period.

Hägmann-Laitila, A., Saloheikkilä, A. Karki, S. (2018). Transition to adult life of young people leaving foster care: A qualitative systematic review. <https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/7325/15476272021198494844.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Jahnukainen, J. (2021). ”Myöhemmin kuitenkin haluaisi ammatin” : työllistyminen ja siihen johtavat polut itsenäistyvien lastensuojelun jälkihuollon asiakkaiden asiakassuunnitelmissa. [Maisterintutkielma, Helsingin yliopisto]. Helda. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202109083677>

Jarczok, M., Knecht Krüger, B., Mitrovic, T., Gérard, G., Jud, A. (2020). Artikkeli. Care leaver needs and accessibility: Findings from the first large-scale project in Switzerland <https://doi.org/10.1111/cfs.12785>

Juvonen, T. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Helsinki 2015. Nuorisotutkimusverkosto /Nuorisotutkimusseura. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/kuvat/verkkojulkaisut/sosiaalisesti_kontrolloitu.pdf

Jälkihuoltolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L12P75>
viitattu 17.7.2022

Ideapakka. Haettu 15.9.2022 osoitteesta: <https://ideapakka.fi/blogi/palvelumuotoilu-syvenna-asiakasymmarrysta-persoonien-avulla/>

Innokylä, Traumainformoitu tuki- ja neuvontatyö palveluiden ulkopuolella oleville henkilöille. 2021. Haettu 14.9.2022 osoitteesta: <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/traumainformoitu-tuki-ja-neuvontatyo-palveluiden-ulkopuolella-oleville-henkiloille>

Kaasinen, M., (2019). Osallisuuden kokemuksia itsenäistyvän nuoren elämässä.– Teemahaastattelu lastensuojelun jälkihuollon nuorille. [Pro Gradu, Itä-Suomen yliopisto]. eRepo
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/20962/urn_nbn_fi_uef-20190461.pdf?sequence=1

Kainulainen, S. (2018). ”Ennen ovi kävi kuin saluunassa konsanaan” Nuorten asumisen ohjaus ja kokonaisvaltainen sosiaalinen uudistuminen -hankkeen arviointitutkimus. [Pro-gradu, Itä-Suomen yliopisto]. eRepo.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20190080>

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona : miten kirjoitan toimintatutkimuksen oppinnytetyönä? Jyväskylä : Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kallinen, T., Kinnunen, T. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 3.12.2022 osoitteesta: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulkinta/>

Kivelä, P. (2020). Ihmisarvot, osallisuus ja luottamus. Suomen Uusiokoulu Oy, Somero. Haettu 1.7.2022 osoitteesta: https://storage.googleapis.com/sininauhaliitto-production/2020/05/4b5867a5-ihmisarvot_kivela_koko-teos-sivuttain.pdf

Kohonen, I., Kuula-Luumi, A., Spoof, S-K. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Kontinen, E. Kansalaisyhteiskunnan yhteisportaali. Kolmas sektori. Haettu 1.7.2022 osoitteesta: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>

Laitila, M. (2010). Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. https://www.epshp.fi/files/5610/Asiakkaan_osallisuus_mielenterveys-ja_paihdytyossa_Fenomenografinen_lahestymistapa.pdf

Lehtotie, K. (2018). Selviytyminen, syrjäytyminen ja osallisuus: jälkihuoltoon oikeutettujen nuorten kokemuksia jälkihuollosta. [Pro gradu, Tampereen yliopisto]. eRepo. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201901021023>

Malja, M., Puustinen-Korhonen, A., Petrelius, P., Eriksson, P. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Helsinki: 2019. Haettu 12.6.2022 osoitteesta:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161862/STM_2019_8_J_L_astensuojelun_laatusuositus.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Mendes, P., Baidawi, S., Claire snow, P. (2014). Young People in, and Transitioning from, Out-of-home Care and their Mental Health Issues: A Call for Evidence. [TransitioningfromCareandMentalHealth.pdf](#)

Moring, J., Martins, A., Partanen, A., Nordling, E., Bergman V. Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009-2015 Kehittyviä käytäntöjä 2011. [URN:ISBN:978-952-245-684-7](https://urn.isbn.fi/urn:isbn:978-952-245-684-7)

Paaso, K. (2018). Merkityksellisiä polkuja – tarinoita lastensuojelun jälkihuollon merkityksellisyydestä. [Lisensiaatintutkimus, Turun yliopisto]. UTUPub. <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=b03eaff1-9ae5-4435-955d-8a3ebf61d82e>

Pajamäki, T., Okker, A-M. 2018. Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot vuosikirja 2018. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf

Pitkänen, T., Tourunen, J., Huhta, H., Kaskela, T., Takala, J., Helfer, A., Jurvanen, S., Laine, R., Larivaara, M., Suurpää, L. 2022. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja. Nuorten mielenterveyden tukeminen sosiaalihuollossa ja matalan kynnyksen toiminnassa. Työntekijöiden ja nuorten näkemyksiä tarpeista ja toimintatavoista. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164402/VNTEAS_2022_6_5.pdf

Porin Sininauha ry. Haettu 10.7.2022 osoitteesta, <https://www.porinsininauha.fi/>

Pukkio, S., Hipp, T. 2016. Mikä jälki jää? Opas lastensuojelun jälkihuoltotyöhön. Haettu 30.9.2022 osoitteesta, <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Opas-lastensuojelun-jalkihuoltotyohon-120616-1.pdf>

Puusa, A., Juuti, P., Aaltio, I. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus 2020.

Rastas, K. (2021). Toteuttaako lastensuojelulain muutos sille asetettua tavoitetta ehkäistä jälkihuollon asiakasnuorten syrjäytymistä? Lastensuojelulain 75 §:n muutoksen jälkikäteinen seuranta. [Pro gradu, Itä-Suomen yliopisto]. eRepo. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20211225>

Riise, A., Paulsen, V. (2022). Artikkel. Facilitating Participation for Youths in Child Welfare Services in Transition to Adulthood: Practice between Formalities and Empowerment <https://doi.org/10.1080/13575279.2022.2058916>

Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka, A. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere 2006. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_3.html viitattu 25.07.2022.

Talentia, 9/2022. Traummat huomioon.

Tamminen, T., Suvisaari, J. (2016). Asiakaslähtöisyys ja integraatio parantavat lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja. haettu 16.6.2022 osoitteesta: <https://www.duodecimlehti.fi/duo13128#top-wrapper>

Timonen-Kallio, E., Yliruka, L., Närhi, P. Työpöytäpaperi (2017). Lastensuojelun terapeuttisen laitospalvelun mallinnus. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-866-1>

TENK, 2019. Kohonen, I., Kuula-Luumi, A., Spoof, S-K. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 10.6.2022a Lastensuojelun käsikirja. , <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 10.6.2022b. Lastensuojelu 2021, <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 10.4.2023c. Monialainen verkostotyö 2018. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/monialainen-verkostotyö>

Tuomi, J., Sarajärvi, A. (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Tuulaniemi, J. (2011) Palvelumuotoilu. Talentum Media Oy.

Tuulaniemi, J. (2021) Palvelumuotoilu. Talentum Media Oy.

Valvira, sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. 2022. Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuus ja järjestäminen. Haettu 10.6.2022. https://www.valvira.fi/documents/14444/236772/Lastensuojelun_asiakkaana_lasten_mielenterveys_ja_paihdepalvelut.pdf/180bfead-58bc-ada6-590f-ddf8e7dd28eb?t=1645798691962

Yliruka, L., Kantoluoto, A., Heino, T., Laine T. & Hipp, T. (2020). Itsenäistymistä ja hyvinvointia tukeva jälkihuolto ja nuorten aikuisten sosiaalityön mallinnus.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-552-0>

Sosiaali- ja terveysala. (2021). Lastensuojelun jälkihuollon tarkoituksena on auttaa nuorta pääsemään kiinni itsenäiseen elämään <https://sjtt.fi/lastensuojelun-jalkihuollon-tarkoituksena-on-auttaa-nuorta-paasemaan-kiinni-itsenaiseen-elamaan/>

LIITE 1: KIRJALLISUUSKATSAUS

Taulukko. Kirjallisuuskatsaukseen mukaan otetut tutkimukset

Tekijät, vuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimustyyppi, tutkimusmenetelmä	Aineiston keruumenetelmä, kohderyhmä	Keskeiset tulokset	Johtopäätökset
1.Kati Paaso, 2018, Suomi	Saada välineitä jälkihuollon työn kehittämiseen.	Laadullinen tutkimus, pyritään ymmärtämään nuorten ja työntekijöiden ihmisten kokemuksia ja näkemyksiä, käytetään tarinnallista aineistoa	dialoginen arviointi, jälkihuoltoon uoret(N=5) ja heidän työntekijät(N=5)	Panostus pysyviin ihmissuhteisiin niin sijais- kuin jälkihuollossakin auttaa nuorta eteenpäin. luottamussuhteen rakentaminen tulisi aloittaa jo sijaishuollon aikana jos jälkihuoltotyöntekijä on vieras.	Asiat, jotka edistävät onnistunutta sijaishuoltoa ja nuorten siirtymistä itsenäiseen aikuisuuteen:pysyvät ja vakaat sijaishuoltopaikat,aikuisen tuki,tuetaan koulupolkua,pysyvät ihmissuhteet.
2 Eriksson& Karppinen, 2016, Suomi	tutkimus jälkihuoltoon uorista ja heidän palvelujen käytöstä, jälkihuoltoon uorien toimintatahtoisuus miten se näyttäytyy	Kvantitatiivinen tutkimus, asiakirja-analyysi kohdistuu jälkihuollon perustoimintoihin ja palveluihin ja työntekijöiden kirjauksiin	kuvaileva analyysi, kokonaisvaltaisen kuva Helsingin jälkihuoltoon uorista, tutkimuksen aineistona (N=600) jälkihuoltoonsa huhtikuussa 2015 päättäneen nuoren asiakasasiakirjat	jälkihuoltoon uorien koulutustaso oli heikohkoa. Haasteita oli päivärytmin ylläpidossa, arkielämän taitojen hallinnassa ja rahankäytössä. Päihteiden käyttöä,opiskeluongelmia,psykososiaalinen tuki vähäistä.	Toimintatahtoisuus jaettiin kolmeen osaluokkaan: arjessa pärjäämiseen, sosiaalisten suhteiden ilmenemiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun. Haasteeksi koettiin nuoren sitoutuminen omien asioiden suunnitteluun ja yhteistyö viranomaisten kanssa.
3 Katja Rastas 2021, Suomi	Tarkoitus selvittää lastensuojelulain 75 §:n muutoksen vaikutuksia lain tavoitteen ja käyttöönoton näkökulmista.	Kvalitatiivinen tutkimus, empiirinen oikeustutkimus	Jälkihuollon viranhaltijoiden haastattelu ryhmämuotoisesti, (N=4) suuressa kunnassa/kunta-yhtymässä Vantaalla, Oulussa, Turussa ja Keski-Uudenmaan sote-	Lakimuutos koettiin tarpeelliseksi, lain yhdenmukaisessa soveltamisessa on haasteita, soveltamiseen kaivataan lisäohjeistusta.	Nuoret, joilla on taustaa päihdeongelmilla, neuropsykiatrisia piirteitä, jäävät palveluverkostojen ulottumattomiin ja vailla tarvitsemaansa tukea. Tiivis ja aktiivinen yhteydenpito -> merkitystä asiakasnuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä.Ymmärrä

			kuntayhtymässä		ys nuorten erityistarpeista. Verkostoyhteistyö, viranhaltijat toivovat, että palvelut ja tuet olisivat järjestetty niin, että ne toimivat yhdessä saumattomasti ja tehokkaasti.
4 Jenni Helle, 2016, Suomi	tutkia sosiaalityön asiakasprosessin toimivuutta ja vaikuttavuutta lastensuojelun jälkihuollossa	Kvalitatiivinen tutkimus, fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa	teemahaastattelut, täysi-ikäisiin jälkihuollon asiakkaisiin (N=6), jotka ovat olleet sijaishuollossa ennen itsenäistymistään, (N=4) jälkihuollon sosiaalityöntekijät teemahaastattelut	Oikea-aikainen palvelun aloitus ja lopetus, tuki arkeen, taloudellinen tuki, moniammatillinen yhteistyö, vaikuttavuutta heikentää sosiaalityön resurssien puute	nostaa esille asiakkaiden ja työntekijöiden yksilöllisiä kokemuksia. syventää tietämystä tutkittavan ryhmän mielipiteistä, odotuksista ja toiminnasta.
5 Rauni Huotari, 2010, Suomi	kuvata lastensuojelun jälkihuoltoa ja sen vaikutuksia nuorten itsenäistymiseen, merkittävien tukimuotojen palveluiden tuki itsenäistymisessä	Tapaustutkimus, kerätään tietoa jälkihuollosta ja nuoren itsenäistymisestä useita eri tiedonantajalähteitä hyödyntävällä aineistotriangulaatiolla	Teemahaastattelut, (N=6) jälkihuollon päättymisvaiheissa olevaa nuorta ja (N=4) jälkihuollon sosiaalityöntekijää. Analysoitu nuorten jälkihuollon aikaisia asiakirjoja ja tehty nuorille tutkimuskysymyksiä täydentävän elämänhallintatestin.	aineelliset, palvelu- ja asiointituki, erilaiset ohjaus- ja neuvontapalvelut tukevat itsenäistymistä, päihde palvelut ja työ- ja elinkeinotoimiston palvelut, ovat keskeisiä nuorten hyvinvoinnin ja itsenäistymisen tukemisessa.	Nuoret ovat usein haasteiden edessä itsenäistymisen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen tiellä, varsinkin jos heidän ammatillinen identiteettinsä on vielä löytymättä ja työuransa aloittamatta. Taloudellinen riippuvuus vanhemmista tai viranomaisista voi olla haaste itsenäistymiselle. jälkihuolto prosessin tulisi olla osa laajempaa tukea, joka auttaa nuoria kehittämään taitoja ja valmiuksia itsenäiseen elämään ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen.

6. Satu Kainulainen, 2019, Suomi	Etsitään ratkaisuja siihen, miten nuorten asunnottomuus tulisi hoitaa.	arviointitutkimus, lähestymistapa on kvalitatiivinen	teemahaastattelu, (N=3) sosiaalialan työntekijää sekä (N=3) hankkeen työntekijää	Asunnon saamisella oli vaikutusta nuorten elämänhallintaan, talous tasapainottui hieman, kun tulot säännölliset, korostaa sitoutumista tuen vastaanottoon, tukevien sosiaalisten suhteiden luomista ja niiden ylläpitämistä, minäkuvan rakentuminen, tavoitteellinen tekeminen, itsensä luottaminen	peruslähtökohtana on asiakkaan päihdeongelman käsittely sekä raha-asoiden hoitaminen vaikuttavimmat tekijät olivat yhteistyö, asiakkaan kuuleminen ja hänen tarpeidensa ja toiveidensa huomioiminen, rinnalla kulkemista ja helposti saatavilla olevat palvelut, asumissosiaalityö: tärkeintä yhteistyö ja yhdessä toimiminen
7. Päivi Kivelä, 2015, Suomi	paikallinen kumppanuus ja kristillisen päihdejärjestön auttamistyön tärkeys päihdeongelman hoitamisessa ja ennaltaehkäisyssä	tapaustutkimus, empiirinen	hyvinvointipalveluista vastaavan tilaajaorganisaation sekä palvelutuotannon edustajien kuntaorganisaation eri tasoilta ja Sininauhaliiton jäsenjärjestön johto, työntekijöitä ja hallituksen jäseniä	Erityisesti tavallisten työntekijöiden asenteissa ja yhteistyöhalukkuudessa työtteen ja käytäntöjen kehittämisessä on havaittu parannettavaa	päihde- ja mielenterveysongelmisten avuksi voidaan kehittää toimintamalleja yhdessä alueellisesti verkostoituneiden sosiaali- ja terveysjärjestöjen kanssa, paikallinen kumppanuus voi parantaa pitkäaikaistyöttömien sekä päihde- ja mielenterveysongelmisten elämänlaatua ja hyvinvointia
8. Glynn, Natalie, Mayock, Paula, Irlanti, 2018.	tarkastellaan nuorten kokemuksia jälkihoidon suunnittelusta	artikkeli	Haastattelu (N=16), lähestymistapa haastatteluun oli joustava ja kannusti osallistujia kertomaan kokemuksistaan hoidosta ja jälkihoidon suunnitteluprosessista.	Viestintä oli nuorille tärkeää ”kohdataan kuin aikuinen”, Nuorten kertomukset osoittivat huomattavaa monimuotoisuutta jälkihoidon suunnittelun toteutuksessa, avoin viestintä vaihtoehdoista	havainnot tuovat esille turvallisuuden käsitteen ja korostavat erityisesti asumisen vakauden tärkeyttä
9. Matti Tuusa & Mika Ala-	tarkoituksena oli tukea nuorten	raportti	dokumenttiaineiston lisäksi	Sosiaalinen kuntoutuksen avulla tuetaan sosiaalisten	verkostoitunut, moniammatillinen ja monialainen

Kauhaluoma, 2014, Suomi	hyvinvointia jäsentämällä sosiaalista kuntoutusta, tekemällä ehdotuksia sen kehittämiseksi ja tunnistamalla nuorten palvelutarve		haastattelu ja lomakekysely	taitoja ja toimintakykyä, , huolellinen palvelutarpeen arviointi ja palvelusuunnitelman laatiminen, yhtenäinen valtakunnallinen määritelmä sosiaaliselle kuntoutukselle-> pohjana käytännön toimintamallien rakentamiselle	työskentelytapa, korostaa yhteistyötä ja tiedon jakamista eri toimijoiden, kuten terveydenhuollon, työ- ja elinkeinotoimen, Kelan, opetustoimen ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Ammatin hankkimisen tärkeys: mahdollisuus päästä työmarkkinoille ja näin ollen suojaa köyhyydeltä.
10. Lehtotie, Kati, 2018, Suomi	Lastensuojelulaitoksesta jälkihuollon piiriin siirtyneiden nuorten kokemukset jälkihuollon palveluista, jotka tukeneet heitä itsenäistymisessä, itsenäisen elämän tuomat haasteet	kvalitatiivinen	teemahaastattelu nuorille (N=5)	lastensuojelulaitoksessa asuvan nuoren itsenäistymiseen keskittyttäisiin jo sijoituksen aikana, kuullaan nuorta miten tuloksellisuutta lastensuojelun palveluissa voidaan lisätä	opiskeluihin motivoimisen tärkeys heidän kehityksensä, ammatinhankinnan ja syrjäytymisen ehkäisemisen kannalta. Ammatin hankkimisen tärkeys: mahdollisuus päästä työmarkkinoille ja näin ollen suojaa köyhyydeltä.
11. Oterholm Inger, Norja, 2021	jälkihoidon esteisiin, joita norjalaiset nuoret voivat kohdata	Artikkeli	empiirisiä tietoja tutkimuksista ja yhdestä jälkihoidon auditoinnista vuosina 2008–2020, (N=4) tutkimuksen uudelleen analysointi	Sosiaalityöntekijät kuvailivat haastetta löytää tarpeeksi aikaa jälkihoidon tuen antamiseen, nuoret haluavat pärjätä omillaan, nuorten on täytettävä tietyt vaatimukset saadakseen tukea, organisaatioesteet	miksi käytetään käsitteitä kuten vaatimus ja ehto tulevaisuuden odotusten ja unelmien sijaan pitkäaikaista tukea tarvitsevat jäävät myös lastensuojelun vastuun ulkopuolelle, mikä muodostaa lisäesteitä tuelle, nuorten luokittelu voi muodostaa esteitä jälkihoidon saamiselle
12. Anne Riise & Veronika Paulsen, Norja, 2022	sosiaalityöntekijöiden käsityksiä nuorten osallistumisesta ja miten heidän näkemyksensä vaikuttavat	Artikkeli	Laadullinen haastattelu, haastattelut analysoitiin hermeneuttisella	Nuorten siirtymiin vaikuttavia institutionaalisia olosuhteita ovat organisaation näkökulmat, työ- ja aikapaineet,	nuorten tapaaminen, osoittaa kiinnostusta ja olla käytettävissä nuorten elämässä, olla läsnä, dokumentaatio, rutiinit, suunnitelmat ja lomakkeet voivat toimia

	heidän käytäntöihinsä jälkihoidossa olevia nuoria kohtaan		lähestymistavalla, haastateltiin 38 lasten sosiaalityöntekijää	henkilöstötilanne, rutiinit ja osaaminen	strategiana ottaa nuoria mukaan ja edistää perusteltua, todennettavissa olevaa ja ennustettavaa käytäntöä.
13.Jahnukainen, Johannes, Suomi, 2021	tarkasteltiin lastensuojelun jälkihuollon alkamista ja nuoruuden ja aikuisuuden nivelvaihetta.	Laadullinen tutkimus	itsenäistyvien jälkihuollon asiakkaiden asiakassuunnitelmia (N=27) tutkittu, analysoitu kategorianalyysillä hyödyntäen	Jälkihuollon asiakkaiden tukeminen kohti työmarkkinoita ja nuorten osallisuuden ja toimijuuden vahvistamisen tärkeys jälkihuollon palveluissa	yhteiskunnan vaatimukset ja odotukset nuorisoa kohtaan voivat luoda paineita nuorille, ja lastensuojelun asiakkaana olevat voivat kohdata ennakkokäsityksiä ja stigmatisointia heidän taustansa vuoksi, vaikuttaa mahdollisuuksiin koulutuksessa ja työmarkkinoilla
14.Marion Jarczok, Beatrice Knecht Krüger, Tanja Mitrovic, Gomera Gérard, Andreas Jud, 2020, Sveitsi	laajamittaista hoidon keskeyttäneiden ohjelmaa ja analysoitiin hoidon lähteneiden tarpeiden ja kontaktimahdollisuuksien välisiä yhteyksiä, analysoitiin tuen tarpeen ja itse- tai sijaisarvioitun elämänlaadun välistä yhteyttä	Artikkeli	Kuvailevia analyysijä täydennettiin kahdella tilastollisella analyysillä: demografisia ja sijoitukseen liittyviä ennustetekijöitä analysoitiin logistisissa regressiomalleissa ja verrattiin elämänlaadun arvioita useilla eri osa-alueilla riippuvaisena muuttujana - sekä itsearviointeja että entisen hoitohenkilökunnan antamia sijaisarviointeja.	valmennusta istuntoja nuorille, jotka sitä eniten tarvitsivat. hoidosta poistuneet, jotka itse ilmoittivat tarvitsevansa tukea, arvioivat elämänlaatunsa eri osa-alueilla huonommaksi kuin hoidosta poistuneet, jotka eivät ilmoittaneet tarvitsevansa tukea.	olisi panostettava sellaisten ohjelmien arviointiin ja sellaisten osatekijöiden tutkimiseen, joilla tuetaan huostaanotettujen nuorten tervettä ja sosiaalisesti osallistavaa kehitystä.
15.Kaasinen Minna, Suomi, 2019	tarkasteli lastensuojelun jälkihuollossa olevien nuorten kokemuksia	Kvalitatiivinen tutkimus	teemahaastattelu nuorille (N=17), tutkija piti päiväkirjaa,	Osallisuuden kokemukset syntyvät ja vahvistuvat esimerkiksi ihmissuhteiden, arjen	lastensuojelun jälkihuollossa olevien osallisuuden kokemuksen kartoitus

	mikä on edistänyt osallisuutta heidän elämässään ja lastensuojelun jälkihuollon palveluissa		kirjaten ylös haastatteluihin ja prosessiin liittyviä havaintoja.	aktiiviteettien ja oman hyvinvoinnin kautta	
16.Häggman-Laitila Arja, Salohekkilä Pirkko, Karki Suyen,2018	kerätä, arvioida ja syntetisoida nykyistä empiiristä näyttöä aikuisuuteen siirtymisen näkökulmasta katsottuna	systemaattinen katsaus (N=21) tutkimusta hyväksyttiin	empiiriset tutkimukset, kehitysraportit	Huostaanotetut jäivät useimmiten yksin selviytymään koulutukseen, asumiseen ja työllistymiseen liittyvistä haasteista, taloudelliseen tilanteeseen, jokapäiväisen elämän taitoihin, ihmissuhteiden luomiseen ja kulttuuriin sopeutumiseen, mahdollisuuksistaan osallistua omaa tulevaisuuttaan koskeviin päätöksiin	huostaanotetuilla oli erilaisia kokemuksia kyvyistä, tunteista ja elämäntilanteestaan

LIITE 2: SAATEKIRJE PORIN SININAUHAN ASIAKKAILLE

Hyvä Porin Sininauhan asiakas,

Sinulla on mahdollisuus osallistua Satakunnan ammattikorkeakoulun Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (YAMK) kehittämistyötäni varten tehtävään tutkimukseen. Tarkoituksena on saada tutkia millaista tukea/apua jälkihuoltonuori tarvitsee pysyäkseen osana yhteiskuntaa, missä koetaan haasteita ja missä tarvitaan apua. Kehittämistyöhön osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voit jättäytyä myös pois missä tahansa vaiheessa ilmoittamalla siitä minulle.

Kehittämistyössä haastattelut analysoidaan täysin anonymisti, eikä asiakkaiden henkilöllisyystietoja säilytetä. Saatua tutkimusmateriaali on vain kehittämistyöntekijän käsiteltävänä. Kehittämistyön tulosten avulla on tarkoitus saada tietoa jälkihuollossa olevien nuorten tarpeista sekä kehittää palvelumalli, jolla Porin Sininauha voi tukea nuoria tulevaisuudessa paremmin.

Lisätietoja kehittämistyöstä saa tarvittaessa kehittämistyön tekijältä YAMK-opiskelija, Paula Hyvärinen, paula.k.hyvarinen@student.samk.fi

Voit ilmaista suostumuksesi tutkimukseen osallistumalla järjestettävään haastatteluun.

Haastattelun yhteydessä tarjolla kahvia ja pullaa!

Terveisin

Paula Hyvärinen

LIITE 3: SAATEKIRJE PORIN SININAUHAN TYÖNTEKIJÖILLE

Hyvä Porin Sininauhan työntekijä,

Teen Satakunnan ammattikorkeakoulun YAMK-opintoja varten kehittämistyötä, jonka tarkoituksena on selvittää millaista tukea/apua jälkihuoltonuori tarvitsee pysyäksensä osana yhteiskuntaa teidän mielestänne, missä koetaan haasteita, missä tarvitaan apua. Vastaamalla kyselyyn, osallistut kehittämistyöhöni. Vastaaminen ja osallistuminen on vapaaehtoista. Voit keskeyttää osallistumisen missä tahansa vaiheessa jos haluat. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään vain tähän kehittämistyöhön. Henkilötietoja ei kehittämistyössä tarvita.

Lisätietoja kehittämistyöstä saa tarvittaessa , YAMK-opiskelija Paula Hyväriseiltä, paula.k.hyvarinen@samk.fi

Terveisin,

Paula Hyvärinen

LIITE 4: TIETOSUOJASELOSTE

Ylemmän ammattikorkeakoulun tutkinto, Teemahaastattelu Porin Sininauhan asiakkaille ja kysely työntekijöille

TIETOSUOJASELOSTE

Olet osallistumassa Satakunnan ammattikorkeakoulun Porin yksikön, Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyön haastatteluun tai kyselyyn. Tutkimuksen tietosuojaselosteessa kerrotaan, miten henkilötietojasi käsitellään tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa sinua koskevia henkilötietoja käsitellään voimassa olevan tietosuojalainsäädännön (EU:n yleinen tietosuoja-asetus, 679/2016), ja voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö) mukaisesti. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. **Rekisterin nimi** Ylemmän ammattikorkeakoulun tutkinto-ohjelmaan sisältyvä opinnäytetyö.

Tutkimuksen rekisterinpitäjä Paula Hyvärinen

Tietosuojavastaavat ja yhteystiedot

Tutkimuksen suorittaja: opiskelija Paula Hyvärinen,
paula.k.hyvarinen@student.samk.fi

Tutkimuksen ohjaaja: lehtori Anne-Maria Kanerva, anne.maria.kanerva@samk.fi

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tutkimukseen kerätään vain tutkimuksen kannalta oleelliset ja tarpeelliset henkilötiedot, jotka tässä työssä ovat äänitallenteet. Näitä epäsuoria henkilötietoja käsitellään vain tämän tutkimuksen yhteydessä.

Käsiteltävät henkilötietoryhmät: Tutkimuksessa syntyy epäsuoria henkilötietoja, koska haastattelu nauhoitetaan ja ääni on henkilötieto. Henkilötiedot ovat salassa pidettäviä, ja niiden käsittelyssä noudatetaan tieteellisen tutkimuksen eettisiä periaatteita ja tietosuoja koskevia säädöksiä.

Tiedot siitä, mistä henkilötiedot on saatu: Henkilötiedot on saatu haastatteluun osallistuvilta kohdeorganisaation nuorilta.

Mahdolliset henkilötietojen vastaanottajat: Tutkimusaineistoa vastaanottavat opinnäytetyön suorittaja. Kyselytutkimuksen vastaukset laitetaan suljettuun

kirjekuoreen, jonka jälkeen luovutetaan Anu Louhelaiselle, joka luovuttaa ne tutkijalle.

Tiedot tietojen siirrosta kolmansiin maihin: Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

Henkilötietojen säilytys: Haastatteluaineisto nauhoitetaan ja litteroinnin jälkeen hävitetään. Äänitteet säilytetään lukollisessa kaapissa siihen asti, että ovat litteroitu. Tähän pääsy vain opinnäytetyöntekijällä. Kehittämistyössä ei käsitellä arkaluontoisia henkilötietoja.

Rekisteröidyn oikeudet: Tutkimukseen suostuneella on oikeus pyytää ja tarkistaa rekisterinpitäjältä litteroitu aineisto missä tahansa tutkimusvaiheessa. Tutkimukseen osallistujalla on oikeus oikaista ja poistaa itseään koskevaa tutkimusmateriaalia sekä milloin tahansa lopettaa tutkimukseen osallistuminen ilmoittamalla siitä tutkimuksen tekijälle. Tällöin osallistujaa koskeva aineisto ja rekisteritiedot tuhoaan. Muutosten tekeminen edellyttää yhteydenottoa rekisterinpitäjään sähköpostitse. Koskee myös työntekijöiden kyselyitä.

Tiedot automaattisen päätöksenteon ml. profiloinnin olemassaolosta: Rekisterin vastuhenkilö ei voi luovuttaa henkilötietoja muille henkilöille. Rekisteri ei sisällä automaattista päätöksentekoa tai profilointia.

LIITE 5: TUTKIMUSLUPA

Porin Sininauha ry

Opiskelen Satakunnan Ammattikorkeakoulussa YAMK-tutkintoa hyvinvointipalveluiden kehittäminen ja johtaminen. Osana opintoja on opinnäytetyön tekeminen ja aiheeksi valikoitui palvelumuotoilun keinoin tehdä palvelumalli jälkihuolto nuorille ja heidän kanssaan työskenteleville. Aihe sovittiin yhteistyössä Porin Sininauhan kanssa, koska tarvetta tällaiselle kehittämistyölle on.

Pyydän tutkimuslupaa kehittämistyölle, jonka tavoitteena palvelumuotoilun avulla kehittää palvelumalli jälkihuollon nuorten tuen ja palveluiden tarpeista Porin Sininauhan toimijoille. Palvelumuotoilu on menetelmänä. Aineisto kerätään haastattelemalla kohderyhmää ja teettämällä kysely työntekijöille. Kohderyhmän haastattelut nauhoitetaan. Aineiston keruussa ei ole tarvetta henkilötiedoilla ja osallistuminen on vapaaehtoista. Aineisto hävitetään, eikä sitä ole tarkoitus käyttää uudestaan. Opinnäytetyö on kuitenkin julkinen asiakirja. Kehittämistyö on kuitenkin julkinen asiakirja ja se julkaistaan Theuksessa.

Opinnäytetyö ohjaajana toimii TtT, opetuspäällikkö Anne-Maria Kanerva.

Yhteistyöterveisin: Paula Hyvärinen

LIITE 6: ASIAKKAIDEN HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Teema: Itsenäiseen elämään liittyvät integroitumisen haasteet

- Minkä koet olleen itsenäiseen elämiseen siirtymisessä haasteellista?
- Mitä apua olet saanut?
- Mitkä asiat ovat sinua parhaiten auttaneet?
- Mitä muuta apua olisit vielä tarvinnut?
- Oletko saanut itse osallistua suunnitelman tekoon?
- Oletko pystynyt sitoutumaan sovittuihin asioihin?

2. Teema: Jälkihuoltonuoren sosiaalipalvelujen tuki yhteiskuntaan integroitumisessa

- Millainen tuki tai apua on sinua auttanut arjessa?
- Tuen tarve: terveys ja päihteet, kodinhoito, vuokran maksu ja muu asumiseen liittyvä?
- Mitkä asiat ovat sinua parhaiten auttaneet?
- Oletko saanut itse osallistua suunnitelman tekoon?
- Oletko pystynyt sitoutumaan sovittuihin asioihin?

3. Teema: Jälkihuoltonuoren mielenterveys- ja päihdepalvelujen tuki

- Millainen tuki tai apua on sinua auttanut parhaiten?
- Mitä apua olet saanut?
- Oletko saanut itse osallistua suunnitelman tekoon?
- Oletko pystynyt sitoutumaan sovittuihin asioihin?
- Tietoisuus palveluista?

4. Teema: Nuoren kuulluksi tulemisen kokemus palveluissa

- Koetko, että tulet kuulluksi?
- Mitkä asiat ovat edistäneet tai estäneet sitä?
- Oletko sitoutunut ja osallistunut sinulle tehtyihin suunnitelmiin?

LIITE 7: HENKILÖSTÖN TEEMAKYSELY

1. Mitkä tekijät ovat estäneet jälkihuolto nuorten integroitumista yhteiskuntaan?
2. Mitkä tekijät sosiaalihuollossa ovat auttaneet nuorta?
3. Missä asioissa jälkihuolto nuorilla on haasteita?
4. Mitkä tekijät mielenterveys- ja päihde palveluissa ovat auttaneet nuorta?
5. Millaisena näet nuorten osallisuuden palvelujärjestelmässä?
6. Minkälaisia palveluita nuori tarvitsisi, että saisi tarvittavan tuen?
7. Miten koet traumainformoidun työn vaikutuksen työskentelyssä?

LIITE 8: AINEISTOHALLINTASUUNNITELMA

Aineistohallintasuunnitelma on osa opinnäytetyön suunnitelmaa. Aineistohallintasuunnitelman tarkoituksena on varmistaa, että opinnäytetyössä noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Sen tarkoituksena on myös huolehtia siitä, ettei tutkimusaineisto vaarannu missään vaiheessa.

Aineistohallintasuunnitelmassa suunnitellaan ja kuvataan, miten opinnäytetyö-/ tutkimusaineistoa kerätään, käytetään, säilytetään ja arkistoidaan sekä jatkokäytetään. Aineistohallintasuunnitelma täydentää opinnäytetyösuunnitelmaa, joten välttä turhaa päällekkäisyyttä. Liitä aineistohallintasuunnitelma opinnäytetyösuunnitelmasi liitteeksi. Tarvitset aineistohallintasuunnitelmaa myös, mikäli haet tutkimuslupaa.

Tämä suunnittelulomake auttaa huomioimaan riittävän varhaisessa vaiheessa opinnäytetyöhön ja sen toteutukseen liittyviä tietosuojalainsäädännön ja eettisten normien vaikutuksia samoin kuin opinnäytetyön julkistamista ja aineiston avaamista koskettavia, tarvittaessa erikseen sovittavia asioita. Hyvällä suunnittelulla ja opinnäytetyön valmistelutoimilla vältytään myöhemmin ikäviltä yllätyksiltä ja ylimääräiseltä työltä.

Lopullisessa opinnäytetyössä tulee raportoida niin opinnäytetöitä koskevat eettiset seikat kuin myös aineistohallinnassa huomioidut asiat.

Suunnitelma on osa opinnäytetyön suunnitelmaa.

Opinnäytetyön nimi: Jälkihuollon nuorten tuen ja palveluiden tarpeen palvelumallin kehittäminen

Opinnäytetyön tekijä: Paula Hyvärinen

1. Millaista aineistoa opinnäytetyössäsi kerätään tai uudelleen käytetään?

Opinnäytetyössä hyödynnetään palvelumuotoilun menetelmää. Opinnäytetyössä kerätään aineistoa haastattelemalla ja kyselyllä. Haastattelu tehdään Porin Sininauhan asiakkaille (n=3) ja kysely heidän kanssaan työskentelevälle henkilökunnalle (n=7). Aineistoa ei käytetä uudelleen. Haastattelujen ja kyselyiden avulla muodostetaan asiakaspersoonat.

2. Miten dokumentoit aineiston?

Haastatteluista saatava aineisto litteroidaan heti haastattelun jälkeen ja nauhoitukset hävitetään heti tämän jälkeen. Työntekijöiden kyselyt hävitetään asianmukaisesti aineiston analysoinnin jälkeen. Vain opinnäytetyön tekijällä on käyttöoikeus aineistoihin. Opinnäytetyön ohjaajalla on mahdollisuus tarkastella aineistoa tarvittaessa ohjaukseen liittyen sen jälkeen, kun aineisto on anonymisoitu. Työpajoissa tehtävät asiakaspersoonat eivät ole tunnistettavissa ja kaikki työpajoihin osallistujat ovat vaitiolovelvollisia ja niissä ei henkilötietoja kerätä.

3. Miten varmistat aineiston laadun?

Tutkija on kiinnostunut aiheesta, tuloksesta ja siitä miten tärkeä aihe on. Kyselyihin ja haastatteluihin osallistuminen on vapaaehtoista. Haastatteluihin osallistujat valikoituvat Porin Sininauhan toimesta.

4. Onko aineistossasi henkilötietoja?

Opinnäytetyössä ei kerätä suoria henkilötietoja, mutta haastattelut nauhoitetaan ja näin epäsuorana henkilötietona kertyy haastateltavien ääni.

5. Miten tallennat ja varmuuskopioit aineiston?

Aineistot tallennetaan ainoastaan opinnäytetyöntekijän omalle koneelle ja muistitikulle. Aineistoa käsittelee ainoastaan opinnäytetyön tekijä ja tarpeen mukaan opinnäytetyön ohjaaja sen jälkeen, kun aineisto on anonymisoitu. Litteroinnin jälkeen nauhoitteet hävitetään.

6. Miten huolehdit, että ulkopuoliset eivät pääse aineistoon käsiksi?

Koneelle pääsy tarvitsee salasanan, joka ainoastaan opinnäytetyöntekijän tiedossa. Muistitikku vain opinnäytetyöntekijän käytössä. Muistitikku säilytetään lukkojen takana, jonne avain vain opinnäytetyöntekijällä.

7. Liittykö opinnäytetyöhösi tai sen aineistoon tutkimuseettisiä ongelmia? Miten huolehdit niistä?

Haastattelut tehdään anonymisti, mutta ääni on henkilötieto. Haastatteluaineisto hävitetään välittömästi litteroinnin jälkeen. Varmistettiin vielä erikseen eettinen

ennakkoarvioinnin tarve kohderyhmän takia ja tietosuojaseloste lähetetään saatekirjeiden lisäksi.

Eettisen ennakkoarvioinnin tarve on tarkastettu Satakorkean eettisen toimikunnan puheenjohtajalta. Tutkimuksellisen osuus ei vaadi eettistä ennakkoarviointia, koska kohderyhmänä ovat täysi-ikäiset.

8. Ota huomioon immateriaalioikeudet ja tekijänoikeudet

Opinnäytetyöstä laaditaan sopimus Porin Sininauhan kanssa. Opinnäytetyön aineistoilla on käyttöoikeus vain opinnäytetyön tekijällä. Opinnäytetyön raportti tallennetaan Theseukseen ja on julkinen ja näin tulokset ovat yleisesti hyödynnettävissä.

9. Voisiko keräämäni ja käsittelemäni aineisto olla hyödyllinen myös uudelleen käytettynä?

Kerätty aineisto tuhotaan, eikä sitä käytetä uudelleen. Valmis opinnäytetyö on ladattavissa Theseukseen.